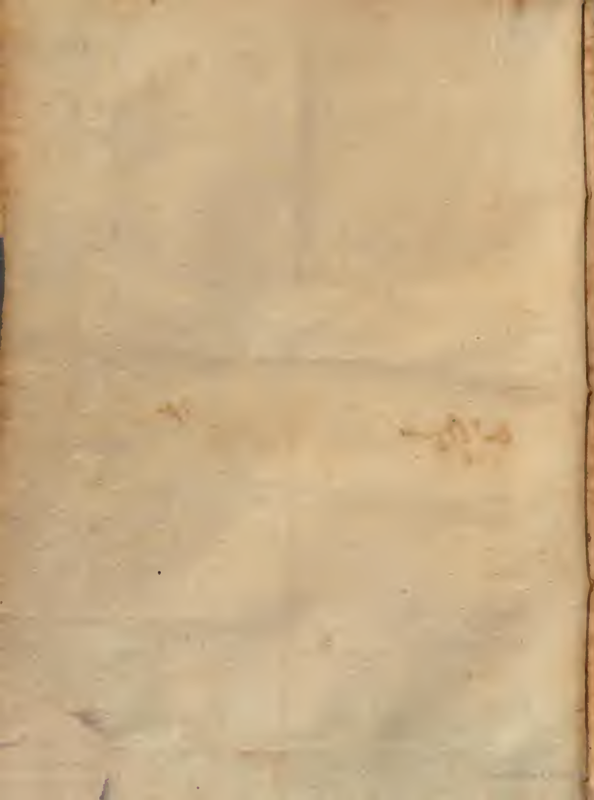

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

2 (1)
D
23
11. 3.
13-20, C, 51

F. MICHAELIS AGIA, VALENTINI, ORDINIS Sancti Fracisci, publici sacrę Theologiæ professoris

DE EXHIBENDIS AVXILIIS, siue de inuocatione vtriusq; brachij,

TRACTATVS.

AD LICENTIATVM PAVLVM de Laguna Supremi Indiarum Senatus Præsidem amplissimum.

Anno

1600.

CVM PRIVILEGIO.

Madriti, Apud Ludouicum Sanchez.

Vendese en casa de Francisco Lopez, librero en Corte.

TASSA.

YO Francisco Martinez escriuano de camara del Rey nuestro señor, vno de los que en su Consejo residen, doy fe, que por los señores del fue visto vn libro intitulado De exhibendis auxilijs, siue de inuocatione vtriusque brachij, *compuesto por el padre fray Miguel Agia de la orden de san Francisco, y lector de Teologia en ella, tassaron cada pliego del dicho libro a tres marauedis, el qual tiene al presente veyntidos pliegos, que al dicho precio monta sesenta y seis marauedis en papel: y ansi mismo se ha de poner principio, aprouacion, tablas, y priuilegio, que los pliegos que tuuiere, se han de contar al dicho respeto, y ansi mandaron se vendiesse, y no en mas, y que esta tassa se ponga al principio de cada volumen, para que se sepa lo que por el se ha de lleuar, y que no se pueda vender, ni venda de otra manera. Y para que dello conste, de mandamiento de los dichos señores del Consejo, y pedimiento del dicho fray Miguel Agia, di esta fe, que es fecha en la villa de Madrid, a siete dias del mes de Agosto, de mil y seiscientos años.*

Francisco Martinez.

¶ 2 ERRA-

ERRATA.

Pag.34.	lin.14.	Laurentij,	*Nicolai.*
49.	11.	agitur,	*agatur.*
107.	9.	Conſtantinus,	*Conſtantius.*
127.	antep.	Salmiticenſes,	*Salmanticenſes.*
138.	14.	mulctatus?	*mulctatus.*
141.	15.	ex eſt,	*eſt ex.*
165.	10.	puniri.	*punire.*

Iuan Vazquez del Marmol.

Licentia Superiorum.

EGo frater Franciſcus Salzedo, ſacri ordinis Minorum regularis obſeruantiæ Seraphici Patris noſtri Franciſci Prouintialis Miniſter, in Prouintijs nominis Ieſu de Guatemala, & cuſtodia ſanctæ Catherinæ de Honduras, pro data mihi ad hoc poteſtate à noſtro Capitulo generali Toleti celebrato poteſtatem facio, vt typis excuſſa in lucem edatur quæſtio elegantiſſima de exhibēdis auxilijs, ſiue de inuocatione vtriusq; brachij, quam ſcripſit P. F. Michael Agia, noſtri inſtituti huius Prouintiæ alumnus & publicus ſacræ Theologiæ profeſſor, quam diligenter legerunt, examinarunt & approbarunt docti grauesq; viri, tum Theologi, tum iuris periti, quibus res hæc à me cōmiſſa eſt: quare typis mandari poterit. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas dedimus in noſtro Cœnobio D. Franciſci P. N. Kalendas Aprilis, Anni 1599.

Fr. Franciſcus Salzedo
Miniſter Prouintialis.

APRO-

APROVACION.

YO He visto por comission del supremo Consejo este libro, intitulado *De exhibendis auxilijs, siue de inuocatione vtriusque brachij*, y me parece que es muy curioso, y que està escrito con mucho cuydado y diligencia, y que el autor del es muy docto, y la materia es ordinaria, y es bien que estè recogida en tratado de por si, que con facilidad le puedan tener todos, y assi me parece que se le puede hazer merced de darle el priuilegio q̃ pide. En Madrid. 29. de Mayo de 1600.

El Lic. Alonso de Areualo Sedeño.

EL

EL REY.

PORquanto por parte de vos fray Miguel Agia, dela ordẽ de san Francisco, nos fue fecha relacion q̃ auiades cõpuesto vn libro, intitulado, *De exhibendis auxilijs, siue de inuocatione vtriusque brachij*, del qual haziades presentacion, y nos suplicastes os mandassemos dar licencia y facultad para lo poder imprimir, y priuilegio por veinte años, o como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la prematica por nos sobre ello fecha dispone, fue acordado q̃ deuiamos mandar dar esta cedula en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien. Por la qual os damos licencia y facultad, para que por tiempo de seis años cumplidos, primeros siguientes, que corran y se quenten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, vos, o la persona que para ello vuestro poder ouiere, y no otra alguna, podais imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros reynos, que vos nombraredes, paraque durante el dicho tiempo le pueda imprimir por el original que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado, y firmado al fin de Francisco Martinez nuestro escriuano de Camara, y vno de los que en el nuestro Consejo residen, con que antes que se venda, lo traigais ante ellos, juntamente con el dicho original, paraque se vea si la dicha impression esta conforme a el, y traigais fe en publica forma, como por corretor por nos nombrado se vio y corrigio la dicha impression por el dicho original. Y mandamos al impressor que ansi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego del, ni entregue mas que vn solo libro con el original, al autor, o persona a cuya costa se imprimiere, para efeto de la dicha correcion y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido y tassado por los del nuestro Consejo, y estando hecho, y no de otra manera, pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, en el qual inmediatamente se ponga esta nuestra cedula y priuilegio, y la aprobacion, tassa y erratas: y no los podais vender, ni vendais, vos, ni otra persona alguna, hasta que estè el dicho libro en la forma susodicha, so pena de caer

e incurrir en las penas contenidas enla dicha prematica y leyes destos reynos que sobre ello disponen. Y mandamos, q̃ durante el dicho tiempo, persona alguna sin vuestra licencia no lo pueda imprimir ni vender, so pena que el que lo imprimiere, o vendiere, aya perdido y pierda qualesquier libros, moldes y aparejos que del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere, de la qual dicha pena sea la tercia parte para nuestra camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para el que lo denunciare. Y mandamos alos del nuestro Consejo, Presidente y Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa y Corte, Chancillerias, y a otras qualesquier justicias de todas las ciudades, villas, y lugares de los nuestros reynos y señorios, y a cada vno en su juridicion, ansi a los que agora son, como los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que ansi os hazemos, y contra ella no os vayan, ni passen, ni consientan yr, ni passar, en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para nuestra camara. Dada en Valladolid, a veinticinco dias del mes de Iulio, de mil y seiscientos años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Don Luis de Salazar.

AMPLISSIMO DOMINO PAVLO DE LAguna, ConſiliarioRegio, Curiæ Regalis ſupremæ Indiarum ſummo Prȩſidi, viro imprimis ſapientiſsimo, ac omni virtutum laude integerrimo, frater Michael Agia, Minorum minimus.

S. P. D.

Voniam receptißimi iā moris eſt, Præſes ampliſsime, nouas editiones, præſertim illuſtres, ſimiliter illuſtribus viris dedicari, tu potißimùm mihi occurriſti, ſub cuius auſpicijs tutelâque, præclara hæc de exhibendis auxilijs commentaria impartirer, cū enim mecum reputo (reputo autem quàm ſæpißime) quanta fuerit & genij, & ingenij tui felicitas, in laudatißimæ vitæ tuæ, negotiorūque electionibus, qui candor, quæ iudicij dexteri-

tas, qui iustitiæ amor, cùm Augustißimi Hispaniarum Reges Catholici, Philippus II. *&* III. *curiæ regali Indiarum amplißimæ præponerent, & in hanc celsam honoris sedē extollerent, tùm certè quonam modo tantam rerum molem in hac temporum perturbatione ferre ac sustinere posses, sanè quam pro eo ac debui solicitus esse cœpi. Verū cum actionis, administrationisq; tuæ progressum, & quam vitæ rationem complexus es, considero, gaudio planè maximo ita perfundor, ac exulto, vt etiā planè videam, te fortunæ locum illū, singulari omnium beneuolentia, & summa virtutis existimatione non solùm tueri potuisse, sed etiam eam virtutis opinionem de te concitauisse, vt vel maximis curijs gubernādis te dignū præbueris. Nam qui fructus à bono, veroq; Præside soleat expectari vel maximus, huiusce iam non adumbratā imaginem, sed luculentam, expressamque formā nobis exhibuisti: atque vt insigne commodū, Indis atque Hispanis in remotißimas noui ac potentißimi terrarum orbis regiones degētibus adferre posses, imprimis operam dedisti,*

disti, ut tanquam agrum melioribus ferendis segetibus destinatum, lolio, zizania labe, vitijsq; contagiosis perpurgares, dum corruptores coërces, externas diuini nominis contumelias, blasphemias, iniurias, violentias, furta, homicidia, periuria, & id genus extrema scelera, pro virili, iureque tuo prohibes, emẽdas, tollis, ac punis: nihilque magis è tua dignitate, nec rem Deo gratiorem, nec Indis salubriorem existimasti, quàm si ad huiusce modi houestatis ac pietatis scopum & metã in curriculo tuo gnauiter, & strenuè contendas: pro quo etiam labore & indefesso studio certò nouisti, tibi diuinitus immortale præmium esse propositum, cum tam gloriosi conatus & cursus Dux & magister Christus prolixè polliceatur, illis rerum omnium felicissimos successus, qui religionem puriorem ardenter amant, & amare sedulò contendunt. Vt igitur huiusce perceptæ meæ lætitiæ aliquam significationem darem, commentarios de exhibendis auxilijs, siue de inuocatione vtriusq; brachij in vnum veluti corpusculũ constrictos in lucem editos in tuo nomine ap

 parere

parere volui. Tu autem hæreditariā illam à maioribus tuis acceptam probitatem, & à te studiosissime cultam, quā Philippinæ prædicant, admirata est noua Hispania, America nouit vniuersa, & vbi vbi literarum studia floret, omnes gestiūt celebrare: sed de re omnibus manifesta, ne actum agam, ne ve modestiam offendam tuam, qui mauis probus esse, quam videri, longior non ero. De te verò quid sentiam, quid reliqui summis laudibus efferant, non tibi, sed seculis spero me aliquando in propatulo positurum. Obsecro vero te, pro summo meo erga te cultu, & incomparabili obseruantia, vt meam hanc qualemcumq; grati animi declarationem eo vultu suscipias, quo tibi à me exhibetur. Vale.

AD

AD LECTOREM.

VÆ Me vna ratio, Lector eruditiſsime, ne inter homines homini minimè natus, inter agri Eccleſię plantas aridus ipſe truncus viderer; ad honeſtum ſcribendi otium, edendorumq; voluminum conſilium vocauit, eâ dem ſcilicèt quæcunq; in ſanctorum Cõciliorum Decretis, Patrum teſtimonijs, Imperatorum legibus, de optima exhibẽdorum auxiliorum ratione, ſiue legitima vtriuſque brachij inuocatione diſperſa comperiſſem, in vnum vt cogerem facilè perſuaſit. Ponebat enim mihi ante oculos primùm quid quemq; hominum hominis cauſâ facere oporteret, animo luſtrare multa, oratione complura explicare, re ipſa pręſtare plurima, nullis neq; curis, neque laboribus, neque periculis parcere, inuiolatũ vt ſocietatis humanæ vinculum ab hominibus inter homines retineatur. Vnde ego omnium Theologorũ minimus balbutiendo magis, quàm expli-

cando.

cando, aliqua de hac re in mediũ afferã: vt si nõ omnia, quæ huc spectãt, attigero, satis mihi sit, si in tanta re penicillo ea ali quãtulũ adũbrauero, cultioribus ingenijs huius rei explicationẽ exactã relinquens: quod mihi attigisse posse est visũ, si ordine quodam de hac re pertractauero. Primo nempe loco agendo de Episcoporum potestate, & iurisdictione in laicos super causis mixti fori. Secundo de origine ciuilis, siue politici magistratus. De que eius potestate in caussis etiam mixtis. Tertio, propositis septẽ conclusionibus, quęstioni satisfaciẽdo. Quarto, enumerãdo casus, in quib⁹ secularis magistratus nõ tenetur suũ impartire auxilium iudici ecclesiastico. Quinto, deniq; loco diligenter discutiam, an ciuilis magistratus compelli posśit ecclesiasticis cẽsuris ad exhibẽdũ auxiliũ. Precorq; Deũ optimũ maximum, bonorũ omnium autorem, vt id in eius laudẽ, & gloriam, & totius Ecclesiæ vtilitatem iugiter redundet. Vale, eruditisśime Lector.

LVDOVICI SANCHEZ Typographi in laudem Autoris & operis

DISTICHA.

Immensi veluti moderator & arbiter orbis
Illi præfecit lumina bina Deus:
Lampada Phœbæam, per quam videt omnia Mũdus,
Quæ raptu assiduo fertq; refertq; dies:
Noctiuagam Phœben, cinctam fulgentibus astris,
Quæ tenebras noctis plena nitore fugat:
Non secus humanis leges dare gentibus orsus,
Præposuit Reges, Pontificesq; sacros.
Imperium & summum dat ius in corpora Regi:
Offensura animas dat quoque iura Petro.
Si cupit in sontes vindex insurgere Petrus,
Qui spreuere suæ fulmina sæua manus:
Cæsare vibrabit gladium, fascesq; ministro,
Queis coget sacro subdere colla iugo:
Illeq; poscenti auxiliaria porriget arma,
Discussam causam, iudiciumque sequens.
Cæsareæ leges, & Pontificalia iura,
Sic se concordi fœdere vtrinque iuuant.
Quo tamen ista modo, quo casu & tempore debent
Præstari, Michael noster Agia docet.
Cuius ad extremos nomen Garamantas & Indos
Currit ab Eois non sine laude plagis.

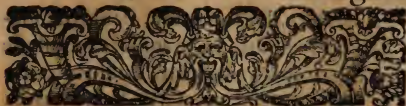
Cuius

Cuius virtutes mirata Valentia, mores,
Doctrinam, ingenij munera, scripta, sales;
Et quæ digna Deo respondet Apolline, lumen
Esse Valentini iactat vbique soli.
Denique Francisci vestigia sancta sequutus,
Cœlestes voluit quærere nudus opes.
Nec quos sustinuit pro relligione labores,
Fecerunt studijs impedimenta suis:
Nam post Sermonis penetrata arcana superni,
Prudentum exhausit dogmata prisca virûm.
Obtinuit votum. Quid in his profecit Agia,
Præsens De auxilijs testificatur opus.

EPIGRAMMA IN laudem operis à Doctore Vincentio Menor clerico presbytero.

VT Cœlum terræ fauet, vt stat dextra sinistra,
Brachium & vt capiti stipulatur, vt infima summis:
Sic ciuile decus positiuo consonat vltrò.
Id liber hic firmat, reprobat cõtraria sensim,
Barbara depellit quæ gentes iura requirũt.
Vt breuiter liquidò id statuit Michael Agia,
Angelici patris Francisci subditus almus.

DE

DE EXHIBENDIS AVXILIIS, SIVE DE inuocatione vtriusq; brachij,

QVÆSTIO ELEGANTISSIMA.

AVTORES DE PROPOSITA Quæstione disputantes.

NNOCENTIVS, Abbas Panormitan⁹, Abbas Siculus, Baldus, Antonius de Butrio, Ancharranus, Barbatia, Imola, Alciat⁹, Philippus Francus, & alij in c. 1. de offic. ordinarij. Archidiaconus 23. q. 5. Can. Administratores, Alberic. de Rosat. in l. Episcopale. C. de Episcopali Audien. Guillielmus de Cugno, Bart. An

gelus

gelus, Alex. Decius, Iason, Paulus de Castro, Lancelotus in l. magistratibus. ff. de iurisd. omnium iudicum, Baldus iterum in Authen. Clericus. C. de Episcopis & clericis, col. fin. & in l. 1. C. de his qui latr. occult. Bartolus in l. Diuus, ff. de custod. reor. Speculat. in tit. de exequutio. sent. §. 2. & in tit. de iudi. deleg. §. Sequitur. versic. Sed nunquid seculare. Cardinal. Florent. in Clem. 1. §. 1. in 10. q. de sequ. poss. Oldradus consil. 89. incipient. Episcopus inuocat brachium seculare, Paris de Put. in suo tratact. Syndic. in verb. Brachium, Iulius Clarus in praxi crimin. q. 96. nu. 7. Palac. Rub. in repetitione c. per vestras. §. Sed pulchra est dubitatio. num. 22. Bossius de foro compet. num. 87. Salycet. in l. ea quidem, in 6. col. versi. Decimò quæro. C. de accusatio. Albertinus de agnoscendis assertionibus Cathol. & Hæret. q. 25. num. 53. & sequent. Felinus in c. at si Clerici. num. 4. de iudicijs: & in c. ad abolendam, de hæretic. num. 4. Redin de ma-

ieſtate

iestate Principis.part.2.nu.141.& sequen tib.Iacobus de Bellouiso in §. si quis contra aliquem.in Authen. de sanctiss. Episcop.Lucas de Penna in l.1.col.4.versi. secundò quæritur. C. de priuileg. scholari. lib.12.Simancas de Catholicis institutio. cap.36.Mench.in 1.part.de testamen.§.6. num.16.versic. illud. Didacus Perez in l. 4.tit.1.lib.3.Ordinam.versic.*Inuoque*.Re buffus de literis requisitorijs,num.12.Couarru.practic.quæst. cap.10. Lanfrancus in Clem.dispendiosam.col.3.de iudic.

Bartoli opinio in explicanda proposita quæstione.

BARTOLVS in l. Diuus, & in l. non dubiũ.ff.de custod.reor.& in l. magistratib⁹.ff.de iuris.omniũ iudi. arbitratur, iudicem secularem, requisitũ ab Episcopo, vel Inquisitorib⁹, vt exequatur sententiam condemnatoriam de hæresi contra hæreticum, non teneri ipsam

exequi, nisi priùs ei fiat fides, de processu formato per iudices ecclesiasticos, vt sibi constet, an iustè per eos fuerit processum contra illum hæreticū ad condemnationem, nec ne? quasi dicat, non teneri magistratum ciuilem stare processui Episcopi, seu Inquisitoris, quando traditur sibi hæreticus puniendus, & condemnandus morte, ex §. si verò crimen, in Authen. de sanctis. Episcop. collat. 9.

Hæc tamē opinio, quam etiam amplexati sunt Albericus, Bald. Fulgos. Paul. de Castro, & alij, locis supra citatis, testimonio Socini, Curtijq; Iunioris in d. l. magistratibus, communiter reijcitur à cōmuni Canonistarum schola per c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæreticis, lib. 6. Nec illa iura per quæ mouetur Bart. loquūtur in crimine hęresis, quod est merè ecclesiasticū, ex d. §. prohibemus. sed in alio crimine mixto, de quo posset cognoscere, & iudicare non solùm iudex ecclesiasticus, sed etiam secularis. c. cum sit generale,

nerale, de foro comp. Et licèt Andr. Barbat. in c. 1. de offic. ordinarij. pro virili conatus fuerit Bartolum à calumnia defendere: id tamen minimè eſt conſequutus: quare remittit ſe determinationi, & deciſioni ſacroſanctæ matris Eccleſiæ.

Eſt tamen hoc loco maximoperè obſeruandum, quòd licèt hæc Bart. opinio, quantum ad exemplum ab ipſo propoſitum de hæretico remiſſo à iudice eccleſiaſtico, vt condemnaretur morte per iudicem ciuilem, recepta non ſit, tanquam contraria, & è regione oppoſita cõſtitutioni Bonifacianæ in d. §. prohibem⁹. nihilominus eius doctrina atq; reſolutio ꝑ alijs criminibus mixti fori non modò falſa non eſt, ſed etiã veriſsima: adeò vt nulla alia verior, aut veritati magis conſona inueniatur. Eſt autem Bartoli reſolutio, vt ex eiuſdem dictis ſatis ſuperq; colligitur, hæc, quòd in criminibus mixti fori quotieſcumque remiſsio delinquentis facta iudici ſeculari fuerit ad diuerſam pœ-

nam,

nam, vel nouam infligendam, hoc est, quotiescumq; reus remittitur condemnandus, tunc temporis denuo cognoscat secularis iudex de iustitia, & meritis processus, cùm ipse sit, qui sententiam ferre debet, atque suo iudicio sit pœna infligenda. Et hæc est vera & germana interpretatio. §. si verò crimen. quem pro sua opinione citauit Bart. vt infrà latiùs videbimus. Si verò reus remittitur condemnatus, hoc est, si remissio fieret non ad diuersam pœnam, vel nouam infligendam, sed solùm ad executionem sententiæ, & pœnæ in ea appositę per Ecclesiasticum, tãquam per iudicem competenté & legitimum, tunc secularis (inquit Bartolus) non denuò inquirat, sed exequatur sententiam ecclesiastici, tanquam latam à iudice competenti ad cognoscendum & iudicandum: quod probat ex l. nõ dubium. ff. de custo. reorum. vbi pręcipitur iudici, cui facta fuit remissio, ne denuò cognoscat de iustitia sententiæ alterius iudicis:

quia vterq;, tam ſcilicet remittens, quàm ille cui fuit remiſſa executio, erāt iudices competentes ad cognoſcendum, iudicandum, & exequendum.

Ex hac Bartoli reſolutione optimè infertur ſecundū ipſum, quòd quando reūs remittitur condemnatus, non poteſt magiſtratus ciuilis petere vt ſibi fiat fides de proceſſu, ſiue de iuſtitia, & viribus ſententiæ. Quod licèt ipſe expreſsis verbis minimè dixerit, optimè tamen infertur ex eius dictis. Dicit enim, tunc temporis nō poſſe ſecularem iudicem de nouo inquirere, ſed teneri exequi ſententiam eccleſiaſtici. Cùm ergo proceſſus ideò petatur à ſeculari, vt hac via inquirendo fiat ſibi fides de iuſtitia ſententiæ, quotieſcū-que illi prohibetur inquirere de viribus & iuſtitia ſententię, prohibetur etiam petitio proceſſus.

(.?.)

Senten-

Sententia Innocentij in dirimenda hac controuersia.

INNOCENTIVS in c.1. de offi. ordinar. distinguit. *Aut* (inquit) *mandatum ecclesiastici est extraiudiciale; & iniustum, & tunc secularis id exequi non debet: si verò sit iudiciale, præcedēte sententia, tunc exequatur secularis, nec inquirat an sit iustum, vel iniustum: quoniam tenetur exequi, etiam si sciat esse iniustum*, vt ipsemet Innoc. tradit in c. Pastoralis. §. quia verò. de offic. deleg. quæ sententia quomodò sit intelligenda, videbitur infrà.

Abbatis Panormitani iudiciū circa propositam difficultatem.

ABBAS in d.c.1. de offic. ordinarij. num.12. adhibita priùs distinctione, quæstionem dirimit. *Crimina* (inquit) *alia sunt merè ecclesiastica, alia mixta. Si ecclesiasticus petit auxilium*

pro

pro executione ſententiæ criminis merè eccleſiaſtici, hæreſis videlicet, aut ſymoniæ, non ſit fides de proceſſu, cùm iudex ſecularis ſit merus executor, & parere debeat & exequi. At in mixtis diſtinguit. *Aut* (inquit) *reus traditur iudici ſeculari, vt efficiatur de eius foro, vt quando traditur clericus degradatus, & tunc fieri debet fides de proceſſu: quia habet iudicare illum, tanquam ſibi ſubditum, & ſubiectum. Si verò reus non traditur, vt efficiatur de foro iudicis ſecularis, ſed ſolùm petitur auxiliū, vt ſecularis iudex exequatur ſententiam iudicis eccleſiaſtici: tunc non tenetur eccleſiaſticus facere fidem de proceſſu*; pro quo allegat Innoc. Aliorum verò Doctorum, quos ſuprà retulimus, opiniones conſultò prætermittimus, quia fermè omnes reducuntur ad has tres, tanquam ad magis principales, & iuri conſonas.

(.?.)

I. FVNDAMENTVM.

Episcopos iure diuino institutos, Apostolorumq́ successores in ordinaria, non autem in delegata potestate, ostenditur.

PISCOPOS iure diuino institutos testatur Cyprianus libr. 3. epistol. 9. ad Rogatianum, vbi dicit, Episcopos à Christo fieri, à quo Apostoli creati sunt. Idem dicit Bernardus libr. 3. de considerat. satisq; colligitur ex illo loco Actuum. 20. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Item ad Ephes 4. *Ipse dedit quosdã Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores & Doctores*: vbi nomine Pastorum & Doctorum intelligũtur Episcopi, vt eo loco exponit Diuus Hieronymus.

Præterea Episcopos Apostolorum successores

ceſſores eſſe, teſtatur idem Hieronym. in Pſal. 44. in illis verbis: *Pro patribus tuis nati ſunt, &c. Fuerunt* (inquit) *ò Eccleſia, Apoſtoli patres tui, quia ipſi te genuerunt: nunc autem, quia illi receſſerunt à mundo, habes pro his Epiſcopos filios.* Et D. Auguſtinus in expoſitione eiuſdem loci, *Patres* (inquit) *miſſi ſunt Apoſtoli, pro Apoſtolis filijnati ſunt, conſtituti ſunt Epiſcopi.* Damaſus in epiſtola. 3. de Chorepiſcopis: Anacletus epiſtol. 2. Hierony. iterum in epiſtol. ad Marcellam de erroribus Mōtani. Iſidorus lib. 2. de diuin. offic. Beda in cap. 10. Luc. Concilium Neocæſarienſe Can. 13. Concilium Florentinum in inſtructione Armen. & Concilium Tridenti. Seſſion. 23. cap. 4. Epiſcopos in locum Apoſtolorum ſucceſsiſſe docēt. Idem habetur Can. in nouo. 21. diſtin. Can. Eccleſiæ. 35. diſt. Can. quorum vices. 68. diſt. & Can. videntes. 12. q. 1.

Obſeruandum tamen eſt, Epiſcopos ſuccedere Apoſtolis, non propriè, ſiue in

 poteſta-

poteſtate delegata, quia verè & propriè nullam habent partem Apoſtolicæ autoritatis, quæ perſonalis fuit, & inter omnes Apoſtolos æqualis, ipſorumq́; morte extincta, tanquam dignitas & excellentia perſonalis: quare ſuccedere dicuntur duplici alia ratione. Primò ratione ordinis ſacri Epiſcopalis: ſecundò per quandam ſimilitudinem & proportionem, quia nimirùm ſicut Chriſto in terris viuente, primi ſub Chriſto erant Apoſtoli duodecim, deinde ſeptuagintaduo diſcipuli, ita nunc primi ſub Romano Pontifice ſunt Epiſcopi, poſt eos presbyteri. Quòd autem in poteſtate, & dignitate delegata Apoſtolatus Epiſcopi non ſuccedant Apoſtolis, probatur: quoniam Apoſtoli in toto terrarum orbe poterant prædicare, & fundare Eccleſias, vt patet Matth. vltimo. & Marc. vltim. Item Apoſtoli poterant ſcribere libros canonicos, facere miracula, quæ Epiſcopi non poſſunt: non igitur ſuccedunt in dignitate & poteſtate delegata

Apoſto-

Apoſtolatus, ſed tantùm in ordinaria Epiſcopatus, ſiue ordinis ſacri Epiſcopalis. Ita docent communiter Doctores, Caietanus de poteſtate Papæ cap.3. Soto de iuſtitia & iure, libr.10.quæſt.1. articul.3. columna.3. Caſtro aduerſus hæreſes, verbo, Epiſcopus, hæreſi.1. Cano libro de locis Theologicis, lib.6.cap.8. Lælius Iordanus de maioribus Epiſcoporum cauſis, cap. 3. Simancas de Epiſcoporum dignitate, capit.2. Paulus Fuſcus de viſitatione libr. 1. capit.2. & 4. Marcus Antonius Cucchus maiorum inſtitutionum libr. 2. titul.6. in principio.

II. FVNDAMENTVM.

Non poſſe vllo modo Eccleſiam eſſe ſine Epiſcopis.

APertè probatur hoc fundamẽtum ex D. Paulo ad Epheſ.4. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam*

dam autem Prophetas, alios Paſtores & Doctores, ad conſummationē ſanctorum, in ædificationē corporis Chriſti: docetq; Cyprianus in epiſtol. 9. lib. 4. vbi dicit, Eccleſiam eſſe plebem Epiſcopo adunatã, & Epiſcopum eſſe in Eccleſia, & Eccleſiam in Epiſcopo. Hieronym. lib. contra Luciferianos: *Eccleſia* (inquit) *non eſt, quæ non habet Sacerdotes.* Concilium Tridentinum Seſsio. 23. Can. 6. *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris & miniſtris, anathema ſit.* Eandem veritatē apertis verbis teſtãtur Dionyſius Areopagita, Pauli Apoſtoli diſcipulus, cap. 5. Eccleſiaſticę Hierarchię, Irenæus libr. 3. cap. 3. Tertullianus in lib. de Baptiſmo.

Confirmatur hæc ſententia, quoniam ſoli Epiſcopi ordinare poſſunt presbyteros, & eo modo generare patres Eccleſię, vt Epiphanius aduerſus Aërium ratiocinatur: presbyteri autem ordinare non poſſunt,

possunt, sed solùm baptizare, & eo modo filios Ecclesiæ generare, vt docet Damasus in epistol. 3. & Concilium Antiochenum cap. 10. & Ancyranum Can. 12. Epiphanius hæresi. 75. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, & OEcumenius in 3. & 4. cap. 1. ad Timot. Hieronym. epistol. 85. ad Euagrium, Gregorius III. in Epist. ad Bonifacium. Soli etiam Episcopi cōficiunt sacrum Chrisma, Oleum cathecumenorum & infirmorum. cap. referente, de celebrat. Missar. Can. quamuis. distin. 68. & tradit Dionysius cap. 4. & 5. Ecclesiast. Hierarch. Soli Episcopi Ecclesias, altaria, & virgines consecrare, pollutas Ecclesias, & cæmeteria reconciliare possunt. c. nemo. de consecrat. dist. 1. cap. aqua. de consecrat. Eccles. vel altar. Sacramentum Confirmationis tanquam ordinarij ministri conferre ex Concilio Triden. Sessi. 7. Can. 3. Igitur non potest esse Ecclesia sine Episcopis, qui hæc omnia præstare valeant.

III. FVN-

III. FVNDAMENTVM.

De varijs Episcoporum nominibus & oficijs.

DICVNTVR Speculatores, vel superintendentes. Can. qui Episcopatum. 8. q. 1. Can. cleros. 21. dist. eo quòd superintendere debeant gregi sibi cõmisso, iuxta illud Ezechiel. 33. *Speculatorem dedi te domui Israel*; quem locum de Episcopis exponunt Hieronym. & Gregor in Ezechielem. Dicuntur Magistri, & ideò iubentur audiri, Lucæ. 10. *Qui vos audit, me audit*: illisq; commissa est animarum cura, quæ est ars artium. cap. penultimo, de ætate & qualitat. ordin. Dicuntur Duces, cap. post translationem. de renuntia. quare sequendi sunt, iuxta illud Pauli ad Hebræ. 13. *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis*, Dicuntur Oculi Dei: ideò à subditis non iudicandi. Canone oues. 6. quæst. 1. & in Concilio Toletano VIII. cap. 4. & ab Ambrosio lib. de dignitate

tate Sacerdotal. capit. 6. Dicuntur oculi gregis, quare rectum iter subdito ostendere tenentur, ne ambo in foueam cadant. cap. cum sit. de ætate & qualitate. Can. quę ipsis. 88. distin. cap. originaliter: de consecrat. dist. 4. Dicuntur Pastores, Actuum. 20. ad Ephes. 4. cap. ne pro defectu. de election. vt oues sibi comissas Sacramentis pascant. cap. panis. de consecr. distin. 2. doctrina etiam & exemplo. Ioan. vltimo. Can. Diuinis. 25. q. 1. cap. solitæ. de maioritat. & obedien. Can. multi. 2. q. 1. Can. quoniam. 16. q. 1. Can. si peccauerit. cap. significasti. de election. Dicuntur Doctores, Matth. vlti. *Docete omnes gẽtes.* & 1. ad Tim. 3. Dicuntur præcones, Esaiæ 58. *Annuntia populo meo scelera eorum.* Canon. si rector. 44. dist. Dicũtur œconomi & dispensatores bonorum ecclesiasticorum, iuxta illud Lucę, *Fidelis seruus & prudens:* & docet Apostolica constitutio lib. 2. cap. 24. Dicuntur Spõsi Ecclesiarũ suarum, cap. 2. de translat. Episcop. Dicuntur

C Medici,

Medici, vnde cautè infundere debent vinum & oleum in vulneribus infirmorũ. Can. disciplina. 45. distin. Can. omnis. §. Sacerdos. de pœnitent. & remis. Dicuntur Correctores, cap. transmissam. de electio. cap. qualiter. 2. de accusat. vt sic corrigant peccantes. Dicuntur Aduocati, vt orent pro populo sibi commisso. Canon. quia Sacerdotes. 10. quæst. 1. Canon. ipse. 1. quæst. 1. Canon. final. 36. distin. Dicuntur Agricolæ, vt euellant, ædificent, dissipent, & plantent. cap. solitę. §. potuisses. de maioritat. Habent oficium nutricum, vt sic lac paruulis præbeãt. cap. Deus qui. §. Apostoli. de pœniten. dist. 1. Ex officio illis incumbit discordantes concordare. 90. dist. per totam. Dicuntur Angeli, Apocalypsæ. & 1. Corint. 11. quia mittuntur vt nuntij prædicare verbum Dei. Dicuntur deniq; Custodes ciuitatis, Columnæ Ecclesię, Legati Christi, Lapides Sãctuarij, vt dicit Gregor. in Pastoral. 2. part. cap. 7. ad ostendendam eorum diligẽtiam & fi-

dem:

fidem: quare nihil laboriosius & periculosius officio Episcopi, sed nihil beatius apud Deum, si bene agatur. Can. ante omnia. 40. distin.

IIII. FVNDAMENTVM.

De duplici Episcoporum potestate, ordinis videlicet & iurisdictionis.

POTESTAS Episcoporum in genere duplex est, ordinis videlicet & iurisdictionis. Potestas ordinis, ordinatur ad Sacramenta conficienda & ministrãda, & requirit characterem, de qua non est institutum disputare. Potestas verò iurisdictionis (quæ requirit summi Põtificis voluntatẽ) ordinatur ad regendum populum Christianum, & est duplex, interior & exterior. Potestas iurisdictionis interior habet pro obiecto regere populũ Christianũ in foro interiori animę. Can. in nouo. 21. dist. & Can. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss. Exterior verò

habet pro vltimo fine & obiecto, regere & gubernare populum Christianũ in foro exteriori, legibus & statutis salutaribus. Can. benè quidẽ. 12. q. 1. Ratione huius potestatis incumbit Episcopis autoritas excommunicandi, absoluendi ab excõmunicatione, interdicendi, solennem pœnitentiam iniungendi, purgationem indicendi, suspendendi, deponendi, casus sibi reseruandi, indulgentias concedendi, dispensandi cum aliquibus in vtroq; foro, & in quibusdam casibus iuramenta à vassallis accipiendi, eos cõfirmandi, instituẽdi, destituendi, corrigendi, moresq́; reformandi, visitandi, & ea ratione procurationem accipiendi, de ecclesiasticis & spiritualibus causis cognoscendi, diœcesanã Synodum congregandi, & id genus alia, de quibus gloss. & Doctores in cap. transmissa. de electio. & latiùs fundamento sequente.

Hæc iurisdictionis potestas in genere est de iure diuino: nam Christus ita ordinauit

nauit Ecclesiam, vt in ea sint Pastores & Doctores, sic enim Apostolus loquitur ad Ephes.4. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam Prophetas, alios Pastores & Doctores.* Præterea nisi ita esset, posset vtiq; summus Põtifex mutare hũc ordinẽ, & instituere, ne vllus sit in Ecclesia Episcopus: quod sine dubio facere non potest.

V. FVNDAMENTVM.

Quæ sint de lege iurisdictionis Episcoporum.

DE lege iurisdictionis Episcoporum sunt, canõnica obediẽtia, subiectio, destitutio, correctio, reformatio, cẽsurarum prolatio, iurisdictio causarũ ad forum Episcopi spectantium, pœnitẽtiæ, collationes Sacramentorum, quę ab Episcopo sunt suscipienda. capi. conquerentes de offic. ordin. Synodi vocatio est etiã de lege iurisdictionis Episcoporum in aliquibus casibus, cum ex graui causa Abbates vocati, ad eum ire teneãtur. capi. super his.

de

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMAN.

de maiorit.& obed.cap.Episcopus.17.distin.cap.final.dist.18.Et similiter si monasteria habēt populum Episcopo subiectū, ad Synodum æquè ac clerici ire tenētur, & in omnibus legi diœcesanę obedire, vt dicit gloss.in cap.1.10.q.1.& cap.dilectus. de offic.ordin.& 16.q.2.in principio. Ius etiam visitandi est de lege iurisdictionis, licèt procuratio sit de lege diœcesana, vt dicit Innocentius in cap. venerabili. de censib.colum.2.Hostien.de offi.ordinar. in summa.Vnde reseruans sibi iura iurisdictionis,etiam dispensandi facultatē reseruasse videtur; vt dicit Romanus consil.325.Similiter decimarum prædialium & personalium solutio Episcopo fienda, & quarta funeralium, sunt de lege iurisdictionis: vnde etiam monasteria obligant, vt dicit Abbas in dicto cap. dilectus, nisi religiosi suis sumptibus & laboribus sua prædia colant..cap.nuper.cap. suggestum.cap.dilecti. de decim. Similiter nec monasteria sine licentia Episcopi funda-

ri possunt, nec aliò sine eius facultate, etiam ex vtilitate, transferri: collapsa tamē restaurari possunt. cap. quidam. c. de monachis. de consecratio. distin. 2. cap. si quis vult, vbi gloss. 16. q. fin.

Abbates tamen exempti non subiacent imperio Episcopi, etiam in his quæ sunt iurisdictionis, vt notatur in cap. visis. 16. quæst. 2. ex Concilio etiam Tridentino, Sessión. 25. cap. 11. nisi deliquerint extra monasterium, cap. 3. Session. 6. de reformatione, in eodem Concilio, & generaliter de lege iurisdictionis Episcoporū sunt omnia quæ Episcopus monasterijs custodienda mandare valet, quæ multa sunt: ex quibus plura in Concilio Tridentino statuuntur, vt scilicet censuræ & interdicta ab Episcopis prolata, etiam in Ecclesijs regularium publicentur: & ab ijs seruentur, & etiam dies festi, quos Episcopus seruandos mandat: & vt etiam exempti ad publicas processiones accedere cogantur, Sessione. 25. cap. 12. & 13.

de

de regular.& vt clericus regularis & claustralis, licèt aliter Episcopo nõ subiectus, notoriè & cum scãdalo extra claustra delinquens à suo superiore intra tempus ab Episcopo sibi praefixum non punitus, ab eo puniri possit. cap.14.ead.Sessio.25.& colligitur etiam ex cap.quanto.cũ ibi notatis.de offic. ordin. cap.1.de statu Monachor. Sic etiam casus quibus ex eodem Concilio Episcopus habet potestatem in monachos, vti delegatus Sedis Apostolicae, iurisdictionis sunt, velut vt Abbatibus negligentibus cogere possit monasteria lectionem sacrae Scripturae habere, Sessi. 5.cap.1.& vt Episcopus quotannis visitare possit Monasteria commendata, Abbatias, Prioratus, vbi non viget regularis obseruantia, etiam exempta, & quomodocumque commendata, & curare vt instaurentur & reficiantur, Sess.21. c.8.

(.?.)

VI. FVN-

VI. FVNDAMENTVM.

Episcopus habet suum tribunal extra forum conscientiæ, more aliorum iudicum seculi.

SEMPER In Ecclesia Dei creditũ est, Episcopos in suis Ecclesijs esse veros Principes ecclesiasticos, qui possint sua autoritate iudicare extra forum conscientiæ, in causis ecclesiasticis, more aliorum iudicum seculi, & punire criminosos, eosque debitis pœnis afficere. Hoc fundamentũ ex vtroq; Testamento apertè colligitur, Deutero. 17. *Qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tẽpore ministrat Dño Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.* Locus iste à simili, vel à maioritate rationis debet etiã intelligi de Christiânis Pontificibus; nam sicut populus Iudaicus erat tunc populus Dei, ita nunc populus Christianus: tùm etiam quia in

lege noua Christiani Pontifices tāto sunt maioris autoritatis Pōtificibus legis veteris, quāto maioris atque excellentioris est autoritatis Nouum Testamētum Testamento Veteri.

Prætereà ad Roman. 13. *Omnis anima* (inquit Paulus) *potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistūt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Et infrà: *Ideò subiecti estote necessitate, non solùm propter irā, sed etiam propter conscientiam:* qui locus non solùm intelligitur de Principibus secularibus, sed etiā ecclesiasticis, testimonio Chrysostomi, Theophylacti, & OEcumenij in expositione eiusdem loci. Rursus. 1. Cor. 4. *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?* Vbi nomine virgæ intelligunt Chrysostomus, & D. Augustinus lib. 3. cap. 1. contra epistolam Parmeniani, potestatem iudiciariam puniēdi pecca-

peccatores in foro exteriori. Cõfirmatur hæc ſententia, quoniam Chriſtus, vt Rex Eccleſiæ, habet virgam, quæ in Pſal. 2. dicitur ferrea: quia eſt inflexibilis: & in Pſal. 44. dicitur virga directionis, phraſi Hebraica, id eſt virga recta, quia iuſtè punit. Hanc autem virgam communicat cum Epiſcopis, qui nomine Spiritus ſancti, & ipſius Chriſti, Eccleſiam regunt, iuxta illud Actuum. 20. *Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Deniq;. 1. ad Timo. 5. *Aduerſus presbyterum accuſationem noli accipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.* Quibus verbis àpertè docet Paulus, habere Epiſcopũ ſuum tribunal, etiam extra forum conſcientiæ, & more iudicum ſeculi, accuſationes & probationes audire, & ſecũdùm allegata & probata iudicare. Sanè per presbyterum intelligit Chryſoſtomus, quemlibet hominẽ ſeniorem, ſiue Sacerdotem, ſiue laicum. Ex quo intelligimus, etiã laicos in foro exte-

riori propter aliqua crimina ab Episcopo audiri. Vide, si placet, multo plura apud sapientissimum Cardinalem Robertũ Bellarminum tom. 1. controuer. fidei, in lib. de potestate Papæ.

Si ergo Episcopus suum habet tribunal, atq; in eo iudicare, & sententias ferre potest, poterit similiter huiusmodi sentẽtias executioni mandare: sin minus illusoria esset eius iurisdictio: quod minimè dicendum est: nam si hominem laicum tractare spiritualia, nefas omninò est, cap. 2. de iudicijs. & cap. Ecclesia sanctæ Mariç. de cõstitut. habebunt vtiq; suum iudicem Ecclesiasticum, à quo iudicari & discerni possint, qui plenam atque sufficientem in illis habeant iurisdictionem: atque hac de causa, vt arbitror, soli Episcopi thronum vel solium habent in Ecclesia; quod est potestatis indicium: vnde & dicuntur à Patribus imperare Principũ more: ita Chrysostomus in lib. de Sacerdotio. Ambrosius lib. de dignitate Sacerdotali. Gregor.

Nazian-

Nazianzenus in oratione ad Principem irascentem, & populum timore perculsum.

Hîc obiter obserua, quòd licèt Episcopi tribunal omnino seiunctum & discretum sit à ciuili tribunali. Can. ita Dominus.19.dist. non tamen à tribunali sui vicarij, cum vicarij & Episcopi idem cēseatur tribunal.cap. Romana.de appella.lib. 6.& cap.2.de cōsuetud.lib.6.& docet Puteus decision.94.in fin. lib.1. & alij in additionibus ad decis. vlti. num.6. de offic. vicarij in nouis.

VII. FVNDAMENTVM.

De loco & sede tribunalis Episcopi.

EPISCOPVS in quolibet loco suæ diœcesis potest tribunal figere, dummodò in domibus laicorum illud non locet, neque in monasterijs. Can. luminoso. 18.q. 2. Innocent. & Abbas in cap. dilectus. de offic. ordin. & habetur in

cap.

cap.cum Episcopus. eod.tit.lib.6. his verbis: *Cum Episcopus in tota sua diœcesi, iurisdictionem ordinariam noscatur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius diœcesis non exempto, per se, vel per alium possit pro tribunali sedere, causas ad ecclesiasticum forum spectantes audire, personas ecclesiasticas, cum earũ excessus exegerint, capere, & carceri deputare: necnon & cætera quæ ad ipsius spectãt officium, liberè exercere.* Hactenus ibi. Licèt aliqui trahantur vltra vnam dietam cum lata est diœcesis, eod.cap.notatur in cap.qua fronte. de appellat. Neque in diœcesi præter eum quis ordinariam habet iurisdictionem. cap.1. de offic.ordin. Abbas in cap.cum contingat.num.28.de foro compet. Idem etiam habet merum & mixtum imperiũ in sua diœcesi. Vnde clericum in carcerem trudere potest, & etiam alienum ibi delinquentem: vt dicit Firmian.tractat.de vit. Episcop. lib.4.part.1. nu.14. & quod plus est, in causis mixti fori potest laicũ in carcerem

cerem detrudere, vt dicit Cucch. tractatu de Episcopis, num. 112. aduersus Iulium Clarum. Habet etiam Episcopus territorium, vnde & bannire potest: habet etiã fiscum, cui mulctas applicare potest. Abbas in cap. quoniam. de offic. ordin. & familiam armatam ad iustitię executionem habere potest, vt dicit idem Cucch. dict. tract. num. 73. cum sequent.

VIII. FVNDAMENTVM.

De duplici gladio, materiali nempe & spirituali, & an Ecclesia & Sacerdotes nostri ius gladij habeant.

GLADIVS duplex est: materialis scilicet & spiritualis. Materialẽ gladiũ habet Imperator, spiritualẽ verò Ecclesia. Can. inter hæc. 33. q. 1. in illis verbis: *Sãcta Dei Ecclesia, mũdanis nunquã constringitur legibus, gladium non habet nisi spiritualem.* De materiali gladio verba faciens Apostolus Petrus in epistol. 1. cap. 2. dixit

dixit esse Regi tanquam præcellenti, & ducibus veluti ab eo missis obtemperandum: quòd vindices sint malefactorum: quod proprium ipsorum est, non item Sacerdotum. cap. in Archiepiscopatu. de raptor. cap. sententiam sanguinis, ne cleric. vel monach. Can. occidit. 23. q. 8. Can. legatur. 24. q. 2. Estq; Episcopis specialiter interdictum sanguinis sententias ferre. c. ex literis. de excessib. prælat. quibus planũ est Ecclesiam mitem & placidam in contumaces & malefactores, non materiali gladio, sed spirituali, videlicet interdictis, suspensionibus, & excõmunicatione animaduertere. c. cũ non ab homine. de iud. Excommunicatio enim vulgò gladius Ecclesiasticus appellatur, & à Prospero Aquitanico, Can. Ecce autem. 24. q. 3. ferrum: à Lucano & Papinio, teste Cuiatio lib. 21. cap. 30. ius ferri & potestas gladij dicitur: ab Augustino verò Mucro Episcopalis: & notat glos. in Can. corripiantur. 24. q. 3. & Can. visis. in fin. 16. q. 2. in illis verbis;

bis: *Et felici mucrone Episcopi sacerdotum piacula resecentur.*

Quibus tamen non obstantibus, dubiũ nõ est, quin Ecclesia & Sacerdotes nostri ius gladij materialis habeant, sicut etiam Sacerdotes antiquæ legis: eo namq; vsus est Samuel Propheta. 1. Reg. 15. in Agag Regẽ: Helias Propheta. 3. Reg. 18. in quadringentos Prophetas Baal: & Helisæus 4. Regũ. 4. in quadraginta pueros irrisores: Ioiadaq́; Sacerdos. 4. Reg. 11. & Paralipo. 2. cap. 22. in Athaliam Reginam. *Educite* (inquit) *eam extra septa templi, & quicumq; eam sequutus fuerit, feriatur gladio:* tùm subiungit: *Non occidatur in tẽplo Domini.* Gloriosus itidem Petrus Apostolorum princeps, & Christi Vicarius, in Ananiam & eius vxorem Sapphiram, qua cõscia ille fundum vendiderat, & partẽ pretij mentiendo Apostolis occultauerat, Actuum c. 5. hoc gladio animaduertit. Rursus Matth. 26. cap. idem Petrus auriculam Malcho principis Sacerdotum seruo amputauit:

putauit: & Luc.22. *Domine, ecce duo gladij hic: at ille dixit eis: Satis est.* Nonne ij duo gladij, quos satis esse dixit Christus, iurisdictionis vtriusq; symbolum referunt?

Neq; ijs aduersantur, quæ supra, principio fundamenti retulimus: intelligēda enim sunt de executione gladij materialis, nō autē de potestate & iure eiusdem gladij, quæ longè diuersa sunt: quare licèt vices suas quoad executionem alijs committere debeant Episcopi, vt notat glossa ad cap. clericis. ne clerici vel monachi. nihilominus rectè Archidiaconus dixit, ex autoritate Laurentij, Can. quoniam, dist. 10. quòd vterq; gladius Petro erat concessus, non autem vtriusq; executio.

Neque sunt contraria verba illa Matthæ. 26. *Reconde gladium tuum in vaginā.* quasi velit dicere Petro, recōde gladium, quia non habes hanc gladij potestatem: quo loco mirum in modum placet Optati Mileuitani lib. 3. aduersus Parmenianū interpretatio, scilicet Christum noluisse,

vt

vt Petrus gladiũ quem euaginauerat, abijceret à se, sed vt reconderet in vaginam: quasi dixerit in aliud opportunũ tempus seruandum, ne forsan Apostolus tunc Magistrũ vlciscendo, ipsius Passioni esset impedimento: *Calicem* (ait) *quem dedit mihi Pater, nõ vis vt bibam illum?* Petrus igitur materialem gladiũ exercuit, vt Magistrũ à Iudæorũ iniuria defenderet: quod etiã dicit text. 23. q. 8. in principio.

Obijciet aliquis: Si Ecclesia habet materialem gladiũ, & vaginæ inclusum tenere cogitur, nec potest eum vibrare, & tractare, superuacaneũ esse proculdubio, atque inutilẽ, cũ iure paria sint rẽ non habere, vel habere inutilẽ. c. inter corporalia. §. sicut. de translat. Episc. glos. in l. fin. C. de plag. Dicendũ est, non esse superuacaneum, neq; inutilẽ, sed potius vtilẽ & necessariũ. Licèt enim ecclesiasticus iudex nõ possit illũ vibrare per se, potest tamen per aliũ, nẽpe per iudicẽ secularẽ, vt dicit glos. in c. 1. verb. *Publicum*. de offic. ordin.

Iure autem paria ſunt, aliquid facere, vel per ſe, vel per aliũ, ſiue per interpoſitam perſonam.l.hac edictali.§.ſi verò plus.C. de ſecund.nupt.

His omnibus accedit ſententia Bonifacij VIII. in Extrauag. vnam ſanctam. de maior.& obed.vbi ex verbis Lucę.22. cap.*Ecce duo gladij hic*, deducit,Põtificem duos gladios ex Chriſti inſtitutione habere,ſequutus in hoc opinionem D.Bernardi,qui in eadem fuit ſentẽtia lib.4. de cõſiderat. ad Eugenium Papã. *Quid tu* (inquit Papã alloquens) *denuo vſurpare gladium tentes, quem ſemel iuſſus es ponere in vaginam? quem tamen qui tuum negat,non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis ſic: Conuerte gladiũ tuum in vaginam. Tuus ergo & ipſe, tuo forſitan nutu, etſi non tua manu euaginandus, alioquin ſi nullo modo ad te pertineret is, dicentibus Apoſtolis, Ecce gladij duo hic, non reſpondiſſet Dominus, Satis eſt, ſed nimis eſt. Uterq; ergo Eccleſiæ, & ſpiritualis ſcilicet gladius & materialis,*

terialis, sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia exercendus est: ille Sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum Sacerdotis, & iussu Imperatoris. Hactenus Bernardus.

IX. FVNDAMENTVM.

De Episcoporum autoritate & iurisdictione in laicos.

EPISCOPOS in laicos generalem iurisdictionē habere super quolibet notorio crimine, & vbi reperitur negligentia iudicis secularis, autor est Abbas ad cap.1.in fin.de empt.& vendit. & ad cap.nouit.per eundem text.de iudi. & habetur cap.licet. & cap.ex tenore. de foro comp. Possunt prętereà Episcopi, seculares principes admonere, &, si opus fuerit, excommunicare nō inquirētes de furibus & furtis. Firmat Abbas ad cap. qui cum fure. num.5.de furt. Si verò inter duos iudices laicos de iurisdictione

orta

orta fuerit cõtrouersia, posse Episcopum cognoscere, autor est Felinus ad cap. cæterum. de iudic. Potest detractores suos punire, vt dicit Abbas ad cap. 1. de maled. Neque in ciuitate tantùm, sed etiam in quouis diœcesis loco facultatem habet sibi tribunal eligendi. cap. cum Episcopus. de offic. ordin. lib. 6. Baldus ad l. testamentum. C. de testamen. alij ad cap. qua fronte. de appellationib. & diximus suprà fundamento VI.

Episcopos prætereà, non solùm habere interdictionem, suspensionem, excõmunicationem, depositionem, sed etiam carcerationem, verberationem, fustigationem, proscriptionem, relegationem, exilium, atque pœnam pecuniariam in laicos, tradit Anastasius Germonius in paratitlis, titul. de pœnis. Possunt etiam iudices seculares compellere ad audienda allegata interpellantium, prout traditur in Basilicis libris libr. 6. titul. 3. cap. 18, & titul. 22. Si autem fuerit executor in testamen-

testamento vsurarij, vel incestuosi, possunt sub excommunicationis pœna iudici seculari inhibere, ne eiusmodi testamenta executioni mandentur. Causas similiter viduarum, pupillorum, & inopũ, olim Episcoporum fuisse, scribit Cassiodorus libr.11.epist. 3. Multo plura potest Episcopus in temporalibus, quæ à Ioanne Bertachino libr.4. part.3. referuntur: præsertim quòd merum habeat imperiũ, prout ad nouellam Iustiniani constitutionem Authent.causa quæ. C.de Episcopis & clericis. scribit Baldus ad l. imperium. ff.de iurisdict.omnium iudicum.asserens carcerationem esse meri imperij, si sit ad pœnam, non æquè ad custodiam: quia ait: *Et pedaneis iudicibus, qui nullam habent iurisdictionem, sed cognitionem tantùm & iudicationem, in custodiam reum conijcere licuit.*

X. FVN-

X. FVNDAMENTVM.

Quam iurisdictionem habeant Episcopi super criminibus merè profanis, siue temporalibus.

SVPER criminibus merè profanis, siue temporalibus, non habent Episcopi vllam temporalem iurisdictionem directè: habent tamen illam indirectè, & quantum expedit animarum saluti. Prima huius fundamenti pars probatur testimonio D. Bernardi lib. 1. de consi derat. ad Eugenium Papam: *Habent* (inquit) *hæc infima & terrena iudices suos Reges & Principes terræ: quid fines alienos inuaditis? quid falcem vestram in alienam messem extenditis? In criminibus, non in possessionibus potestas vestra.* Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem: *Nolite* (inquit) *præiudicium Ecclesiæ Dei irrogare; illa quippe nullum Imperio vestro præiudicium infert.* Et infrà: *Idem mediator Dei & ho-*

& hominum homo Christus Iesus, sic actibus proprijs & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discreuit, vt & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodò rerum Imperialibus legibus vterentur: atq; eiusdem rei argumēto est, quòd ciuilis potestas, quæ respicit temporalia directè, omnino seiuncta & separata sit à potestate Ecclesiastica. dist. 96. Can. 10. & sequent. quod etiam insinuat Alexander III. Can. si duobus. §. deniq;. extra de appellat. Innocentius etiam III. in cap. solitæ. extra de maior. & obed. & cap. per venerabilem. extra qui filij sint legitim. Altera verò fundamenti pars, quę asserit, Episcopos habere in tēporalibus iurisdictionem indirectè, quantum scilicet expedit saluti animarum: probatur testimonio eiusdem D. Bernardi loco citato: *Sed aliud* (inquit) *est, incidenter excurrere in ista, aliud verò incumbere istis, tanquam dignis, tali, & talium intētione rebus.*

Quod etiam teſtatur Innocen.in d. c.per venerabilẽ.vbi dicit,iuriſdictionem temporalẽ ſolùm caſualiter Pontificẽ exercere. *Non ſolùm*(inquit) *in Eccleſiæ patrimonio,verumetiã in aliјs regionibus certis cauſis inſpectis, tẽporalem iuriſdictionẽ caſualiter exercemus*.Idem docet Turrecremata ad cap.6.diſt.96.& in lib.2. de Eccleſia.

Obijciet aliquis; Omnes lites & contẽtiones,tam ſpirituales,quàm temporales, ad iudicium pertinẽt Epiſcoporum: nam id habetur expreſsè Can. quicũq; litem. & Can.quicũq; contentiones.11.q.1.Reſpondeo , ex illis canonibus priorem eſſe Theodoſij Imperatoris,qui ex pietate,nõ ex debito,id honoris Eccleſię detulit.Deniq; iam eſſe abrogatũ per alios canones, vt gloſſa ibidẽ aſſerit. Poſteriorẽ canonẽ perſpicuum eſt nõ eſſe Principis alicuius, qui poſſet leges condere , ſed particularis Epiſcopi,incertæq; autoritatis,& proptereà notari per vocem,*Palea*.Poſſet præstereà intelligi ſano modo, ideſt de omnibus

bus contentionibus, quæ non possunt terminari per seculares iudices, quia nimirũ iudex nõ vult administrare iustitiam, vel quia altera pars nõ vult parêre: tũc enim causæ deuoluuntur ad iudicium Ecclesiæ per viam correctionis fraternæ, vt Innocentius III. rectè docet c. nouit. de iudic.

XI. FVNDAMENTVM.

Iudex ecclesiasticus in causis mixti fori potest laicum capere, & in carcerem mittere.

ECclesiasticus iudex, qui aduersus laicos in criminibus mixti fori de iure cẽsetur cõpetens & legitimus, cùm de ipso agitur crimine, valet eos personaliter capere, carcerare, atque punire, vbi id consuetudine legitimè præscripta obtentum est. Ita Baldus ad cap. significasti. de offic. delegat. quem sequitur Ioannes Lupus referente Couarruuia pract. quæstio. cap. 10. num. 2. & Iulius Clar. in practica criminali. q. 37. versic. *Vnum.* & ipse

Couarruuias loco citato, atq; hanc consuetudinem in pluribus Hispaniarũ diœcesibus inueteratam Philippus II. Hispaniarum Rex Catholicus nec tollere, nec abrogare voluit: etiamsi, vt idem ait Couarruuias, haud rarò in publicis totius regni conuentibus fuerit rogatus vt eã praxim aboleret.

Ex hoc fundamento optimè sequitur, quòd si iudex ecclesiasticus canonicè aduersus laicum, criminali iudicio, vel sentẽtiam tulerit, vel cognitionem & examen culpæ ad punitionem instituerit, iure poterit laicum ipsum capere, & in carcerem trudere. Quod facilè intelligi potest ex ijs qui ecclesiasticam tuẽtur iurisdictionem: atque idem Couarruuias verum esse putat dict. cap. 10. versic. *Secundò.* & probat text. in cap. attendendum. 17. q. 4. & in c. contra idolorum. 26. q. 5. tradit Roman. in singulari. 660. Aufrerius in Clemen. 1. de offic. ord. q. 5. Potest igitur iudex ecclesiasticus, cùm de ipso agitur crimine, capere

pere laicum, & in carcerem mittere: alioquin illusoria esset eius iurisdictio: nam si concedimus in causis mixti fori, ipsum habere iurisdictionem, fateri quoque oportet, ea videri concessa, sine quibus iurisdictio se explicare non potest. l. vltim. §. vlt. ff. de offic. eius qui mandat. est iurisd. l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. Quòd si respódeatur, ipsum habere censuras, quibus cópellere potest contumaces: subijciédum est, non esse de facili ad censuras deueniendũ, imò alia adhibenda esse remedia. cap. cùm non ab homine. vbi notant omnes, de iudic. antequam ad censuras deueniatur, ne tandem contemnantur: quod maximè, cauendum est, vt monet sacrũ Concilium Tridentinum Sesion. 25. de reforma. cap. 3. Bald. cap. 1. de offic. delegat. nu. 48. & ibi Decius num. 14. & notãtur in cap. 1. de sent. excommu. lib. 6.

Prius igitur vti debet ecclesiasticus alijs pœnis & remedijs iure consuetis, antequã ad censuras descẽdat, quibus cum debito

moderamine decet prçlatos Ecclesię vti, præcipuè excõmunicationis censura, vel testimonio eiusdem Concilij loco citato, Origenis homil.9.in Ierem.Ambros.2.offic. c. 27. Augustini Prosperi, & habetur 24.q.3. Can. resecandæ. & duobus seqq. Chrysost. hom.5.in 1.ad Timot. Concilij Nicæni Can.5.11. & 12.cum sit omnium pœnarũ ecclesiasticarum grauissima, vt latè probat Marcus Mantua in singulari 508.per cap.corripiãtur.24.q.3.cùm priuet medijs ad vitã animæ opportunis, videlicet Sacramentis, suffragijs, ac cæteris bonis spiritualibus: in quo excedit mortis supplicium: quare semper infligitur à pia matre Ecclesia decenter & vtiliter, vt dicit D.Thom.2.2.q.31.art.2.ad 3.Couarru. in cap. alma mater.1.par.prin.nu.9.& 10. & lib.2. variar.resolut. cap.8.nu.1.& habetur cap.1.de sent.excommu.in 6.

Possint ne verò clerici, criminum mixtorum rêi, in carcerem trudi ab ecclesiastico iudice, sicut & laici? quidam dubium reddunt:

reddunt: certũ tamen eſt poſſe, quotieſcumq; de huiuſmodi criminibus fuerint accuſati: ex cap. cùm Epiſcopus. vbi notãt omnes. de offic. ordin. lib. 6.

XII. FVNDAMENTVM.

Iudex eccleſiaſticus quandoq; priuatur, ne perſonam laici capere poſſit.

Eccleſiaſticus iudex nec bona, nec perſonã laici capere poteſt pro executione ſentẽtiæ ciuilis à ſe prolatæ, ſed debet ſeculare brachiũ inuocare: ita tenet Couarru. practicar. quęſtio. cap. 10. num. 2. atque in hoc ſenſu intelligi poteſt opinio Ioannis Andr. in additionibus ad Speculatorem in rubr. de offic. ordin. Petri de Ancharrano, Imol. ad cap. cùm Epiſcopus. de offic. ordin. lib. 6. & aliorum quos refert Felin. ad cap. cum ſit generale. de for. compet. exiſtimãtium, eccleſiaſticũ magiſtrum, nõ poſſe laicũ capere, & in carcerẽ detrudere: quã etſi cõmunem

teſtantur

testātur Aufrerius in tractatu de potestate Ecclesiastica super laicis, num. 1. & sequent. & Didacus Couarru. loco citato, eam tamen intelligendam esse existimo in sensu nostri fundamenti, non item cùm de ipso agitur crimine, prout superiori fundamento diximus: licèt Menchaca lib. 3. de testament. §. 22. num. 17. opinionem Ioannis Andr. frequentiori calculo receptam dicat: subijcit tamen tantum esse eorum numerum qui contrariā partem tuentur, vt ferè nesciri posſit quę sit receptior.

XIII. FVNDAMENTVM.

Episcopus quæ poſsit, vel non poſsit, circa pœnas.

POTEST Episcopus, tam in foro fori, quam etiam conscientiæ, mollire pœnas, quæ iniungēdæ essent per Canones & Decreta: vnde Canonū pœnitentias modestè alleuiare potest. cap. mensu-

mensuram.cap.iudex. de pœniten. dist.1. Potest etiam minuere pœnitentiam matricidæ.Can.latorem.vbi glos.33.quęst.2. Speculator tit.de legibus.§.nunc ostendẽdum.Potest etiã mutare vel minuere pœnas,corporales vel spirituales,in pecuniarias, impositas à Canone ob aliquod crimen,& etiam commutãdo,vt notatur in cap.licet.de pœnit.dummodò ex causa id faciat,aliàs peccat: dummodò etiam ante sententiam latam id agitur à se, vel à suo vicario,vt dicit Felin. Imol. & alij in cap. qualiter.num.129.de accusationib.Potest etiam,dum sententiam profert(quod inferiori non licet)eius moderandę autoritatẽ seruare, vt dicit Felinus loco citato, num.30. Iulius Clarus in pract. criminal. quæst.85.nu.130. Et post eam latam à se, vel suo vicario,potest aduersus eam,restitutionem concedere:vbi verò,vel non sibi reseruauit ius mutandi, nec vult concedere restitutionem,non potest pœnã sententiæ mutare, vel minuere, nisi ex iùsta

causa, vt dicit Episcopus Calagurritanus in pract.crim.cap.126.Non tamen potest Episcopus pœnitentiam à Papa impositã minuere, vt dicit Firmian.libr.4.part.2. versic.Trigesimo dispensa, nu.141.licèt ex vrgenti causa probabile sit id Episcopum posse, vt dicit Felin.in cap.1.fallent. 7.de constitut.dummodò ob crimen Papæ reseruatum imposita non esset pœnitentia,tunc enim Episcopus nõ potest: vt notatur in cap. at si clerici. & cap. quoad translationem.de offic.delegat.

XIIII. FVNDAMENTVM.

Episcopus contra laicum non solùm pœnis spiritualibus, sed etiam pecuniarijs, si magis timendas putet, agere poterit.

HOC Fundamentum expresſè probatur per cap.ad aures.cum ibi notatis, de pœnis. & docent Felinus & alij in cap.irrefragabili.de offic.ordin. Has tamen pecuniarias pœnas sibi nõ applicet

plicet Episcopus, nisi egeat, sed locis pijs, & pauperibus, vt dicit Ioannes Andr. in dict. cap. irrefragabili. Est autem aduertendum, quòd si reus condemnatus inopia laboraret, ita quòd prædictam pœnam pecuniariã soluere non posset, quòd tunc in corpore luere deberet, iuxta vulgarem iuris regulam, quòd qui non habet in bonis, luat in corpore: quæ probatur in l. 1. in fin. ff. de pœn. & in l. si quis id quod. ff. de iurisd. omn. iudic. & in l. vlt. ff. de in ius vocando. Facit text. in l. vltima. in fin. C. de sepulchro violato. & in l. illicitas. §. vlti. ff. de offic. Præsid. quæ iura ad prædictam regulam stabiliendam, notant, vltra Doctores ibi, Angelus & Iason num. 43. §. fin. Instit. de actionib. & omnes cõmuniter secundùm Beroium in cap. cognoscentes. num. 42. de constit. Couarruuias lib. 2. variar. resolutio. cap. 1. num. 8. & Iulius Clarus lib. 5. receptarum. §. fin. q. 95. nu. 2. Hæc doctrina locum præcipuè sibi vendicat in reo per iudicem secularem

 condem-

condemnato:ſecularis enim poteſtatẽ habet cõmutandi pœnas pecuniarias in corporales, vt Doctores citati cõmuniter docent. Eccleſiaſticus autem non pœnis corporalibus, ſed ſpiritualibus potius aduerſus laicos procedit: quibus pœnã pecuniariam adiungere poterit, ſi magis timendam putauerit.

Notandũ prętereà eſt, non poſſe Epiſcopum, punitũ corporaliter, vel pecuniariè à iudice laico, mucrone Eccleſiæ (excõmunicatione videlicet) ferire vt dicit Iulius Clar. in pract. crim. q. 57. verſic. *Vltimo quærò*. colum. penult.

XV. FVNDAMENTVM.

De cauſis ciuilibus, Epiſcopis ſolummodò reſeruatis.

CAVSAE Ciuiles ad Epiſcopũ ſolùm ſpectãtes, & nullo modo ad laicum, ſunt omnes cauſæ piæ, & etiã ſpirituales, cuiuſmodi ſunt omnes pertinẽ

tes

tes ad Fidem, Religionem, Sacramenta, Ecclesiæq́; institutioně, ritus & ceremonicas, & id genus aliȩ. Probatur fundamētum ex cap. si iudex laicus. de senten. excōmunic. in 6. vbi glos. verb. *Spiritualibus*. c. tuam. de ordin. cognit. cap. per venerabilē. cap. lator. qui filij sint legit. huius generis sunt omnes causæ matrimoniales, & eas tangentes. Can. multorū. 35. q. 6. Clemen. dispendiosam. de iud. cap. auditis. de præscrip. cap. accedētibus. de excessib. prȩlat. Quæ etiā ex sacro Concilio Tridentino alijs iudicibus ecclesiasticis præter Episcopos adimuntur, cap. 20. Sess. 24. nec Papa solet eas cōmittere nisi Episcopis, vt dicūt Abbas, Felin. Deci. in cap. si pro debilitate. de offic. delegat. Deci. in cap. pro posuisti, colum. 1. de probation. licèt alijs eas possit committere, vt dicit Abbas in cap. 1. de consanguin. Couarruuias lib. 4. Decretal. cap. 8. §. 12. nec tunc Episcopus potest eas alijs subdelegare, vicario tamē suo id potest, cùm in mandato generali omnium

omnium causarum ipse constituatur, cap. finali, vbi Abbas, de cognatione spirituali. cap. literas. & ibi Hostien. de restitut. spoliator. & vix obtinetur, vt Episcopus eas alijs committere possit, vt dicunt Abbas, Ioan. Andr. in dict. cap. si pro debilitate. licèt sede vacãte Capitulũ de eis cognoscere possit, vt dicit Cucch. tract. de Episcopis, num. 123. in fin.

XVI. FVNDAMENTVM.

Imperatores Constantinus & Iustinianus quantum Episcoporum sententijs detulerint.

QVOD Verò ad alteram iurisdictionem attinet, videlicet vt res iudicata ab Episcopo, exequutioni mãdetur, miror ingenium virorum, alioquin præstantissimorum, negantium Episcopos suas sententias exequi minus posse: voluit enim Constantinus l. 1. C. Theodosiani. de Episcop. & cleric. vt eorum

eorum ſententiæ inuiolabiter obſeruarẽtur:& Imperatores Archadius & Honorius l.9.C.de Epiſcop.audient.ſanxerunt, ne ab Epiſcoporũ ſentẽtijs liceret prouocare.*Epiſcopale*(inquiunt)*iudicium ratum ſit omnibus qui ſe audiri à Sacerdotibus elegerint,eamq́ illorum iudicationi adhibendã eſſe reuerentiam iubemus,quã veſtris* (ſcribunt Præfectis prætorio) *neceſſe eſt deferri poteſtatibus, à quibus non licet prouocare, per iudicum quoque officia, definitioni exequutio tribuatur.* Quod placuit Iuſtiniano Imperatori cõfirmare nouella 123. Id ipſum etiã antè ſtatuerat Theodoſius Magnus apud Gratianum Can.34.11.q.1. Igitur habent Epiſcopi ſententiæ executionem, cùm alterius Magiſtratus interceſsione impediri minimè poſsint. Imò Conſtantinus loco allegato,irretractabile reddidit negotium ab Epiſcopo terminatum. *Omnes*(inquit)*cauſæ,quæ vel prætorio iure,vel ciuili tractãtur, Epiſcoporum ſententijs terminatæ, perpetuò ſtabilitatis*

iure

iure firmentur, nec liceat vlterius retractare negotium, quod Episcoporum sententia decesserit.

XVII. FVNDAMENTVM.

De mixtis quibusdam criminibus in specie, circa quorum cognitionem est maxima controuersia inter Doctores, an poßit se intromittere Magistratus ciuilis.

De crimine vsurarum.

VSVRARVM crimen communi Doctorum consensu, teste Didaco Couarru. lib. 3. variar. resol. c. 3. merè ecclesiasticum est, spectatq; ad tribunal iudicis ecclesiastici: etiamsi causa restitutionis vsurarũ agatur inter laicos, neque in ea principẽ laicum, vel eius magistratum esse iudicem competẽtem, tenet glos. ad Clemen. 2. verbo, *Vsuris*. de iudic. quam vtriusq; iuris interpretes, vt ait Albericus ad rubricam. C. de vsur. nu. 5.

communiter ſequuntur, atq; cõmuniter in praxi ſeruari atteſtatur Lapus in allegatione.56. Quod adeò verum eſt, vt Alexander ex communi Doctorum conſenſu aſſeuerauerit ad l. quoties. nu.4. de iudic. Magiſtratum ciuilem, neq; etiam obiter vel incidenter poſſe de vſura cognoſcere, neque etiamſi pars exceperit, cõtractum eſſe vſurarium, neque etiam ſtatuere terminum intra quem debeat coram iudice eccleſiaſtico probari exceptio vſurarij contractus, vt ex Bartolo haud malè colligitur ad l. præſens. num. 4. C. de appellat. cui reliqui omnes, autore Ripa ad l. qui pro tribunali. num. 7. ff. de iudic. vnanimiter adhærent.

Quibus tamen non obſtantibus, idem Didacus Couarr. conatur probare in d. c. 3. verſ. *Ego, vt liberè quid*, nõ eſſe eccleſiaſticum, atque ideò cognitionem eius inter ſeculares & laicos ad iudicem laicum poſſe pertinere, ſiue ſit quæſtio iuris, ſiue facti, eundemq; magiſtratum ciuilem re-

ctiſsimè hac de cauſa inter ſibi ſubditos cognituru͂. Verùm ſi quæſtio iuris eſt (veluti ſi dubitatur, an contractus ſit vſurarius) cognitionem eſſe iudicis eccleſiaſtici, communiter aſſeuerarunt vtriuſq; iuris interpretes, quidquid dicat Dominus Couarruuias, Iaſon conſil.153. nu.3.lib.4. Decius conſil.170.num.3.Socin.conſ.88. num.23.lib.4. Alciatus ad cap.1.num.77. de offic.ordin. Iulius Clarus in practic.crimin. q.37. Si verò quæſtio fuerit facti, vt ſi agatur de reſtitutione vſuræ, quando nulla eſt dubitatio, ſed conſtat manifeſtè contractum eſſe vſurarium, tunc poſſe quoque laicum magiſtratum pœnis afficere vſurarium, tenet Bald. ad l. quoties.circa finem.C.de iudicijs, quem communiter cæteri ſequuntur, adſtipulante Blanco in ſuo de compromiſsis tractatu fol. 94. num.9. & eodem Couarruuia d. cap.3.verſic. *Vtcumque.* & in epitom. lib. 4.part.2.cap.6.num.19. Eamq; communem fatentur Abbas ad cap.cùm ſit generale.

rale.nu.17.de foro compet.& Alexan.ad dict.l.quoties. & alij, quos recenset Iulius Clar. qui insuper tradit, iudicem laicũ nõ posse de contractu vsurario principaliter in iudiciũ deducto cognoscere: posse tamen, quãdo incidẽter opponitur per modũ exceptionis, etiãsi quæstio sit iuris, vt tradit Guido Papa ex cõmuni interpretũ sententia in consil.180.num.2.

Sed quæret aliquis, Si crimen vsurarũ non est merè ecclesiasticum, vt voluit Couarruuias dict.cap. 3.versic. *Ego.* vt quod vetitum non sit lege supernaturali, vel Põtificia tantùm, vel naturali simul & Pontificia; quare dicitur esse crimen ecclesiasticum, cum merè ciuile, siue temporale dici deberet? Respõderi vtiq; potest, ita vocari, quia ciuiles legũlatores, etiã Christianã religionem profitẽtes, huius criminis coercionẽ penitus neglexerũt, imò partim eius vsum approbauerunt, vt videre est in pluribus Cęsareis cõstitutionib⁹, toto tit.C.de vsur. & tit.de nautic.fœno.

inter quos Iustinianus, & ipse vsuras taxauit pro qualitate personarum in l. 26. §. super vsurarum. C. eodem. de vsur. Quare necessarium fuit, vt ipsi Romani Pontifices pluribus cõstitutionibus aduersus vsurarios, & principes laicos, qui suos subditos aliqua ex parte defendebant, prouintiam hanc, scelus scilicet hoc puniẽdi, susciperent, tuerenturq́; cẽsuris ecclesiasticis. Hincq́; inualuit ab antiquo tempore stabilis cõsuetudo, quòd huius criminis coertio ad iudices ecclesiasticos etiam contra quoscumq; laicos spectet, quasi crimen hoc etsi merè ecclesiasticum non est, ecclesiasticum tamen verè dici posit, quod iam ab initio nascentis Ecclesię leges Põtificiæ illud prohibuerint. Possunt enim Pontifices Romani ciuiles leges Regum & Imperatorum noxias animarum saluti infirmare & abrogare. Estq́; optima regula, quã tradit glos. ad cap. possessor. de regul. iur. in 6. quæ talis est: Quãdo de eadem re contrariæ inueniuntur leges Imperato-

peratoriæ,& Pontificiæ: ſi materia legis eſt res animarum periculum concernẽs, abrogatur lex Imperatoria per Pontificiam. Et hoc modo lex Pontificia, quæ habetur cap.fin.de præſcription. abrogauit legem Imperatoriam, quæ habetur in C. de præſcrip.triginta vel quadraginta annorum, etiam cum mala fide: quia non poterat ſeruari ſine mortali peccato. Atq; idem factum eſt ſuper crimine vſurarũ, vt videre eſt in Decretalibus, tit.de vſur.

De crimine ſacrilegij.

QVidam dicunt merè eccleſiaſticũ, ex cap.8.& 16.de foro compet. & ex Bald.ad Auth.clericus.C. de Epiſcop.& cleric. Alij mixtum, autore Mantica conſil. 226. in qua opinione eſt Abbas ad cap. cum ſit generale. de foro compet. idcircò Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. in rubr. de maior. & obedien. tradit, iudicem ſecularem capere laicum ſacri-

ſacrilegum ad inſtātiam iudicis eccleſiaſtici, non æquè authoritate propria. Ac illud fortaſſe eſt, quod dicere voluit Hoſtien.ad dict.cap.cùm ſit generale, quòd ſacrilegium ſit principaliter crimen eccleſiaſticum, licèt interdum puniatur per ſecularem iudicem, quādo imponitur capitalis pœna. cap. nouit. de iudicijs. quam Eccleſia non agnoſcit. Cuius ſanè ſententia maximè placet, ob cauſam illam, quam affert Lucius III. dicto cap. cum ſit generale, *In fauorem* (inquit) *Eccleſiæ eſt introductum, vt malefactores ſuos, qui ſacrilegi ſunt cenſendi, venerabilium locorum Rectores poßint ſub quo maluerint iudice conuenire.* Eandem rationem reddit Bonifacius Papa VIII. cap. fin. de pœnis. lib. 6. & quod plus eſt, ſtatuit, vt qui in perſonam Cardinalium, & familiarium ipſius Pontificis deliquerit, licèt ab eccleſiaſtico iudice caſtigatus, poſsit iterum à magiſtratibus ciuilibus ſecundùm Cæſareas cōſtitutiones puniri. In quibus quidem verbis

innuere

innuere videtur Bonifacius, quòd licèt pœna aduersus sacrilegos iure ciuili impo sita sit in l.sacrilegij. ff. ad l.Iuliam pecu-lat. vbi Doctores communiter, & in l. 1. C.nemin.lic.sign.Saluator.tamen magi-stratibus ciuilibus haud licet se in huius-modi criminibus interponere: sed in fa-uorem libertatis ecclesiasticæ facit, vt pœ næ ita constitutæ exequutioni manden-tur.Non me latet,Iulium Clarum in pra-xi criminali,quæst.37.scripsisse,in Medio lanensi dominio esse vsu receptum,vt ma gistratus ciuiles,non item ecclesiastici, de sacrilegio cognoscant : prout in Regno Franciæ obseruari attestatur pract. Mil-lei,fol.74.num.7.facit l.placet.& l. si qui in hoc genus. C. de Episcopis & clericis. Canon.sunt quędam.23.quæst.5.cap.fin. de pœnis. lib.6.Quare à stylo,quo om-nes supremæ vtuntur curiæ, discedere,consilium non est.

De

De crimine adulterij.

INTER mixtas quoq; causas connumeratur adulterij crimē, quamuis Innocen. ad cap. tuæ. de procurat. putauerit ciuilem esse cognitionem non ęquè ecclesiasticā, si adulter sit de iurisdictione magistratus ciuilis. Cuius sentētia Alciato visa est rectissima ad cap. 1. num. 18. de offic. ordin. Sed contrariam veriorem esse, atque communem ostendit Anastasius Germonius lib. 1. animaduersionum, cap. 9. vel etiam ipso asseuerante Alciato loco allegato, hancq; frequentiori calculo probatam testatur Couarru. epitom. 4. lib. 4. Decretal. part. 2. cap. 7. §. vlt. nu. 20. Neq; potest vllo prorsus modo se interponere magistratus ciuilis, vbi agitur de adulterij crimine, quoad tori separationem. d. c. tuæ. de procurat. & sentiunt Decius consil. 212. num. 2. & Couarru. d. c. 7. §. 6. num. 8. quod quotidie fieri videmus, & experimur.

De

De crimine concubinatus.

GOdoffredus, quem citat Abbas Panormitanus ad cap. cùm sit generale. num. 25. de foro comp. tenet esse crimen merè ecclesiasticum, ac proinde cognitionem eius & animaduersionem ad ecclesiasticum magistratum pertinere: non item ad ciuilem. Iulius Clar. in sua praxi. q. 37. dicit opinionem hanc, quę & communis est, proculdubio procedere, si admittimus concubinatum iure ciuili non esse delictum: secus verò si eodẽ iure concubinatus prohibetur; hoc enim casu esset communis fori. Sed dicendum est, quòd cùm crimen hoc sola lege Pontificia sit prohibitum, teste Didaco Couarruuia lib. 3. variarum resolutionum, cap. 3. versic. *Ego, vt liberè.* sequitur necessariò, vt sit merè ecclesiasticum: ac proinde solus ecclesiasticus sit eius iudex competens.

(.?.)

De abominabili, & exoſo flagitio, quod contra naturam recte appellatur.

COgnitionem huius horrendi criminis ad iudicem eccleſiaſticum, ſicut ad ſecularem, pertinere conſtat ex decreto Alexandri III. in Concilio Lateranenſi, & habetur cap. 8. de exceſsibus Prælatorum. *Quicumque* (ait) *illa incontinentia, quæ cōtra naturam eſt, propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne conſumpſit, deprehenſi fuerint laborare, ſi clerici fuerint, deijciantur à clero, vel ad agendam pœnitentiam in moneſterijs detrudantur: ſi laici, excommunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.* In noſtro Regno Valentino huius facinoris cognitio Inquiſitorib⁹ incumbit, & ita vſu receptum eſt.

De crimine ſortilegij.

CRiminibus etiam mixtis addunt & crimen ſortilegij, quod eſſe merè eccle-

ecclesiasticum tradũt nonnulli, quamuis Abb.ad cap.1.num.3. & 4. de sortilegijs. quem reliqui ferè omnes, teste Iulio Claro in verb. *Hæresis*.versi.*Successiuè*.sequũtur, dicat esse communis fori. Qua in re mihi videtur satis recta Geminiani distinctio cõs.54.& Barbatię cõs.55.lib.1. Quibus alij frequenter adhærent, præcipuè Afflictis super 1.part.constit.Regn.rubr. 1. num. 17. quòd aut sortilegium tale est, quod sapit hęresim manifestam, aut non sapit. Hoc casu cognitio vtriusque iudicis erit; illo autem ecclesiastici tantũ: quod videtur constituisse Alexãder IIII.cap.8. §.sanè.de hæret.lib.6. dum prohibet hæreticę prauitatis Inquisitoribus, ne de diuinationib⁹, & sortilegijs se intromittãt, nisi hęresim sapiant manifestè: sed iubet eos relinqui suis iudicibus puniendos, suis (inquã) iudicib⁹, hoc est seculari, & ecclesiastico. Nã iure ciuili pœna aduersus sortilegos, diuinatores, & maleficos grauissima est.l.3.C.de malefic. videlicet mortis,

 & con-

& confiſcationis bonorum: licèt vſu aliter receptum ſit, teſtimonio Iulij Clari in d. §. hæreſis. verſic. *Succeßiuè*. in fin. Nāq; fuſtigati ducuntur in publicū cum mytra in capite, & deinde foras eijciuntur.

De blaſphemia, adulterio, falſitate literarum Apoſtolicarum, periurio & inceſtu.

BLaſphemia crimē eſt mixti fori. c. 2. de maled. & refert Iuli. Clar. in practic. crim. §. blaſphemia. verſic. *Hoc crimen*. lib. 5. Adulterium ſimiliter, vt dicit Abbas in cap. intelleximus. num. 1. de adulter. & Couarruuias libr. 4. Decretal. fol. 137. nu. 20. & Iulius Clar. in pract. q. 32. num. 3. vbi optimam huius rei rationē aſsignat. *Cùm enim* (inquit) *hoc delictum ſit violatio Sacramenti matrimonialis, meritò eius vindicta nō minus pertinet ad iudicem eccleſiaſticum, quàm ad laicum*. Sed de hoc crimine diximus ſupra. Similiter falſum commiſſum in literis Apoſtolicis, vel alia re eccleſiaſtica, ab vtroq; iudice cognoſci poteſt,

poteſt,& etiã puniri. Abbas & alij in cap. cùm ſit. de for. competen. Ananias in c. ad falſariorum. de crimin. falſ. Periurium etiam eſt mixti fori, vt dicit Couarruuias lib. 4. Decretal. part. 2. cap. 6. num. 20. Inceſtus ſimiliter, vt dicit Bald. in l. conſulta diualia. C. de teſtam. Sic ſi patres vel domini velint proſtituere filias, vel ancillas, ad Epiſcopum confugi poterit, vt eas à poteſtate domini, vel patris, liberãdas curet. l. ſi lenones. C. de Epiſcop. audien. In criminibus autem prædictis alter alterũ nõ impedit, niſi præuenerit. Poteſt tamẽ alter iudex aliam pœnam eidẽ imponere, ſi maior ſuis legibus imponatur, vt dicit Couarr. lib. 2. variar. c. 10. Iuli. Clar. in pract. crim. q. 57. verſic. 10.

De alijs criminibus laicorum, circa quorum cognitionem, & coercionem poteſt ſe intromittere iudex eccleſiaſticus.

COgnoſcere poſſunt Epiſcopi, ſi victualia plus æquo venundãtur aduenis,

uenis, quàm ciuibus: vel etiã ipsis ciuibus: vel si aromatarij, & huiusmodi, merces falsas pro bonis vendant: cõtra hos enim excommunicatione procedere potest, vt desistant. cap. 1. vbi Innocent. & Barbat. de emption. & venditi. cap. significantibus. de offic. delegat. Probabile etiam est, quòd in maxima penuria cogere posit diuites censuris, vt pauperes sustentent, ne pereant: vt dicit ibi Barbatia, Ioan. Andr. in regula ea quæ, in mercur. in cap. sicut. vbi glos. distin. 47. Similiter potest prohibere superfluos ornatus virorũ & mulierum: maximè vbi facies deturpantur; ludos & spectacula inhonesta, vt dicit idem Ioannes And. in cap. ea quæ. de regul. iur. in 6. Ancharran. in cap. 1. de constitutio. fol. 18. Bald. in procemio Decretal. col. 4. & etiam tripudia & choreas in diebus festis, vel vbi sementinam vitiorũ præbent, vt dicit Cucch. tractat. de vita Episcopor. num. 135. & habetur in Concilio Prouin. Mediolan. IIII. tit. de visitatione. §. fœminarum.

narum. Similiter causa dotis, cùm mulier ab hæredibus viri repetit: quia sic est causa pia, vt dicunt Castr. Iason, & alij in l. 1. ff. solut. matrimonio. & mixti fori secundùm Innocentium, Henricum, Panormitanum & alios, cap. de prudentia. de donation. inter virum & vxorem. quorum opinio communis est ex Felin. cap. licet. num. 1. de foro competent. Aufrerio de potestate ecclesiastica, num. 21. casu. 27. Gom. in cap. fin. in principio. num. 22. de iudicijs, Didaco Perez l. 2. tit. 1. libr. 3. ordinamenti, colum. 775. versicul. *Dubitatur insuper*. Præsertim si mulier quæ repetit, vidua fuerit, quæ miserabilis est habitu, & dotis priuatio reddit eam oppressam, & sic miserabilem actu, secundùm Baldum Nouellum tractat. de dote, parte. 9. priuilegio. 16. Rubeum in repetitione cap. per vestras, notabili. 2. numer. 13. & 24. Secus tamen dicendum est, si vir ab vxore repetat, vt dicit idem Bald. Nouell. tractatu de dote, parte. 19. speciali. 6.

Et

Et similiter cũ vir eam lucrari vult causa adulterij: & in causa alimentorum ecclesiasticus est adeundus: & vbi ex matrimonij causa, dotis causa emergit, vt dicit Baldus in l. in contractibus. §. in omni. C. de non numerat. pecun.

De violatione monialis.

IVdex ecclesiasticus in crimine violationis monialis, vel eius attentatione, contra laicũ procedere potest. l. si quis non dicam. C. de Episcop. & cler. Socin. in cap. cũ sit. de for. compet. Sic fœminæ quæ cum personis ecclesiasticis deliquerint, possunt ab vtroque iudice puniri, & datur locus præuentioni, vt dicit Bossi. in pract. tit. de coitu damnato, nu. 16. & 17. Si quis autem sacram virginem rapuerit, aut solicitauerit, aut corruperit, Episcopus per se, vel per œconomum, vel per cuiuslibet prouintiæ iudices, & eorum officia, iniuriam vindicabit: sanxit enim Iustinianus nouella. 123. §. vlti. eos qui sic deliquerint,

querint, & participes eorum sceleris fuerint, capitale periculum sustinere, & non modò eum qui rapere, sed attentare solummodò cōtrahendi causa matrimonij sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriri mādauit Iouinianus Imperator dict.l. si quis non dicam. his verbis: *Si quis non dicam rapere, sed nec attentare tantummodò iungēdi causa matrimonij, sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.* Sunt enim moniales ita sacrosanctæ, vt si quis eas carnaliter cognouerit, tria delicta vno & eodem tempore, adulterium scilicet, incestum & sacrilegium, committere receptum sit. Abb. ad cap. at si clerici. nu. 35. de iudic. & ad cap. cū dilectis. nu. 2. de purgatione canonica.

XVIII. FVNDAMENTVM.

Pro quolibet peccato lethali non est conueniendus laicus coram iudice ecclesiastico.

QVAMVIS super omni crimine, quatenus est peccatum lethale,

 adiri

adiri posſit eccleſiaſticus iudex,ex cap. no uit.de iudi.niſi reus excipiat:id tamen nõ ſemper expedit, præſertim ſi actor malitioſè,dolo ac fraude,videatur eum trahere ad forũ eccleſiaſticum,omiſſo ſeculari, cuius iudicio ſe ait paratum re ſtare: quoniã ſacroſancta mater Eccleſia frãudẽ,& dolum plurimũ odit. cap.ſedes.& cap. ex tenore.de reſcrip.cap.2.de oper.nou.nun tiat.non vult videri arrogans, quippe quę ſimplex colũba eſt. Can.loquitur. 24.q.1. & ſimplicitatem columbæ cum ſuo ſpõſo laudat. cap.ex merito.6.q.1. nec eſt alieni vſurpatrix.cap.ſi filius.de teſtam. & Can. fin.17.q.4.cap.ex tenore.de for. compet. nec vexare vllũ cupit, quæ omnes leuare deſiderat. c.fin.de dolo & contuma. c. vt debitus.de appellat. Quare reus excipere poterit,non quidem quòd iudex eccleſiaſticus non eſt cõpetens ad cognoſcẽdum de tali cauſa tali modo poſita,ſed ꝙ actor malitioſè,dolo ac fraude videatur eũ trahere ad forum eccleſiaſticũ : nam qui po-

teſt

test directè cõuenire laicum coram laico iudice, & sperat, vel sperare debet, ius suũ sibi ab eo reddendum, & conuenit illum indirectè corã ecclesiastico, meritò videtur id facere animo fraudãdi potestatem laicam, aut reũ artibus exquisitis vexandi; quorum vtrumq; valde odit Ecclesia.

Contra id quod initio huius fundamẽti diximus (nimirùm posse laicũ pro quolibet peccato mortali conueniri coram iudice ecclesiastico) obijciet aliquis: Nemo est trahendus extra suum forum. l. fin. C. vbi in rẽ actio exerceri debeat. cap. cùm sit. de for. compet. laici autem fori secularis sunt. cap. si clericus. de foro competen. Igitur trahendi non sunt ad ecclesiasticũ, etiam ratione criminis vel peccati. Respõdetur, quòd Christianus, quatenus Christianus est, in omnibus est fori ecclesiastici, & quatenus ciuis & homo, fori secularis: & sic singulariter intelligi potest singulare illud cap. quæcũq;. 11. q. 1. quatenus iubet, vt quęcũq; contentiones oriuntur,

ad Ecclesiam deferãtur, & ab ecclesiasticis viris terminentur: & si obedire noluerint, quousq; obediant, à liminibus excludantur.

Sed contra hanc solutionem argumẽtabitur denuo aliquis, quòd vna & eadem res non debet diuerso iure censeri. Can. cognouimus.12.q.2. quare durũ videtur, quòd Christianus, quatenus homo & ciuis, censendus & iudicandus sit per secularem, & quatenus Christianus, per ecclesiasticum. Respondeo, hanc regulam intelligendam esse, attento vno & eodem respectu: non autem attentis diuersis, vt est casus in l. si quis ad perferendum. §. 1. ff. de furt. & satis colligitur ex tertia oppositione Baldi in l. 1. C. de seru. fugit. Aretin. consil. 110. col. 4. & gloss. Can. quanquam. 2. q. 7. cap. 1. de offic. legat. & faciũt omnia iura probantia, vnum & idem vno respectu consideratum, differre à se ipso considerato altero, cap. à collatione. de appellat. lib. 6. & l. si quãdo. C. de appellat.

Quare

Quare mirum non eſt, quòd vnus & idẽ, cùm eſt conueniendus vt homo, conueniri debeat coram laico: cùm autem conueniendus eſt vt Chriſtianus, conueniri debeat coram eccleſiaſtico.

XIX. FVNDAMENTVM.

Non repugnat, Epiſcopum ſimul eſſe principem ſpiritualem & temporalem, & habere vtramq; iuriſdictionem.

RESPVBLICA eccleſiaſtica, quę perfecta eſt, & ſibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem, habet omnẽ poteſtatem & iuriſdictionem neceſſariã ad talem finem conſequendum, cùm neceſſaria ſit ad finem ſpiritualem poteſtas, & iuriſdictio vtendi & diſponendi de rebus temporalibus, præſertim ad comprimẽda vitia: quia alioqui poſsẽt mali principes religionem euertere, & impunè fouere malos. Igitur habet Reſpublica eccleſiaſtica hanc poteſtatem & iuriſdictionẽ, atq;

atq; ita poterit imperare Reipublicę tem poráli, quæ ei subdita & subiecta est,& cogere & comprimere ad reformãdos mores:facultates enim,teste Aristot.1.Ethic. cap.1.subordinantur, vt subordinãtur fines: & quia felicitas tẽporalis non est absolutè vltimus finis,referri debet ad felicitatem æternam,quæ est finis Reipublicæ ecclesiasticæ.Vnde Abraham,Isaac,& Iacob prefuerunt suis,tam in his quę ad religionem,quàm in his, quæ ad publicã vitã pertinebant: & in lege Naturę semper primogenitus Rex & Pontifex erat,vt autor est Hieronymus in quęstionibus Hebraicis,in illud Genes.49. *Ruben primogenitus meus*.Prætereà Moyses, & summus Princeps temporalis,& spiritualis fuit:nã Exô.18.dicitur; *Sedit Moyses vt iudicaret populũ:*& cap.32.eiusdem libri iussit occidi plurimos de populo propter peccatum idololatriæ: & cap.40. adoleuit Domino incensum : quod erat maximè proprium munus Pontificis,vt patet ex lib.2. Paralipome-

pomenon cap.26. Item Leuit.8. consecrauit Aaronem in Sacerdotem, sanctificauit tabernaculum & altare, obtulit sacrificia & holocausta; quæ solus Sacerdos facere potest. Quare optimè Philo Iudæus libr.3. de vita Mosis, in vltimis verbis, inquit: *Hæc est vita, hic exitus Mosis Regis, Legislatoris, Pontificis, & Prophetæ*, &c. Et Gregorius Nazianzenus in oratione ad Gregorium Nyssenum: *Moses* (inquit) *Principum Princeps, & Sacerdotum Sacerdos, Aarone pro lingua vtebatur*. De regno Mosis idem tradit Augustinus quæst. 68. in Exod. De Pontificatu autem quæst.23. in Leuit. Denique Heli, & summus Pontifex, & iudex politicus fuit annis quadraginta: vt cap.1. & 4. lib.1. Reg. narrat historia. Non igitur repugnat, Episcopum esse Principem spiritualem, & temporalem simul, vel ecclesiasticum, & politicum iudicem, & habere vtramque iurisdictionem, præsertim in ordine ad salutem animarum.

XX. FVN-

XX. FVNDAMENTVM.

Magistratum ecclesiasticum politico sublimiorem esse ostenditur varijs testimonijs sanctorum Patrum.

PROBATVR in primis hoc fundamentum ex Philone Iudæo lib. de victimis, Theodoreto quęst. 1. in Leuit. & Procopio in 4. cap. Leuit. asserentibus, Pōtificem fuisse Rege maiorem in lege veteri: & deducitur hoc tùm ex cap. 27. Numer. vbi dicitur, quòd ad verbum Pontificis Eleazari, tam Princeps Iosue, quã omnis populus, ingredi & egredi deberet: tùm ex Leuit. 4. vbi quatuor sacrificia instituũtur, ex quorum ordine & magnitudine colligitur ordo & dignitas personarum, pro quibus fiebant. Primũ erat vituli pro Pontifice: secundum etiam vituli pro toto populo: tertium hirci, id est vilius, pro Rege: quartũ capræ, pro quolibet priuato.

Hoc idem probatur ex Nouo Testamento.

nam Apostolus Paulus omnes fideles, ne magistratu quidē excepto, Episcopis subiecit; cùm ait Hebr. 12. *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim peruigilāt, tanquam rationē pro animabus vestris reddituri.* Et sanctus Gregorius Naziāzenus in oratione ad ciues timore perculsos, & Imperatorem irascētem, hoc modo alloquitur: *An me liberè loquentem æquo animo feretis? nam vos quoq; potestati meæ, meisq́; subsellijs lex Christi subijcit: imperium enim ipsi quoque gerimus. Addo etiam præstātius ac perfectius; nisi verò æquum est spiritum carni fasces submittere, & cœlestia terrenis cedere.* Sanctusquoq; Ambrosius in oratione de tradendis Basilicis: *Non ne* (ait) *bonus Imperator intra Ecclesiam est, non supra Ecclesiam?* Et sanctus Ioannes Chrysostomus homilia. 4. in cap. 6. Esaiæ: *Maior* (inquit) *hic principatus: propterea Rex caput submittit manui Sacerdotis.* Idē habetur definitum cap. 4. & 6. de maior. & obed. & passim alibi.

Sed dicet fortaſſe aliquis: Nonne omnes iſti Epiſcopi ſunt? non ergo ipſorũ teſtimonium eſt admittẽdum, cùm nulli liceat in propria, ſuorumvè cauſa, teſtimoniũ dicere. l. 10. ff. de teſtib. & l. 9. C. eodẽ. Ita planè. Sed audi, ſi placet, S. Bernardũ, teſtem omni exceptione maiorẽ, in epiſt. 183. ad Conradum Imperatorẽ: *Legi* (inquit) *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Quam ſententiam cupio vos cuſtodire in exhibenda reuerentia Petri Vicario: ſicut ipſam vobis vultis ab vniuerſo ſeruari Imperio.* Hactenus Bernardus, qui Epiſcopus nõ erat. Sed quid? Nonne licet Epiſcopis ex facultate Theodorici Regis, vt conſtat ex eius reſcripto ad Petrũ Epiſcopum, apud Caſsiadorum lib. 3. epiſt. 37. in ꝓpria cauſa ius dicere? Licet vtiq;: *Cauſarum* (inquit Theodoricus) *veſtrarũ qualitas vobis decet iudicibus terminari, à quo eſt expectanda magis, quàm imponenda iuſtitia.* Si igitur in cauſa propria ius dicũt, & teſtimonium dicere poterunt: vt enim

Conſtan-

Constãtinus Imperator ait l.1. C. Theod. de Episcop. iud. *Illud est veritatis autoritate firmatum, illud incorruptum, quod à sacrosancto homine conscientia mentis illibata protulerit.*

XXI. FVNDAMENTVM.

De genuina, atq; germana interpretatione §. si verò crimen. in Authen. de sanctiss. Episcop. collatio. 9.

VERBA Textus huius. §. hæc sunt. *Si verò crimen fuerit, quod aduersus quamlibet memoratarum personarũ reuerendissimarum inferatur (siquidẽ apud Episcopum aliquis accusatur) & ipse veritatem inuenire potuerit, ab honore aut gradu hunc secũdum ecclesiasticas regulas deijciat, & tunc competens iudex hunc comprehendat, & secundùm leges litem examinãs, causa finem imponat.* Hactenus ille.

Circa huius. §. intelligentiam, & legitimam interpretationem, est maxima controuersia inter Doctores. Quidam enim,

de quorum numero eſt Alciatus in cap. 1. de offic. ordin. in explicatione gloſſæ, in verb. *Publicum.* arbitrantur eſſe intelligẽdum de reo, qui remittitur cõdemnatus: Quoniã, inquiunt, ille miſſus eſt degradatus, & talis degradatio fieri non potuit ſine cauſæ cognitione, & ſententia. Alij verò contra ſentiunt, de quorum numero ſunt Salicetus in l. ea quidem. C. de accuſat. col. 7. Angel. & Alex. (quos citat, & refert, perperamq; reprehendit Alciatus loco citato) qui putant debere intelligi de reo, qui remittitur cõdemnãdus, non autem condemnatus: quorum ſentẽtia, quia verior eſt, & textui magis conſona & accõmodata, nobis probatur. Pro cuius intelligentia & explicatione ſunt quædam prænotanda.

Primum eſt, quòd licèt actualis degradatio, quæ includit executionem, ſit pœna eccleſiaſtica, qua eccleſiaſticus priuatur omninò exequutione ordinis, & beneficij adminiſtratione; & omni priuilegio

gio clericali, absque spe restitutionis, & cum quadam solennitate, vt tradunt Syluester, Tabienna, Armilla, & Angelus de Clauasio, verb. *Degradatio*. & colligitur ex cap. degradatio. de pœn. lib.6. nihilominus tamen quãdoq; infligitur tãquam pœna vltima delicti commissi ab illo qui degradatur: quandoq; verò tanquam pœna media, non autem vltima: quia infligitur, vt degradatus tradatur curiæ seculari, efficiaturq; de foro magistratus ciuilis, vt ab ipso secundùm leges & iura ciuilia pœna debita coerceatur. Cùm enim clerici, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, sint omninò exempti à iudicio seculari secundùm Canones, & etiam secũdùm leges, distin.96.per totam, & 2.q.2.per totam: in Decretalibus tit. de immunitate Eccles. & cap. secularis. de foro compe. & in Concilio Tridentino Sess.23. de reformatione, cap.20. & in Authen. vt clerici. cor. propr. iudic. conu. collatio. 6. & iure Hispanorum partit.2. titul.6.l.17. & lib.1.

Ordin.

Ordin. Regal. tit. 3. l. 7. non poſſunt, pręci puè in criminalibus, vbi agitur de correctione & punitione perſonali, animaduerti à iudice ſeculari, niſi priùs efficiãtur de eius foro: quod fit media degradatione.

Neq; poteſt clericus ante degradationẽ cõſentire iuriſdictioni ciuilis magiſtratus, nec expreſsè, nec tacitè. c. 12. & 18. de for. cõpe. &. c. 4. in prin. de iud. Cuius rei hæc ratio aſsignatur à Doctorib⁹ d. c. 12. & 18. quia non poteſt clericus renũtiare iuri in fauorem totius ordinis ſacri introducto, imò nec iuramẽto iudicẽ ſecularẽ incõpetentẽ, facere poteſt cõpetentẽ, etiam in cauſis merè ciuilibus, vt Archiepiſcopo Piſano reſcripſit Innoc. III. & habetur d. c. 12. de for. comp. Quod mirũ videtur, cũ cæteri homines, quantũuis priuati, iudicẽ incõpetentẽ prorſus & incongruũ, nullo etiam accedente iuramento, competentẽ & congruum facere valeant, ſi eum adierint, vt African. in l. 18. ff. de iuriſd. omni. iud. reſpondit, & Imperator Antoninus in

in l.4.C.eod.recripsit. Cuius diuersitatis il la ratio assignari solet, quòd ex priuatorũ consensu priuatus iudex nequeat constitui, ad l.3.C.eod. Quod & B. Augustin. in quęstion. Vet. Testam. (qui propè omnia suo diuino ingenio assequutus est) testatur, dũ ait: *Præfectus potest agere vicè Præfecti, & Prætor Prætoris: non tamẽ priuatus potest agere vicẽ potestatis alicuius.* Hactenus ille. Si igitur priuatus priuatũ iudicẽ sibi cõstituere nequit, certè iudex secularis à clerico cõstitui iudex nõ poterit, nec eius iurisdictionẽ prorogare: cùm in clericorũ causis magistratus ciuilis cẽseatur priuatus. c.2. de iudi. Quare priuatus nullam hăbet in clericũ iurisdictionẽ; & cùm res nulla extet, nec extendi potest. l. decẽ. ff. de verbor. obliga. l.43. §. vlt. ff. de ædil. edict. l.5. ff. de iniust. rup. cap. 3. de despon satio. impub. & cap.20. de homicid. Item priuatus mandato Prætoris, vel alterius potestatis, vice eius fungitur, testimonio Iurisconsulti Pauli libr. 18. ad Plautium. l.
vlt.

vlt. ff. de offi. eius, cui mand. est iurisd. Sed laicus vice Episcopi, etiam ex eius mandato, non fungitur: indecorum enim est (vt non minus sanctè, quàm prudenter considerat Concilium Hispalense, de quo in cap. 22. 16. quæst. 7.) vicarium Episcopi laicum esse, & personas ecclesiasticas iudicare.

Sed, vt ad propositum institutum, vnde digressa est, nostra reuertatur oratio, dicimus, clericũ in ciuilibus, & criminalibus, sicut olim, teste Festo Pompeo lib. de verbor. signif. in verb. *Ordo conuiuij*. ita & nunc esse exemptum iudicio magistratus ciuilis, vt non posit ab eo ante degradationem, citra maximam iniuriam, & graue peccatum, puniri, etiamsi constaret, ordinem ecclesiasticum accepisse post patratum crimen, & in fraudem fori secularis. Cuius rei hæc est optima ratio: quia in sacra ordinatione cuilibet (etiãsi sacris initietur in fraudẽ forĩ) imprimitur character, quo quis sacer efficitur, & Imperiali

riali iurisdictione eximitur. Quare deponendus & degradandus erit, prout solent alij clerici, qui post susceptos ordines enorme committunt delictum, vt rectissimè opinati sunt Guillelmus de Cugno, Iacobus Butricarius, & Bartolus ad l. 1. ff. de pœnis. Baldus ad l. 1. num. 2. C. an seruus pro suo facto. Dynus ad l. item Vlpianus. ff. de accusatio. Ias. ad l. cum quædam. ff. de iurisd. omn. iud. Ancharran. ad regul. ea quę. de regul. iur. lib. 6. & Aufrerius ad Clem. 1. de offic. ordin. regul. 1. fallent. 2. & si aliter seculares faciant iudices, eos malè facere scribit Couarru. practic. quæst. cap. 32. num. 4. versic. *Tertia conclusio*. Nõ igitur magistratus ciuilis iudicium exercere potest super clericũ ante actualem degradationem: facta tamen degradatione potest, licèt ei non tradatur: ita tenet Anton. Gabr. tom. 1. ex Iulio Claro. §. fin. q. 36. verb. *Degradatio*. Quotiescumq; ergo clericus traditur Curiæ seculari degradatus, vt pœna mortis, aut mutilatio-

nis membrorum afficiatur à iudice ſeculari: tunc licèt remittatur degradatus, nõ tamen condemnatus, ſed condemnãdus per ciuilem magiſtratũ: & de clerico, qui ſic remittitur, loquitur. §. ſi verò crimen. in illis verbis: *Et tunc competens iudex hũc cõprehendat, & ſecundùm leges litem examinans, cauſæ finem imponat.* Si ergo cauſę clerici degradati finem impoſiturus erat iudex ſecularis, qui iam tunc competens erat: non ergo eccleſiaſticus iudex per degradationem finem cauſæ impoſuerat: ſi enim impoſuiſſet, non eſſet cur iterum ciuilis magiſtratus imponeret. Optimè igitur Angelus, Salicetus, & Alexan. arbitrati ſunt, degradatum illum remitti cõdemnandum, non autem condemnatum.

Ex his quæ diximus poſſet aliquis dubitare, an percutiens clericum degradatum, incidat in Canon. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. Gloſ. in cap. ad abolendã. in verb. *Prærogatiua.* de hæret. reſpondet, incidere, propter memoriã priſtinæ dignitatis: quod

quod & ipſum voluit gloſſa:id tamen declarãs in c.degradatio. in fin.& ibi quoq; Doctores,eod.tit.lib.6.&gloſ.in Can.accedens.50. diſt. & in cap.2.in gloſ.vlti.in verb.*Ceciderit*.diſt.54.& in cap. dictum. diſt.81.in vltima gloſ.Felinus in cap.contingit.1.in fin.de ſentent.excõmun. Hippolyt. de Marſil.ſingul.179.colu.2. & ex Theologis D.Antonin.in 2.part.3. partis ſummæ,tit.25.cap.1.

DE INSTITVTIONE, antiquitate, autoritate,poteſtate, & iuriſdictione magiſtratus ciuilis, ſiue politici.

XXII. FVNDAMENTVM.

Politicam poteſtatem à Deo inſtitutam eſſe.

VNA Ex pręcipuis hæreſibus Anabaptiſtarum,&Trinitariorum huius temporis eſt,nõ licere Chriſtianis gerere magiſtratus, nec debere eſſe,

inter Christianos vllo modo prætoria, tribunalia, iudicia, ius gladij, & alia ad benè rectèq; iudicandum necessaria: quare placuit pro huius hęresis confutatione, & veritatis Catholicæ munimine & defensione, hoc fundamentū afsignare, quod multipliciter probatur à sapientifsimo Cardinali Roberto Bellarmino tom. 1. controuers. fid. lib. de laicis, per multa capita. Sed à nobis breuiter, & succinctè, & prout instituti ratio postulat, explicabitur ex his, quæ ipse, & alij tradunt. In primis ex c. 8. Prouerbiorum: *Per me Reges regnāt*: & infrà: *Per me Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam*: & Daniel. 2. *Deus cœli, regnum & imperium dedit tibi*: & Christus Matth. 22. *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*. Et Paul. ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non enim est potestas nisi à Deo*. Ad Titum. 3. *Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse*. Et 1. Petr. 2. *Deum timete, Regem honorificate*. Ex quibus locis satis apertè colligitur

gitur, ciuilem magistratum, siue politicā potestatem à Deo Optimo Maximo fuisse institutam. Hoc idem docuerunt antiqui Patres, Irenæus libr.4.cap.70.ex locò citato Pauli ad Roma.13. Tertullianus in Apologet. cap. 31. ex quodam loco Pauli 1.Timot.2.vbi iubet Apostolus, nominatim orare pro Regib9. August.lib.4.& 5. de ciuitate Dei, D.Tho.de regimine Principum. Quod etiam ratione suaderi potest: nam hæc potestas est de iure naturę: non enim pendet ex cōsensu hominum: nam, velint nolint, debent regi ab aliquo, nisi velint perire humanum genus, iuxta illud Prouerbiorum cap.11. *Vbi non est gubernator, populus corruet*: quod est contra naturę inclinationem. Quod autem corrueret populus, certum est: nam Spiritus sanctus in cap.vlt.lib. Iudicum, in vltimis verbis, reddere volens causam omniū malorum quæ acciderāt illo tempore, dicit: *In diebus illis non erat Rex in Israel, sed vnusquisq; quod bonum sibi videbatur, hoc facie-*

faciebat. Cùm igitur ius naturæ ſit ius diuinũ,fateri oportet,gubernationẽ,ſiue politicũ magiſtratũ,iure diuino introductũ; & hoc videtur propriè velle Apoſtolus,cũ dicit ad Rom.13. *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit*. Hoc fundamentũ intelligitur de poteſtate politica in vniuerſum ſumpta, non deſcendendo in particulari ad monarchiam Ariſtocratiã,vel Dymocratiam,de quibus diſputãt Plato in Politico. Ariſtot.lib.3.Politicorũ.c.5.& lib.8. Ethicor.c.10.Plutarchus in opuſculo integro de monarchia, cæteriſq; formis regẽdæ multitudinis, Iſocrates in oratione quę ſcribitur Nicocles, Ioan.Stobæus ſermone.45.Herodotus lib.3.hiſtor.qui Thalia inſcribitur,& Homerus in 2. Iliad.

XXIII. FVNDAMENTVM.

De fine propter quem inſtitutus eſt magiſtratus ciuilis.

FINIS inſtitutionis politici magiſtratus multiplex eſt.Primus,vt exerceat iudicium

iudicium iustum, iuxta illud Deut. 16. *Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, vt iudicent populum iusto iudicio.* Vbi obiter animaduertendum est, Romanos magistratus haud solitos fuisse iudicare, sed re cognita, iudices dare, & iudicũ à se datorum sententias exequi. l. à Diuo Pio. ff. de re iudic. cum ipsi non iudicarẽt. Ideò Cicero in epistol. 2. lib. 1. Q. fratrem reprehendit, quòd cum Prætor esset, iudicasset: *Quid* (inquit) *Prætor solet iudicare?* Vnde Vlpianus. l. eum qui. ff. de iurisdict. omni iudi. respondet, *Qui iudicare iubet, magistratũ esse oportere.* Secundus finis, vt dissipet omne malũ. Prouerb. 20. *Rex, qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum in tuitu suo.* Itẽ, *Dissipat impios Rex sapiens.* Tertius finis est, gladio punire Reipublicæ perturbatores, Rom. 13. *Si malè egeris, time; nõ enim sine causa gladium portat, minister enim Dei est*: quibus verbis innuit Apostolus, datũ gladiũ à Deo principibus cõtra facinorosos. Vnde dicitur Genes. 9.

Qui

Qui effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius. Vbi Chaldaica paraphraſis vertit, *Qui effuderit ſanguinem cum teſtibus, ex ſententia iudicis fundetur ſanguis illius.* Quartus finis eſt, defenſio religionis, vt Leo Papa epiſt. 75. ad Leonem Auguſtum: *Debes* (inquit) *Imperator, incunctanter aduertere, Regiam poteſtatem tibi nõ ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, vt auſus nefarios comprimendo, & quæ benè ſunt ſtatuta, defendas, & veram pacem his, quæ ſunt turbata, reſtituas:* idẽ repetit Anaſtaſius II. in epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem, & Gregorius lib. 9. epiſt. 60. ad Regem Angliæ, & lib. 11. epiſt. 44. ad Leontiam Auguſtam. Agatho in epiſtol. ad Conſtantinum IIII. Atque ad hunc finem ſpectat prohibitio libertatis credendi. Vnde Imperator Theodoſius. l. cũctos populos. C. de ſumma Trinit. & fide Catholica. radicitus euulſit libertatem credendi, quam aliqui Principes permiſerãt, ac iuſsit omnes

omnes credere eo modo quo Romanus Pontifex docet esse credendum: & Martianus Imperator. C. eodem. l. nemo, seue rè prohibet, ne quis ea quæ sunt in Concilijs Episcoporum diffinita, reuoluat. Deniq; Ambrosius in oratione funebri Valentinianum Iuniorem laudat, quòd Romæ repetenti antiquam libertatem in religione, vt colere posset sacrificijs Deos, fortissimè restiterit. Atque hic est præcipuus finis institutionis politicę potestatis: qui satis colligitur ex verbis Pauli ad Galat. 5. *Utinam* (inquit) *abscindantur*: & ad Titum, 1. *Increpa illos durè, vt sani sint in fide*. Vnde Augustin. epist. 50. *Aliter seruit* (inquit) *Rex Deo, quia homo est, aliter, quia Rex est: quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia verò etiam Rex est, seruit, leges iusta præcipientes, & contraria prohibentes conuenienti vigore sanciendo: sicut seruiuit Ezechias, lucos, & templa idolorum destruẽdo: sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciendo: sicut seruiuit Rex Niniuitarum, vni-*

uersam ciuitatem ad placandum Dominum compellendo: sicut seruiuit Darius, idolum frangendum in potestatem Danieli dando: sicut seruiuit Nabuchodonosor, omnes in regno suo positos à blasphemãdo Deo, lege terribili prohibendo. Et ibidẽ subdit: *Quis mente sobrius Regibus dicat: Nolite curare in Regno vestro à quo teneatur, vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri? nõ ad vos pertinet in regno vestro, quis velit esse siue religiosus, siue sacrilegus: quibus non potest dici: Non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse pudicus.* Hactenus Augustinus.

XXIIII. FVNDAMENTVM.

De antiquitate magistratus ciuilis.

CIVILIS Magistratus cœpit tẽpore legis Naturæ: nam Melchisedec, qui tempore legis Naturæ floruit, fuit Rex, & Põtifex, vt patet Genes. 14. & tradit Paulus ad Heb. 7. *Hic enim* (inquit) *Melchisedech, Rex Salẽ, Sacerdos Dei summi,*

mi, &c. Cõſtat ſimiliter, Noe, Abraham, & alios Patriarchas, præfuiſſe ſuis non ſolũ ſpiritualiter, ſiue in his, quæ ad religionem, ſed etiam tẽporaliter, & ciuiliter in his, quæ ad politicam vitam pertinebant. De poteſtate verò nulli dubium eſt, licere Chriſtiano Principi leges condere: quod eſt proprium ipſorum munus, iuxta illud Prouerb. 8. *Per me Reges regnãt, & legum conditores iuſta decernunt.* Quod etiã Auguſt. docet lib. 19. de Ciuit. Dei cap. 17. Et licèt ſolo arbitrio Principis poſsit Reſpublica regi & gubernari, vt olim populos ſine vllis legibus gubernari ſolitos, tradit Iuſtin. lib. 1. hiſtoriæ, & Romanã Rempublicã ad annos tercentos ſine legibus gubernatã tradit Liuius lib. 3. melius tamen eſt populũ regi legibus, teſtimonio Ariſtot. lib. 3. Politic. c. 11. quia iudicium Principis, etiamſi rectiſsimum ſit, vix vnquam caret ſuſpicione, inuidia, querelis, maledictis: at iudicium legis his omnibus caret, quippe quod ſcitur non poſſe corrumpi

muneribus. Multò plura potest magistratus ciuilis, quæ singula recensere, non est huius loci, sicut neq; omnia enumerare, quæ ad eius plenam super laicos in causis temporalibus iurisdictionem pertinent.

XXV. FVNDAMENTVM.

Iudicatum in auditorio ecclesiastico, posse iterum examinari & puniri in foro temporali.

IN criminibus mixti fori iudicatum in auditorio ecclesiastico, posse iterũ examinari, & puniri in foro temporali, cõmuni consensu tradũt Doctores, Abb. ad cap.1. circa fin. de offic. ordinarij. & ad cap. tua. de procurator. Bald. ad l. placet. C. de sacrosanct. eccles. & consil. 260. lib. 3. Iterum Abbas, & cum eo Aretin. & Felin. ad cap. de his. de accusat. Ioan. Andr. Dominic. & Franc. ad cap. felicis. §. per hoc. de pœn. lib. 6. Couarruu. lib. 2. variar. resol. cap. 10. num. 6. Iulius Clarus in §. fin. pract.

pract.crim.q.55.num.11.& 14. Cuius rei rationem illam afferre solent, quòd iurisdictio ecclesiastica à laicali est prorsus seiuncta & separata. Can.10.cum sequent. 96. distin. Ideò absolutionis sententia in vno iudicio lata, nō parit contra aliud rei iudicatę exceptionem: licèt Couarru.post Ioan. Andr. Domin. Abbatem, & Aretinum, verè putauerit, communem sententiam esse accipiendam, quādo pœna à iudice ecclesiastico inflicta, non esset sufficiens ad criminis punitionem, & culpæ mensuram. Si quis huic nostro fundamēto opponat cap. de his. de accusat. vbi cauetur, ne de his criminibus, de quibus quis est absolutus, posit accusatio replicari. Respōdetur, cap. illud habere locum, vbi non est omninò separata iurisdictio: vel quando pro qualitate criminis reus fuerit sufficienter mulctatus: quia tunc accusatio replicari non potest: neque reus iterū pœnis affici, vel puniri. Vbi tamē temporalis iudex fortiora haberet adminicula,

tunc

tunc poterit iterum inquirere, & grauiùs reum punire: vt si reus coram Episcopo, vel eius vicario confessus fuerit adulteriũ per annos dumtaxat quatuor commisisse: & iudex secularis intendat probare, ipsum per viginti circiter tale perpetrasse delictum, & nõ adulterij solùm, sed & incestus reum esse, propterea quòd illa, cum qua in adulterio fuerat deprehensus, erat ei spirituali cognatione coniũcta: poterit tunc ciuilis magistratus iterum inquirere, & grauiùs punire, cùm aliter puniãtur adulteri, aliter verò incestuosi.

XXVI. FVNDAMENTVM.

Regum, seculariumvè magistratuum, nõ esse, officia Sacerdotum inuadere, neq; de eorum personis vel causis principaliter, nec incidenter iudicare.

HOC Fundamẽtum diffinitum videtur à Papa Eugenio cap. decernimus. de iudic. in illis verbis: *Decernimus*

nimus, vt laici tractare ecclesiastica negotia non præsumant. Et probatur ex lib. 2. Paralip. cap. 19. vbi Iosaphat Rex optimus alloquitur Amariam, his verbis: *Amarias* (inquit) *Sacerdos & Pontifex in omnibus quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porrò Zabadias super ea opera erit, quæ ad Regis officiũ pertinent*. Hoc idem colligitur ex eodem lib cap. 26. vbi cum Ozias Rex vellet thus adolere, prohibuit eum Pontifex, dicens: *Non est tui officij, Ozia, adolere incensum Domino, sed Sacerdotũ*. Et cùm ille perseueraret, lepra grauissima cõtinuò percussus est. Huius rei veritatem agnoscens Basilius Imperator in 8. Synodo apertè professus est, nec sibi, nec vllis laicis licere negotia sacerdotalia tractare: quod idẽ professum fuisse etiam Imperatorẽ Valentinianum seniorẽ, testatur Sozomenus lib. 6. cap. 7. Constantinus etiam Imperator apertè testatus est, de Episcopis se iudicare nõ posse, vt qui Dij quidẽ sint, sed cõtra potius eorũ se stare subiectũ iudicio, scribit

ſcribit Ruffinus lib.1.cap.2.hiſtoriæ. Quare iure optimo in Synodo Matiſconenſi Can.9.in Concilio Mileuitano Cano.19. & Toletano III.Can.19.puniuntur grauiſsimè clerici,qui cauſam Eccleſiæ ad iudicem ſecularem deferunt: cùm ſit iuris naturalis per ſe noti, non poſſe quem iuſtè ſine iuriſdictione ius dicere. l.vlt.ff.de iuriſd.omn.iudi. Rex verò,aut ſummum eius Auditoriũ,de iure nullam habet iuriſdictionẽ,nec principaliter,nec incidẽter, in Epiſcopos & alios Prælatos eccleſiaſticos. Can.nunquam. Cano.ſi Imperator. Can.cùm ad verum.96.diſt. neque ſuper eorum cauſis,præſertim ſi fuerint eccleſiaſticæ,aut ſpirituales, ex c. decernimus, ibi: *Maximè de his quæ ſpiritualia eſſe noſcũtur.* de iudic.& cap.ſi iudex laicus, ibi: *De re eccleſiaſtica & ſpirituali*, de ſentẽt. excõmun.lib.6.l.56.& 57.titul.6.partit.1.circa quorum cognitionem iudicantur non ſolùm incompetentes, ſed etiam incapaces iure diuino. Can.ita Dominus. 19. diſtin,
Can.

Can. bene quidem. §. iſta ſcriptura. Can. deniq;. 96. diſt. Can. 1. cum ſequẽnt. 11. q. 1. cap. ſi diligenti. de for. compet. cap. quanquam. de cenſib. Can. futuram. 12. q. 1. & cõmuniter Doctores in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitut. Cardinalis Hoſius de hæreſibus noſtri temporis libr. 2. de legitimis iudicibus, fol. 157. Couarruu. in practic. quæſtion. cap. 31. in princ. Lælius Iordanus de maioribus Epiſcoporum cauſis, cap. 8. In cuius ſententiæ confirmationem refert Sulpitius lib. 2. ſacræ hiſtoriæ, circa finem, Beatum Martinum Maximo Imperatori quondam dixiſſe: *Nouum eſſe & inauditum nefas, vt cauſam Eccleſiæ iudex ſeculi iudicaret.*

Dixi, Seculares iudices eſſe iure diuino incapaces in cauſis ſpiritualibus clericorum: quoniam in temporalibus, ſiue profanis, eorundem non iure diuino, ſed humano dũtaxat, incapaces dicuntur, vt cõmunis recẽtiorum ſchola interpretatur, & videre licet apud Couarruuiam loco ci

 tato,

tato, Bonifacium Rogerium conſ.23. Lãcellotum Conradum in templo omnium iudicum, lib.2.cap. 1. Ioannem Garſiã de nobilitate, gloſ.9.num.8.& 27.& librum cui titulus eſt, Theſaurus Chriſtianæ religionis, cap.39. Atque iuxta hunc ſenſum intelligendam exiſtimo opinionem Innocentij in cap.2.de maior.& obedien. Baldi, Angeli, Alberic. Salicet. & Fulgoſ. nu. 3.l.iubemus.C.de ſacroſanct.Eccleſ. aſſerentium, iudices ſeculares non iure diuino, ſed humano dumtaxat, incapaces eſſe: quorum ſententiam amplexati ſunt Duarenus de ſacris Eccleſiæ miniſterijs, lib.1. cap.2. Aluarus Valaſcus conſultatio.100. nu.8. Guido Pancirolus conſ. 21. & alij.

Contra prędicta poſſet aliquis obijcere, in lege veteri licuiſſe Regibus, iudicare & deponere Sacerdotes: nam Rex Salomon.3.Reg.2. depoſuit Abiathar Sacerdotem, & cõſtituit in eius locum Sadoch. Igitur hoc idem licebit Regibus & Principibus Chriſtianis in Nouo Teſtamen-

to.

to. Respondeo, Salomonem non vt Regem, sed vt executorem diuinæ iustitiæ deposuisse Abiathar, substituto Sadoch: nam ibidem 3. Reg.2. dicitur, Salomonẽ amouisse Abiathar, *Vt impleretur sermo Domini.*

Iterum obijciet alius, Christianos Imperatores sæpè iudicauisse ac deposuisse Pontifices: nam Imperator Constantinus in exilium misit Liberium Papam, Iustinianus Silueriũ, Theodoricus Rex Ioannem I. in carcerem coniecit. Respondeo, hæc quidem facta fuisse, sed quo iure, ipsi viderint. Certè Liberium Papam iniustè pulsum in exilium, testatur Athanasius in epistola ad solitariam vitam agẽtes. Idem de Silverio affirmat Liberatus in Breuiario cap.22. Idem deniq; de Ioanne I. Beatus Gregorius lib.4. Dialogorum, cap.30. & certum est, Cõstantium ac Theodoricum Arrianos, Iustinianũ Euthychianistam fuisse: itaq; non magis mirũ est, quòd hæretici Principes Christianos Põtifices

 deposue-

deposuerint tyrannico iure, quàm quod ethnici Imperatores eosdem passim occiderint. Ita respondet sapientissimus Cardinalis Bellarminus tom.1. controu. fidei, lib.2. de Romano Pontifice cap.29.

Concedimus igitur, in principio nascẽtis Ecclesię Imperatores hęreticos, ethnicos, atq; etiam Catholicos de ecclesiasticis spiritualibusq; & disposuisse & cognouisse, vt satis cõstat ex integris illis titulis. C. de summa Trinitate. de sacrosanct. Ecclesijs. de Episcopis & clericis. de Episcopali Audientia. cum alijs, Authentico de sanctissimis Episcop. de ecclesiasticis titulis. Sed dicimus id contigisse de facto & per violentiam & tyrannidem, cui tunc Ecclesia resistere non poterat, non tamẽ de iure, & iuxta ecclesiasticas sanctiones, & idcircò temporis opportunitate Cęsarum oppressionẽ moderari cupiebat, & procurabat, vt præclarè satis demonstrat Ambrosij, Vrbani, & sanctorum Patrum autoritas, Can. si tributum. 11. q. 1. Itaq; cũ primum

primum Ecclesia potestatem habuit exequendi sanctorum Patrũ traditiones, earumq; autoritate publicè ecclesiastica dif finire negotia, Cæsareas leges abrogauit. Can. bene quidem. 12. q. 1. Tribunalia erexit, ecclesiasticisq; iudicijs formã præscripsit. Can. 1. cum sequent. 11. q. 1. & titul. de iudic. nouioresq; Pontifices excommunicationis pœnã contra laicos aliud statuentes imposuerunt. cap. aduersus. cap. nõ minus. de immunitat. Eccles.

XXVII. FVNDAMENTVM.

Piorum Regum munus & officium erga Ecclesiam, erga oppressos violenter, & cum iniuria, quale.

PIORVM Regum munus & officium erga Ecclesiã, describit gloriosus Aurelius Augustinus epist. 48. & 50. & 165. dicens, præcipuum eorum munus esse, ecclesiam, eiusq; immunitatem & libertatem defendere, seuerisq; legibus

bus ac pœnis blaſphemos, ſacrilegos, & hæreticos ab Eccleſia damnatos coercere: quod etiã teſtatur Leo Papa epiſt.75. ad Leonem Auguſtum: & Gregorius lib. 2.epiſt.61. ad Mauricium. Tenentur leges iuſtas cõdere, vt idem Auguſt. teſtatur, & habetur Can. ſi Eccleſia.23.q.4.in fin.ibi: *Aliter ſeruit Rex Deo, quia homo eſt, aliter quia Rex eſt: quia homo eſt, ſeruit, viuẽdo fideliter: quia Rex eſt, ſeruit, leges iuſta præcipiẽtes, & cõtraria prohibẽtes cõueniẽti vigore ſanciẽdo.* Idẽ habetur Can. duo iſta. eadẽ 23.q.4.&.c. quod ſicut. de electio.l. itẽ. ff. quod cuiuſq; vniu. quod Imperatores pios Conſtantinũ, Valentinianũ, Gratianũ, Theodoſiũ, Martianũ, feciſſe, ex ipſo. C. cognoſci poteſt.l. cũctos populos. tit. de ſum. Trinit. & fid. Catho. & in toto tit. de hæret. Si verò Imperatores noluerint Eccleſiã defendere, excõmunicari poſſunt. Cano. adminiſtratores.23.q.5. Quinimò ipſi Cæſares fatẽtur, ita facere, eſſe maximè rationi cõſentaneũ: cõſtituẽtes inſuper

per, quãcumq; legẽ Ecclesię, ipsiusq; libertati cõtrariã, nullã esse. Auth. cassa & irrita. C. de sacros. Eccles. Auth. itẽ nulla cõmunitas. Auth. causa. Auth. statuimus. C. de Episc. & cleric. Ita Hispaniarũ Reges Catholici, Ecclesiamq; summè venerantes, semper agnoscunt. l. 50. 56. & 57. tit. 6. part. 1. l. 1. cum seqq. tit. 3. lib. 1. compil. atq; ita iure faciendũ docẽt Couarr. in quęst. practic. c. 31. Lælius Iordan. c. 12. Conrad. in templo iud. lib. 2. c. 5. §. 3. num. 37.

Erga oppressos vi, munus & officiũ Regũ describit B. Hieron. super c. 7. Ierem. & habetur Can. Regũ officiũ. 23. q. 5. his verbis: *Regum officiũ est proprium, facere iudiciũ atq; iustitiam; & liberare de manu calumniantiũ vi oppressos, & peregrinis, pupillisq; & viduis, quæ faciliùs opprimũtur à potẽtibus, præbere auxiliũ.* Et infrà: *Si hoc feceritis, ò Reges Iuda; tenebitis pristinã potestatẽ.* Idẽ habetur Can. ab Imperatoribus. 23. q. 3. & Canon. administratores. 23. q. 5. & l. vnica. C. quan. Imper. inter pupill. & vid.

Hoc

Hoc autem nisi ita fieret, opprimerentur grauissimè innocentes.

Hîc posset aliquis inquirere, an violenter oppressi à iudicibus ecclesiasticis, possint adire Regẽ, aut summum eius Auditorium, vt auferat ab eis huiusmodi violẽtiam & vim, compellatq; ab ea inferenda cessare iudices ecclesiasticos? Quã quidem quæstionem, quia altissimè à sapientissimis viris semel atq; iterum agitatam, non plenè terminatam conspicio, Pontifice Maximo dignam iudico, cuius est cõponere maximas lites in Ecclesia Dei. Breuiter tamẽ, prout instituti ratio postulat, & sub censura eiusdem Pontificis Maximi Clemẽtis Papæ VIII. qui hodie sanctissimè Dei Ecclesiam moderatur, quæstioni pro ingenij tenuitate satisfaciam. Certum in primis est, vt testatur Dominus Couarruuias in quęst. practic. cap. 35. in Hispaniarum Regnis obseruatissimũ semper fuisse, etiam à tempore quod hominum excedit memoriam, posse ab his

qui

qui à iudicibus ecclesiasticis vi & censuris opprimuntur, Regios Auditores & Consiliarios, qui apud Regia suprema prætoria iura litigantibus reddunt, omnino adiri, vt vim auferant: extatq; lex Regia 15. tit. 1. lib. 2. Ordin. & instructio expeditissima, quã Regium decretum exhibuit anno Domini 1548. Hic autem forẽsis vsus, non solùm apud Hispanos, sed & apud Gallos receptissimus est, vt testantur Doctor Martinus Azpilcueta Nauarrus in c. cùm contingat. de rescript. remed. 1. pag. 146. Carolus de Grassalijs lib. 2. Regaliũ Franciæ, iure. 7. Stephanus Aufrerius in Clement. 1. de offi. ordin. regul. 2. fallen. 3. Carolus Molinæus in regul. Cancellariæ, de infirmis resignantibus, num. 13. qui & in Flandria idem fieri testatur.

An verò id licitè fiat, nec nel dubium est. In his Hispaniarũ Regnis licitè id fieri affirmãt Doctores nostri, Couarruuias in quæstio. practic. cap. 35. Auiles in cap. 1. Prætorum, in gloss. verb. *Mandamientos*,

num. 10. & sequentib. Montaluus in gloss. Ordinam. Regal. in part. *Rex*. in fin. Garsia de nobilitat. gloss. 9. num. 51. & alij frequenter, ex Can. princeps. Can. administratores. Can. Regum officium. 23. q. 5. Can. ab Imperatoribus. 23. q. 3. qui desumptus est ex Concilio Carthaginensi V. & l. quoties. C. de iudic. l. cum proponas. C. de rebus credit. l. 2. C. ad exhibendũ. tùm ex cõsuetudine inueterata: tùm ex rationibus relatis in Chronica Regum Catholicorum, cap. 222. & à Couarruuia loco supra citato, tùm etiã quia id fit ex permissu, vel voluntate, saltem presumpta, Papę, vt testatur Gregorius Lopez in l. 13. tit. 13. part. 2. tùm deniq; quia Regium Prætorium nõ habet cognitionem in causa, sed tantùm in violẽtia à Prælato illata, vt deferat, vel nõ deferat appellationi ad superiorem ecclesiasticum, vel ad summum Pontificem interpositæ: nam viso processu, & visis actis causæ, illud tãtum agitur, vt dicit Couarruuias, an iustè iudex ecclesiasticus

ſiaſticus deferre noluerit appellationi: & deniq; ſi compertum ſit, appellationem eſſe friuolam, cauſa ad eundem iudicẽ eccleſiaſticum remittitur: ſin autẽ iuſta viſa fuerit appellatio, tollitur illa vis & iniuria, quæ aduerſus ſacros Canones, & autoritatem Sedis Apoſtolicæ fit appellanti ad eandem: & præcipitur illi iudici, vt deferat appellationi, & abſoluat excommunicatum, omniaq; acta poſt appellationem retractet, ac reducat in eum ſtatũ, in quo erant tempore appellationis & ſentẽtiæ. Hactenus ille. Quæ omnia licitè fieri videntur, cùm liceat reſiſtere inferẽti vim per iniuriã, impediendo ne exequatur voluntatem ſuam, ad reſiſtendum enim inuaſori, & ſe defendendum, non requiritur vlla autoritas, neq; opus eſt vt ille qui reſiſtit, ſit iudex & ſuperior illius cui reſiſtit, licèt ad iudicandũ & puniendũ requiratur autoritas, ſiue poteſtas publica, cùm nemini liceat ſine iuriſdictione ius dicere, ex l. vlt. ff. de iuriſ. omn. iudi. Itaq; ſicut

 licet

licet resistere Episcopo inuadenti corpus, ita licebit resistere eidem, inuadenti animas, vel turbanti Rempublicam, vel iniuriam per vim, siue violentiam inferenti, quantum expediret quieti Reipublicæ, populorũ saluti, & oppressorum leuamini. Licet (inquam) ei resistere, impediendo solùm ne violenter & cum iniuria voluntatem suã exequatur: non tamen licet Regi Episcopum iudicare, punire, vel deponere, Cano. accusatus. 3. q. 6. & Canon. sequent. quod proprium est summi Pontificis, vt docet Caietanus tractatu de autoritate Papæ & Concilij, cap. 27. & Ioannes de Turrecremata lib. 2. cap. 106.

Contra id quod modò diximus, non licere Regi Episcopum deponere, nec iudicare, opponet quis, Paulum Apostolum Actuum. 25. Cæsarem appellasse, *Ad tribunal* (inquit) *Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari.* Et infrà, *Cæsarem appello.* Sed appellatio fit ad iudicem legitimum & competentem, vt ex multis capitibus toto tit.

de

de appellationib. & 2.q.6. per totam, ſatis conſtat: igitur ſi Paulus Cæſarem agnouit iudicem, à quo poterat iudicari, & puniri, certè etiam & Petrus & reliqui Apoſtoli, atq; eorum ſucceſſores, idem agnoſcant neceſſe videtur, pares enim fuerunt. Huic argumento reſpondet Turrecremata lib.2.cap.96. ſummæ de Eccleſia, Paulum appellaſſe ad Cæſarem, quia de facto erat iudex ipſius, et ſi non de iure. Albertus Pighius lib.5. Eccleſiaſt. Hierar. cap.7. aliter reſpondet, & melius, iudicio Cardinalis Bellarmini lib.2. de Roman. Pontif. c.29. dicit enim, diſcrimen eſſe inter principes ethnicos, & Chriſtianos: nam quo tempore Principes erant ethnici, nõ erat Pontifex iudex illorum, ſed è contrario, illis ſubiectus erat in ciuilibus omnibus cauſis, non minus quàm cæteri homines.

Quòd autem Pontifex nõ eſſet iudex illorum, patet (inquit Bellarminus) quia non eſt iudex niſi fidelium, iuxta illud 1. Cor.6. *Quid ad me de his qui foris ſunt iudicare?*

dicare? Quòd verò è contrario esset ipse illis subiectus ciuiliter de iure & de facto, patet etiam: nam lex Christiana neminé priuat suo iure & dominio: sicut ergo ante Christianam legem homines subiecti erant Imperatoribus & Regibus, ita etiã posteà: quare Petrus & Paulus passim hortantur fideles, vt subditi sint Principibus, vt patet ad Roman. 13. ad Titum. 3. & 1. Petri. 2. Meritò itaq; Paulus Cęsarem appellauit, eumq; iudicem agnouit, cùm accusaretur seditionis, & tumultus in populo excitati: at verò cũ Principes Christiani facti sunt, & spõte leges Euãgelij suscéperunt, continuò se, tanquã oues pastori, & mẽbra capiti, subiecerũt prǽsidi Ecclesiasticę Hierarchię, & ꝓinde ab illo iudicari, nõ illũ iudicare deinceps debẽt: atq; hac autoritate Ambrosius prohibuit ingressum Ecclesię Theodosio, eo quòd nõ dum eum pœnituisset tanti sanguinis tot innocentum hominum apud Thessalonicam crudeliter effusi. Canon. cùm apud

Thessa-

Thessalonicam. 11. q. 3. & latè narrat D. Antoninus in summa historiali, part. 2. titul. 9. cap. 8. §. 3. Eadem autoritate Philippum Fabianus, Archadium Innocentius iudicarunt, non è contra, vt Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem multis testimonijs probat. Hoc autem non alia ratione fecerũt, quàm quia ecclesiastica potestas, etiam Episcopalis, vel Archiepiscopalis, qualis erat potestas Ambrosij, potest procedere contra quemlibet laicum sui Episcopatus, etiam Imperatorem, etiã super crimine merè profano, quale fuit illud Theodosij, ad cogendum illum pœnitere.

(.?.)

PRIMA

PRIMA CONCLVSIO.

Delegatus Papæ potest implorare auxilium brachij secularis.

HAEC Est communis, illamq; tuentur Panormit. Imol. Felin. Deci. & Archidiac. per cap. administratores. 23. q. 5. sequuti Innocent. in cap. significasti. num. 3. de offic. delegat. & Federic. in consil. 163. *Super inuocatione.* in 1. dub. & Dominic. post Lap. in cap. vt officium. §. deniq;. versic. *An delegatus.* de hæret. lib. 6. & Oldradus consil. 89. *Episcopus inuocat.* circa fin. & Panormitan. iterum in cap. si quis contra clericum, in penulti. col. versic. *Nunquid autem possit delegatus.* de foro comp. Paulus Castrens. post Alberic. in l. Episcopale. col. fin. C. de Episcop. & clericis. An autem hæc cõclusio vendicet sibi locum,

quando iudex ſecularis requiſitus eſt à iudice delegato ſedis Apoſtolicæ ſine ſpeciali clauſula, quòd poſsit inuocare auxiliũ brachij ſecularis, diſputant Archidiac. dict. cap. adminiſtratores. 23. q. 5. & Abb. Sicul. in cap. fin. de exceſsib. Prælatorum. & Andr. Barb. in cap. ſignificaſti. de officio delegati. & iterum Archidiaconus in cap. vt officiũ. de hæret. lib. 6. & Oldrad. dict. conſil. 89. Mihi videtur poſſe: nam licèt in reſcripto quandoq; adijciatur clauſula, Inuocato ad hoc auxilio brachij ſecularis, ſi opus fuerit; illud eſt ad ſuperabundantem cautelam: ſicut in materia cap. mãdatum. de offic. delega. & de ſtylo Curiæ interdum exprimuntur clauſulæ, quę ſuapte natura inſunt, vt tradit Imol. in d. cap. ſignificaſti. col. 2.

II. CONCLVSIO.

Licet magiſtratui eccleſiaſtico auxilium brachij ſecularis inuocare.

HAEC etiam communis eſt, quam defendunt cõmuniter Autores in

Q ſuperio-

ſuperiori concluſione citati, ex cap. 1. de offic. ordinar. Ab exordio enim naſcentis Eccleſiæ, præſertim à tempore Conſtantini Imperatoris, Eccleſia cõtra laicos inobedientes, & contra clericos reſiſtentes cœpit ſeculare brachium inuocare: qua in ſpecie loquitur text. cap. petimus. c. iſtud. 11. q. 1. cap. poſtulaſti. 21. de homicid. Nihilominus hæc concluſio patitur exceptionem: quando ſcilicet à iudice eccleſiaſtico eſt appellatum: quia tunc nõ poteſt inuocare auxilium brachij ſecularis, pendente appellatione, ſecundùm Alberic. in l. Epiſcopale. verſicul. *Sed circa hoc quæro.* & Paulus Caſtren. ibi in fin. C. de Epiſcop. audien. & Oldrad. conſ. 89. propter illam regulam, quę habet, pendente appellatione nihil innouandum. l. 1. in princip. ff. nil nouar. appell. pend. & Decius in cap. ſignificaſti. col. 2. de offic. delegat. Quod verum iudico, quando appellatur à diffinitiua, vel interloquutoria, cum cauſa probabili, quam non conſtaret eſſe falſam, & appella-

appellatur in forma, & tempore debitis.

Sed aduersus hanc cõclusionem obijciet aliquis: Episcopi succedunt Apostolis ex Cõcilio Florẽtino in instructione Armenorum, & Tridentino Sess. 23. cap. 4. & docuit August. in Psal. 44. exponẽs illud, *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.* vbi ita inquit: *Missi sunt Apostoli: pro Apostolis filij nati sunt, constituti sunt Episcopi:* sed nũquam Apostoli brachiũ seculare inuocauerunt: Ergo neq; Episcopi illud inuocare debẽt. Huic obiectioni occurrit August. in epist. 50. & alibi, Apostolos id non fecisse, quia nullus tunc erat Christianus Princeps, quẽ inuocarent; tunc enim implebatur illud Psal. 2. *Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersum Dominũ, & aduersum Christum eius:* at postquam tempore Cõstatini cœpit illud impleri, quod sequitur in eodẽ Psal. *Et nũc Reges intelligite: erudimini qui iudicatis terrã, seruite Dño in timore,* mox Ecclesia auxiliũ secularis brachij implorauit.

Ecclesia igitur sicut habet Principes ecclesiasticos, & seculares, qui sunt quasi Ecclesiæ brachia: ita duos habet gladios, spiritualem, & materialem: quando autem manus dextera gladio spirituali nō potest malos & perditos conuertere aut corrigere, inuocat auxilium brachij sinistri, vt gladio ferreo eos coerceat, atq; debitis pœnis animaduertat in eos, neque tunc Ecclesiæ aliqua irrogatur iniuria, imò placens Deo, Pontifici, religioni & Ecclesiæ præstatur obsequium: quod optimè explicatum est in Synodo Ioannis Papæ, relata in cap. 1. de offic. ordinar. ibi: *Et cum opus fuerit, publicum conuocent auxilium, non ad præiudicandum, sed potius ad ea quæ Deo placita sunt prosequendum:* eadem ferè verba sæpè in sacro Concilio Tridentino repetuntur; & in bullis Apostolicis & monitorijs seculare brachium inuocatur.

(.?.)

III. CON-

III. CONCLVSIO.

Iudex secularis requisitus, ut suum impartiatur auxilium pro executione sententiæ magistratus ecclesiastici in crimine hæresis, vel symoniæ, tenetur & debet illud impartiri, absque eo quòd sibi fiat fides de processu, seu de iustitia, & viribus sententiæ.

HAEC Est contra Bart. in l. Diuus. ff. de custodia reorum, & reliquos, qui ipsum sequuntur, quos supra retulimus in explicatione opinionis Bartoli. Illam tamē tuentur Abbas Siculus, Ancharranus, Imol. in cap. 1. de offi. ordin. & idem Abb. in cap. fin. de statu regular. Angel. in l. Diuus. ff. de custodia reorū. Bald. in Authen. clericus. in fin. C. de Episcop. & cleric. qui in verbis suis finalibus dicit, quòd quādo iudici seculari remittitur hęreticus per iudicem ecclesiasticum, iudex secularis non debet cognoscere de crimine: & idem dicit Salicetus in l. ea quidem.

in 16.col. versic.*Decimò quæro.* C.de accusation.Estq; communis inter Canonistas, per cap. vt Inquisitionis.§. prohibemus. & cap.prȩsidentes.de hȩretic.lib 6.Licèt idem Angel.in l.magistratibus.ff. de iurisdict.omn.iud. dicat, quòd olim erat contrarium de iure dicendum. In confirmatione tamen cõmunis sententiæ Canonistarum extat hodie constitutio Federici Imperatoris, quam habent Inquisitores hȩreticȩ prauitatis sub bulla Papali in extrauaganti, *Ad extirpanda*, quæ reperitur in Bullario nouo. Ratio huius nostræ cóclusionis est, quia cùm hæresis sit crimen merè ecclesiasticum, non potest magistratus ciuilis de eo, neq; directè, neq; indirectè, neq; principaliter, neque incidenter cognoscere, sed solùm tenetur exequi sententiã, cùm sit purus, nudus, merusq; executor, ex d. cap. vt Inquisitionis.§.prohibemus.de hæretic.lib.6.cuius verba sunt: *Prohibemus quoq; districtiùs potestatibus, Dominis temporalibus & Rectoribus, eorundem*

rumdemq́, officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum merè sit ecclesiasticis) quoquo modo cognoscant, vel iudicent, &c. Vbi obseruanda est particula illa, *Quoquo modo*, quę idem sonat quod principaliter, vel incidēter, vt ibi interpretatur glos. Quasi dicat Bonifacius VIII. cuius est caput illud, Prohibemus ciuilibus magistratibus, & alijs potestatibus, & Dominis temporalibus, ne de crimine hęresis, cum sit merè ecclesiasticum, principaliter, vel incidenter cognoscant: atq; hanc interpretationē sequitur D. Thom. 1. part. q. 95. arti. 1. Soto de iustitia & iure libr. 2. in princ. Siman. in Cathol. institution. tit. 9. nu. 36. & 45. Bernard. Diaz in praxi crimin. c. 114. nouioris impressionis. Thesaurus Christianæ religionis, cap. 19. Iulius Clarus. §. hæresis. num. 14. Rolandus consil. 20. volumin. 3. Iacobus Sahagum Villasante, iuris Pontificij apud Salmitenceses Primarius Doctor, in cap. decernimus. nu. 74. de iudicijs. Massuerus in cap. vt Inquisitionis.

tionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. Nauarrus in cap. nouit. notab. 6. nu. 44. Couarruuias in pract. quæst. cap. 33. num. 35. in fine.

Sed quid? nõne ſemper in Eccleſia Catholica cauſarum merè eccleſiaſticarum cognitio interdicta fuit Imperatoribus, Regibus, & alijs ciuilibus magiſtratibus? Fuit quidem vel teſte Athanaſio in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes, vbi loquens de Imperatore Conſtantio Arriano, qui aliquod iudiciũ in cauſis eccleſiaſticis ſibi vſurpabat, dicere ſolebat; *Quis videns eum in decernendo Principem ſe facere Epiſcoporum, & præſidere iudicijs eccleſiaſticis, non meritò dicat, illam ipſam abominationẽ deſolationis eſſe, quæ à Daniele prædicta eſt.* Sulpicius lib. 2. ſacræ hiſtoriæ refert, ſanctum Martinũ Maximo Imperatori aliquãdo dixiſſe, *Nouum eſſe & inauditum nefas, quòd cauſam Eccleſiæ iudex ſeculi iudicaret.* Vnde quamplures Imperatores ab huiuſmodi eccleſiaſticarum cau-

ſarum

ſarum cognitione ſe voluntariè abſtinuerunt. Aurelianus namq; Imperator, cùm quæſtio verteretur inter Catholicos, & Paulum Samoſatenum hæreticum de domo Eccleſię, Imperator, licèt Gentilis, reſpondit & iuſsit illi dare Eccleſiã, cui ſcriberet Epiſcopus Romanus: nimirùm edoctus à ſuis, Epiſcopũ Romanũ eſſe iudicẽ eccleſiaſticarũ cauſarũ: ita ſcribit Euſeb. lib. 7. hiſto. cap. 26. Theodoſius Iunior in epiſtola ad Synodum Epheſinam, quam etiam citat Nicolaus I. in epiſtola ad Michaelem: *Illicitum* (inquit) *namq; eſt eum, qui non ſit ex ordine ſanctiſsimorum Epiſcoporum, eccleſiaſticis immiſceri tractatibus.* Idem reſcripſit Conſtantinus teſte Euſebio lib. 3. de vita Conſtantini, Ambroſio epiſt. 32. & Auguſt. epiſt. 162. & Martianus Imperator. l. nemo. C. de ſumma Trinit. & fide Catholic. Idem Valentinianus Senior, de quo Sozomenus lib. 6. hiſtor. cap. 7. & Imperator Baſilius in 8. Synodo ſic loquitur: *De vobis autem* (inquit) *laicis,*

tam qui in dignitatibus, quàm qui absolutè versamini, quid amplius dicam non habeo, quàm quòd nullo modo vobis licet de ecclesiasticis caussis sermonem mouere, neque penitus resistere integritati Ecclesiæ, & vniuersali Synodo aduersari. Hæc enim inuestigare & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui soluendi, & ligandi potestatem habent, qui ecclesiasticas adepti sunt claues: non nostrum qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento solui egemus. Denique de Theodorico Gothorum Rege, etsi Arriano, in quarta Synodo Romana sub Symmacho Papa sic legimus: *Ad hoc serenißimus Rex taliter, Deo aspirante, respondit, in Synodali esse arbitrio, in tanto negotio sequenda præscribere, neque aliquid ad se præter reuerentiam de ecclesiasticis negotijs pertinere.* Ideò Imperatores Archadius & Honorius. l. 1. Codicis Theodosiani. de religi. *Quoties*

(in-

(inquiunt) *de religione agitur, Episcopos conuenit agitare: cæteras verò causas, quæ ad ordinarios cognitores, vel ad vsum publici iuris pertinent, legibus oportet audiri.* Causarum igitur ecclesiasticarum cognitio non ciuilis, sed potius ecclesiastici magistratus semper fuit. Quod etiam testatur Damasus in epistol.3. ad Stephanum, Innocentius Primus in epistola ad Concilia Carthaginense, & Mileuitanum, quæ sunt apud Diuum Augustinum. 91. & 93. Leo Primus in epistola ad Anastasium Imperatorem, & in epistola ad Episcopos Dardaniæ, Gregorius libro 4. epistola 52. ad Episcopos Galliæ. Quod ita intelligendum existimamus, vt nẽq; principaliter, neque incidenter, de re ecclesiastica cognoscere posit iudex secularis, ex cap. decernimus, de iudicijs. ex textu celebri in cap. tuam. de ordin. cognition. vbi causa legitimitatis incidẽter occurrit coram Rege Franciæ cognoscẽte de causa feudi & hæreditatis, incidẽtem tamen

natiuitatis exceptionem ad Pontificē Maximum remiſit, & Pōtifex poſteà in regno ſuccedenti inhibuit. Textus etiam in cap.lator.qui filij ſint legitimi.gloſ.fin. in dict.cap.tuam.& communis ibi, pro qua citat multos Couarruuias in pract.quæſt. c.18.à nu.7. Auenda.2.part.cap.27. nu.5. Iulius Clarus lib.5. §.fin.q.38. Rolan.conſil.75.volum.1.

Vt igitur ad propoſitum inſtitutū noſtra conuertatur oratio, quotieſcunq; patres fidei, vel hęreticæ prauitatis Inquiſitores, hæreticum hominē animaduerſione debita puniendum tradunt ciuili magiſtratui, iuxta textum in cap.Præſidētes. de hæreticis. lib.6. nō poteſt præfatus magiſtratus petere vt fiat ſibi fides de proceſſu, vel de iuſtitia ſententiæ, neque inquirere, aut diſcutere, an benè, vel malè fuerit iudicatus reus: ſed tenetur talē ſibi relictum ſtatim punire, & ſtare actis iudicis eccleſiaſtici; quia hæc remiſsio fit tanquā de ſuperiori ad inferiorē. Vnde inferior

ſolùm

ſolùm habet exequi de crimine. Hæc autem noſtra concluſio locum habet, non ſolùm in crimine hæreſis, ſed etiã in quolibet crimine merè eccleſiaſtico, veluti ſymonia, & alijs ſimilibus, in quibus militat eadem ratio, quæ in crimine hæreſis, & per conſequẽs idem ius. l. illud. ad l. Aquiliam. l. 1. §. 1. de fonte. ita tenent Panorm. cap. 1. de offic. ordin. col. 4. Decius in d. l. magiſtratib⁹. col. fin. n. 13. ff. de iuriſd. omniũ iud. & iterum in cap. at ſi clerici. col. 7. in princ. verſic. *Sed hoc idem eſſet.* extra de iudic. & Anton. de Butrio in d. c. 1. de offic. ordin.

IIII. CONCLVSIO.

Quotieſcumque reus remittitur condemnatus iuſtè pœna ſufficienti pro crimine mixti fori, veluti ſacrilegij, adulterij, cõcubinatus, & cæteris huiuſmodi, neque eccleſiaſticus tenetur facere fidem de proceſſu, neque ſecularis petere vt ſibi fiat: ſed tenetur exequi ſententiam iudicis eccleſiaſtici, abſq; cauſæ cognitione.

HAEC

HAEC est Abbatis in cap. 1. de officio ordinar. num. 12. Decij in l. magistratibus. num. 13. de iurisd. omn. iudic. Innocent. in d. c. 1. de offic. ordinar. Bart. vt ex eius dictis satis apertè colligitur, in d. l. magistratibus. ff. de iurisd. omn. iudic. cuius est resolutio: Quotiescũq; remissio fit ad exequendam pœnam inflictam à iudice ecclesiastico, tũc exequatur iudex secularis (inquit Bartolus) absq; eo quòd denuò cognoscat, vel ei fiat fides de processu. Si verò remissio fiat seculari ad diuersam penã, vel nouam infligendam, tunc denuò cognoscat, cùm iudicio suo sit pœna infligenda: quę est communis, & legitima interpretatio. §. si verò crimen. vt supra vidimus in 21. fundamento.

Probatur in primis hæc conclusio ex his, quæ proposita sunt fundamento 16. vbi de sententijs Episcoporum sermonem fecimus. Tùm etiã quia de iure præsumitur pro sententia iudicis, quę transiuit in rem iudicatam, vt in c. in pręsentia.

de

de renuntiatione. & text. in l. Herennius. §. Caia. ff. de euiction. eò quòd præsumitur iure factum, quod iudex fecit. l. 2. C. de offic. ciui. iudic. Quæ maiorē sibi vendicant locum in Episcoporum sententijs: cùm sint homines sacrosancti, vt ait Imperator Cōstantinus l. 1. Cod. Theodo. de Episcop. iud. & sacrorum Canonū custodes. c. cum quibus, & sequent. 24. q. 3. Prętereà quia si de iure pręsumitur, quòd vbi iudicis decretum interuenit, interuenerunt ea quæ de iure requiruntur, vt pluribus ostendit Alex. in 1. vol. consi. 125. in 5. col. & in 2. vol. consi. 22. & consil. 85. in 4. col. & notatur in c. cum inter. & c. sicut. de re iudic. maiori ratione id præsumendum est in Decretis, siue sentētijs Episcoporū, propter rationē supradictam. Tùm etiam per ea quę allegat Alber. de Rosat. in l. Episcopale. C. de Episcop. audien. His omnibus accedit, ꝙ in criminibus mixtis, quorum cognitionem vtriq; iudici competere certum est, illius iudicis iurisdictio

attendi-

attenditur, qui eam præoccupauit: argumento l.1.ff.de offic. Consul. atque ad id text.in l.si quis posteà.& in l.vbi acceptũ. ff.de iudic. *Quo fit* (inquit Redin loco in princ.allegat.num.156.) *vt si Ecclesiasticus cognouerit, & iudicauerit: ac, vt facilius exequi valeat, eam iudici seculari cõmittẽdam duxerit, is iudex secularis eam exequi teneatur.* Hactenus ille. Pro cuius sententia facit, quòd in executione iustitiæ inferior videtur iudex secularis. Canon. Princeps.& Can. administratores.23.q.5. Deniq; probatur ratione: quia secularis ideò petit, vt sibi fiat fides de processu, vt videat, & ex meritis processus sibi constet, an sententia lata per iudicem ecclesiasticum, sit iusta, vel iniusta, & an teneatur illam executioni mandare, nec ne. Sed de iure præsumitur sententiam illam esse iustam: quia fuit lata à iudice competenti, & legitimo, seruato ordine iuris, cum omnibus alijs de iure requisitis: ergo tenetur iudex secularis illam executioni mãdare,

tanquam

tanquam iuſtam, ſaltem ex præſumptione iuris. Dum igitur non probatur, ſententiam iudicis eccleſiaſtici eſſe iniuſtam, vel nullam, tenetur ſecularis illã exequi, abſque eo quòd ei fiat fides de proceſſu. Et ſi fortè Epiſcopus verbo, aut ſcripto dixerit, ſententiam, quam tulit, eſſe iuſtam, tenetur ſecularis fidem habere ſimplici dicto Epiſcopi, cui creditur ſine iuramento etiã in foro ſeculari, teſtimonio Abbatis, & Felini eodem cap. nuper. de teſtibus: non tanquam teſti, cui non creditur ſine iuramento. c. nuper nobis. de teſtib. etiamſi Cardinalatus dignitate fulgeat, vt tradit gloſ. in cap. cùm olim. verb. *Fratrum*. de priuilegijs. ſed tanquam Pontifici in tanta, & tam ſancta dignitate conſtituto: ſicut creditur Cardinali non iuranti, ſed aliquid ſimpliciter aſſerenti, etiam in grauioribus negotijs, vt ſi Sedis Apoſtolicę legatum ſe eſſe dixerit, teſtimonio Ioan. Andr. ad cãp. Apoſtolicæ, in verbo, *Proponi*. de re iudic. lib. 6. Bald. ad c. cùm

S in

in iure. de offic. delegati. Abb. in conſ. 18. in 2. vol. gloſ. in Extrauag. execrabilis. de præbend. Bart. ad l. 1. C. de ſuperindict. lib. 10.

Neque huic noſtræ concluſioni aduerſatur, quòd ſecularis iuriſdictio ſit prorſus ſeiuncta & ſeparata à iuriſdictione eccleſiaſtica. Can. 10. & ſequent. diſtin. 96. Neque quòd reus ratione mixti criminis offendiſſe videatur duas perſonas, ſcilicet iudicem eccleſiaſticum, & ſecularē. Bald. in l. placet. col. vltim. C. de ſacroſanct. eccleſ. Hæc inquam, minimè aduerſantur, quia ſolummodò locum habent, & procedunt, quotieſcūq; reus pro qualitate criminis non fuerit ſufficiēter mulctatus? Si tamē fuit ſufficienter punitus: non poteſt iterùm pœnis affici, vt Couarru. lib. 2. variar. reſolut. c. 10. nu. 6. eleganter, ſicut cętera ſolet, adnotauit. Quare iure optimo cautum eſt, cap. de his. de accuſatio. ne de his criminibus, de quibus ſit quis abſolutus, poſsit accuſatio replicari. Quia de delicto

licto vnius hominis sæpiùs quæri non debet.l.licet.§.vltimo.ff.naut.caup.&.Can. veniam.35.q.9.

Neque obest,quod cōmuniter docent Doctores, nimirùm absolutum à crimine in foro ecclesiastico,posse iterum conueniri in foro seculari, vt latè probat Petrus de Ancharrano in cap.ea quæ.de re. regulis iur.lib.6.Anton.de Butrio,& Panormit.in cap.1.de offic.ordinar. & Ioannes Anan.in cap.2.de adulterijs.quia hoc intelligitur de absoluto in foro interiori, vel pœnitentiali Ecclesiæ, non autem de absoluto iudicialiter, & in foro exteriori iudicis, siue magistratus ecclesiastici:quia vt optimè Baldus dixit in l. placet. C. de sacrosanct. Eccles. absolutio facta ab Ecclesia, non intelligitur in prҿiudicium fori secularis. Et hoc modo intelligenda est opinio glossæ in dict.cap. de his.de accusationib. & Doctorum ibidem, asserentium,punitum in foro pœnitentiali,posse iterū accusari, & puniri in foro iudiciali:

quod extēdunt Panorm. Mari. & Franc. etiamsi reo imposita esset pœnitentia publica. Quorum sententia intelligenda est de absoluto pœnitentialiter, nō autem iudicialiter, vel de absoluto iudicialiter, non tamen suficienter.

V. CONCLVSIO.

In criminibus mixti fori, quotiescunq; reus non remittitur condemnatus, sed condemnādus, potest, imò tenetur secularis iudex petere, vt sibi fiat fides de processu: quam si ecclesiasticus facere noluerit, suum auxilium non tenetur, nec debet impartire.

HAEC Est etiam Bart. in d. l. magistratibus. ff. de iurisd. omn. iudic. & in l. Diuus. & l. non dubium. ff. de custodia reorum. Abb. Anton. de Butrio, Abbatis Siculi in cap. 1. de offic. ordinarij, Decij in dict. l. magistratibus. nu. 13. & Baldi sibi contrarij in Auth. clericus. C. de

C.de Episcop.& cleric. col. fin.& aliorũ, qui ipsam tuentur, ex §.si verò crimen.in Authen.de sanctissim. Episcop. collat. 9. in illis verbis: *Et tunc* (id est, post degradationem) *competens iudex hunc comprehendat, & secundùm leges litem examinãs, causæ finem imponat*. Sed non potest magistratus secularis causam secundùm leges examinare, & ei finem imponere, nisi priùs ei fiat fides de processu: ergo tenetur ecclesiasticus illam facere. Si autem contra fecerit, non tenebitur magistratus ciuilis suum auxilium impartire. Ratio huius cõclusionis est: nam sicut exigitur in iudice sciẽtia iuris, quæ petẽda ex est legibus, ita & scientia facti, quæ sumenda est à testibus: sed hanc non potest habere secularis, absq; eo quòd ei fiat fides de processu: ergo ad condemnandum reum ab ecclesiastico remissum potest & tenetur secularis petere vt sibi fiat fides de processu. Prætereà iudex tenetur iudicare secũdùm leges, & iura. Can. iudicet. 3.q.7.& secundũ leges,

allegata, & probata, siue ex fide eorum, quæ probantur in iudicio. l. illicitas. §. veritas. ff. de officio præsidis. & l. nouam. C. de iudicijs. & l. penultima. ff. de probationib. & cap. 1. iuncto cap. laudabilem. de frigidis, & maleficiatis. ergo tenetur secularis videre acta, siue allegata, & probata coram iudice ecclesiastico, & petere vt sibi fiat fides de processu, vel de nouo causam inchoare. Denique si iudex viderit instrumenta, & probationes extra iudicium, & certissimè sciat omnia quæ in illis continentur, non potest secundùm illas iudicare, nisi priùs ei exhibeantur in iudicio. l. adoptio. ff. de adoptionib. & cap. accepimus. & cap. contingit. de fide instrumentorum. ergo semper requiritur in iudice ad iudicandum, vt habeat notitiam iuridicam de processu, quã non potest habere, nisi prius petat, & ei fiat fides de ipso processu. Absurdũ enim maximum esset, iudicem secularem condemnare verberibus, exilio, aut vltimo

supplicio,

ſupplicio, quem nunquam nouit iuridicè nocentem.

VI. CONCLVSIO.

Si eccleſiaſticus implorauerit auxiliũ ſecularis pro executione ſententiæ latæ in cauſa ciuili, debet magiſtratus ciuilis illud impartire, abſque eo quòd ei fiat fides de proceſſu.

EXPLICATVR propoſita concluſio. Si eccleſiaſticus pro exequutione ſententiæ latæ in cauſa ciuili, à qua non fuit appellatum, vel ſi fuit, non fuit admiſſa appellatio, & à non admiſſione non fuit appellatum, prout requiritur de iure, ſecundùm Cardinalem Florẽtinum in cap. paſtoralis. de offic. deleg. & in Clemen. 1. de dolo & contumac. Si (inquam) eccleſiaſticus pro executione dictæ ſententiæ brachij ſecularis auxilium implorauerit, tenetur iudex ſecularis illud impartire, abſq; eo ꝙ ei fiat fides de proceſſu: dũmodò eccleſiaſticus fecerit priùs quicquid

quicquid potuit, excommunicando, & interdicendo pro suæ sentẽtiæ executione, & illam non potuit executioni mandare: quod si secus actum fuerit, non tenetur, secularis suum auxilium impartire. Ita tenet Oldradus consil. 89. in prin. *Episcopus inuocat brachium seculare*: Item Bald. in l. 1. C. de ijs qui latron. occulta. per illũ text. notat ibi, & probat text. in cap. 2. verb. *Si necesse fuerit*. de maledic. & hoc tenẽt cõmuniter Doctores: atque in hoc sensu (ni fallor) intelliguntur illa iura, quæ dicunt, quòd Princeps secularis tenetur præstare auxilium, seu brachium suum ad requisitionem ecclesiastici magistratus, pro executione suæ sententiæ: vt in c. cùm ad verùm. dist. 96. & c. quoniam. de offic. ordi. cap. & princeps seculi. 23. q. 5. & sic intelligitur Innoc. in d. c. 1. de offic. ordin. & firmant Alexan. in 4. volum. conf. 130. incip. *In causa Strazarolum*. in 1. col. versic. *Præterea adduco*. & Petrus de Anchar. in regul. ea quæ. in 10. q. lib. 6.

VII. CON-

VII. CONCLVSIO.

Si iudex ſecularis implorauerit auxiliũ eccleſiaſtici contra rebelles, tenetur eccleſiaſticus iudex ſuum auxilium impartire, & iuuare ſecularem mucrone Eccleſiæ, & alijs eccleſiaſticis cenſuris, ſi opus fuerit.

SICVT enim gladius materialis eſt in auxilium gladij ſpiritualis, vt notatur in cap. cùm non ab homine. de iudic. & notat Archidiac. in Can. adminiſtratores. 23. q. 5. & cap. dilecto. de ſent: excommunic. lib 6. & Innocen. poſt gloſ. in cap. 1. de offic. ordinar. & notatur in l. Epiſcopale. per Alberic. de Roſat. C. de Epiſcop. audien. ſimiliter gladius ſpiritualis eſt in auxilium gladij materialis, vt tradit Innocent. ibidem, & Hoſtien. in ſumma, de treug. & pace. §. quid ſit iuſtum bellum. verſic. *Si ergo Dominus.* & patet in d. cap. dilecto. de ſentent. excommun. Cùm igitur mundus regatur, & gubernetur au-

toritatē sacrā Pontificūm, & Regia potestate Regum, & Imperatorum, vt testatur Gelasius Papa. in epistola ad Anastasium, quæ habetur in Can. duo sunt. dist. 96. & res omnes tutæ esse nō possunt, nisi eas Regia, & Sacerdotalis defendat autoritas, vt ait Leo Papa, & habetur cap. res omnes. 23. q. 5. tenentur hæ duæ potestates se mutuò iuuare, vt tradit Innocent. in cap. 1. de offic. ordinar. quem omnes communiter sequūtur: iuxta text. Authen. sed hodie. C. ad l. Iuliam de adulter. & facit text. in cap. dilecto. de sentent. excom. in 6. & tradit Socin. in cap. cùm sit generale, de foro comp. num. 24. Est tamen differentia maxima (inquit Innoc. ibi) inter iudicem ecclesiasticū & secularē, ꝙ secularis tenetur iuuare ecclesiasticū, nō ostensa illi iustitia sētētiæ (quod quomodo sit intelligendum, dictum est supra in 3. & 4. conclusione) At verò ecclesiasticus nō tenetur suis censuris iuuare secularem, nisi præmissa prius canonica monitione, secū-

dùm eundem Innoc. & monita prius, & audita parte, vt si quid allegare voluerit, secundũ Imol. ibidem col.5. De sententia igitur Innoc. in d.c.1. de offi. ordin. nõ te netur iudex ecclesiasticus iuuare seculare mucrone ecclesiastico contra rebelles, & inobedientes, nisi prius ei fiat fides de rebellione, vel inobedientia, per processum legitimè factum. Quam sententiam communè iudico, ex Decio in c. at si clerici, de iudic. & Thoma Grammat. in consil. criminali. 42. nu.1. & Viuio in lib. cõm. opi. verb. *Iudex laicus*. & Auiles in cap. Prætorũ, c.20. nu.20. quos citat & sequitur Suarez de Paz in praxi, tom.2. in procem. nu. 6. vbi dicit in praxi obseruari, quòd acta coram magistratu ciuili, extrahãtur à protocolo tabellionis secularis, & producantur coram ecclesiastico iudice ad eius instructionem in causa: atq; ita faciendum esse asserit consuluisse Bernard. Diaz in pract. criminali canonica, cap. 116. & pro hoc faciũt omnia illa quæ scripsit Andr.

de Isern. in cap. 1. quo tempore miles. & in cap. 1. de feud. sine culpa non amitten. Est & aliud discrimen, quòd ecclesiasticus compellere potest secularem censuris ad exhibendum sibi auxilium. c. 2. de maled. at verò secularis cõpellere non potest ecclesiasticum: sed eius superiorem adire tenetur, atque ab eo humiliter petere, vt iudicem ecclesiasticum inferiorẽ cogat ad præstandum sibi auxilium pro suæ sentẽtiæ executione, secũdùm Innoc. Panorm. & Alciat. nu. 26. & nu. 123. in c. 1. de offi. ordin.

VIII. CONCLVSIO.

Enumerantur casus, in quibus non tenetur iudex secularis suum auxiliũ impartiri iudici ecclesiastico petenti: quorum primus est, quando sententia est iure nulla.

PRIMVS CASVS.

EXCEPTIO enim nullitatis impedit sententiæ executionem, vt cõmuniter tenent Doctores ad l. 4. §.

condemnatum. ff.de re iudi. &.c.cùm in iure.post Innoc.de offic.delegat. & in l. à Diuo Pio. §.si super rebus. ff. de re iudic. Atque ad hoc allegat quamplures cõcordantias Alexand.in d.§.cõdemnatum. in 2.colum.Ratio huius rei est, quia sententia nulla, non est appellanda sentẽtia,neq; parit effectus sententiæ, dict.§. condemnatum, vnde sicut iuris caret effectu, sic & autoritate, & nomine rei iudicatæ carere debet : nec nomen sententiæ meretur habere. Clement.Pastoralis. §. vt igitur.eod.titul. & licet executor non posit cognoscere de iustitia vel iniustitia sentẽtiæ,potest tamen de nullitate, vt glos.in c. Pastoralis.§.quia verò.de offic.deleg. quã ad id notat Imol.ibid.num.4. & Panormitan.col.2.cum communi hoc tenet,& ab omnibus esse receptum testatur Felin. in cap.de cætero. columm.1.de re iudicat. idem in l.ab exequutione.C.quor.appell. nõ recip.vbi dicitur,quòd exequutor sententiæ potest cognoscere de exceptione nullita-

nullitatis sententiæ opposita coram eo.

Idem erit iudicium, si opponatur quòd sententia fuit lata prætextu falsi instrumenti, vel prætextu falsorum testium, vt in l. si prætor. §. 1. ff. de iudicijs. & habetur in cap. super literis. de rescript. Quod intelligēdum est eo modo quo exponit Bartol. in l. à Diuo Pio. in princip. ff. de re iudicat. scilicet, quòd si executor sententiæ sit iudex ordinarius, qui in alijs causis dicitur mixtus exequutor, iste potest de istis nullitatibus allegatis cognoscere, non vt pronuntiet, sententiam exequendam nō esse, sed vt supersedeat in executione, & remittat ad iudicem primū ordinarium, qui protulit sententiam, per text. ibi, & in l. si prætor. in princ. & in §. Marcellus. ff. de iudic. & hoc tenēt Innocēt. & alij in c. de cætero. de re iudicata.

Si verò esset merus executor sententiæ latæ, iste nullam habet causæ cognitionem; neque tenetur admittere dictas exceptiones nullitatis contra sententiam

latam.

latam. Et sic loquitur dicta lex ab executione, & voluit Baldus in l. etsi non cognitio. C. si cont. ius, vel vti. pub. & Cardinal. Florentin. in cap. Pastoralis. §. qui a verò. de officio delegat. & in Clement. 1. §. penultimo. in 5. quęst. de foro competen. & Innocent. in cap. cùm olim. de priuilegijs. & Angelus in l. si vt proponis. C. de execut. rei iudic.

SECVNDVS CASVS.

Si petatur auxilium pro exequutione sententiæ iniustæ.

RATIO est, quia iniusto mandato iudicis ecclesiastici non est parēdum. Can. qui resistit. 11. q. 3. & Cano. Iulianus. & Can. si is qui pręest. ead. q. 3. Pro quo facit c. de cætero. 1. q. 5. cum sequent. & text. in d. c. 1. de offic. ordin. Nec cōtra iura obediendū est iudici ecclesiastico, vt notatur in c. si quādo. de rescrip. & quę cōtra ius fiūt, debēt haberi ꝓ infectis.

l.non dubium. C. de legib. paria quidem ſunt non eſſe, vel eſſe nulliter; ſicut enim leges iniuſtæ non ſunt dicendæ leges, neque obligant in conſciẽtia, teſte Auguſtino lib.1.de arbitr.cap.5. ſimiliter ſententia iniuſta ex natura rei, non eſt ſentẽtia, neque obligat in conſcientia. Quòd non ſit ſententia, docet in primis D.Thomas 2.2.q.70.art.4. vbi aſſerit, iudicium iniuſtum, non eſſe iudicium. Idem docet Caietanus vbi ſupra, D.Thomas opuſcul.72. q.13.ad 2.& Soto lib.3.de iuſtit.& iure. q. 4.artic.5.& in 4.diſtin.22.q.1.artic.3.concluſ.4.Ratio huius rei eſt, quia cum iuſtitia reſpiciat medium rei, teſte Ariſtot. 2. Ethicor.cap.6.& eodem D.Thom.2.2.q. 58.artic.10.illa ſententia, quæ eſt contra medium rei, erit iniuſta. Quòd autem nõ obliget in conſcientia, patet ex eodem D. Thoma.2.2.q.60.arti.1.& probatur, quia ſentẽtia iudicis, ſiue iudiciũ, eatenùs obligat in conſcientia, quatenus habet iudicij rationem, hoc eſt, quatenus eſt determinatio

natio iuris, ac diffinitio iusti. (in hoc enim cõsistit ratio iudicij.) Iudicium autem iniustum nõ est iuris determinatio, nec diffinitio iusti, igitur non obligat in consciẽtia. Neq; ab hac Theologorum sententia abhorrent Iurisprudentię sapiẽtes, qui in c. quia pleriq;. de immunit. Ecclesiarum, illam acerrimè tuentur. licèt alio atq; alio fundamẽto innixi: Iurisperiti enim, cùm potissimùm respiciant forum exterius, eã tantùm sententiam iudicant iniustam, & etiam nullam, quę manifestum & intolerabilem continet errorem. Theologi verò, cùm potissimè attendant forum interius, omnẽ illam sententiã prorsus iudicãt nullã, quæ aduersatur iustitię à parte rei.

De expositione quorundam verborum Innocentij Papæ III. in cap. Pastoralis. §. quia verò. de officio delegat. exequutorem (scilicet) teneri exequi sententiam quam scit esse iniustam.

QVONIAM Hæc Innocen. ſententia aduerſari videtur ijs, quæ modò diximus: ex ea enim ſequi videtur, nõ eſſe Regis, vel magiſtratus ciuilis cognoſcere, an ſententia iudicis eccleſiaſtici ſit iuſta, nec ne? placuit Innocentij verba exponere; atq; legitimo ſenſu interpretari. Et dico primò, intelligenda eſſe, quando exequutor ſcit ſciẽtia priuata, non autem publica, ſententiam iudicis eccleſiaſtici eſſe nullam. Scientia enim priuata nihil obeſt, quo minus ſentẽtia *la*ta in iudicio exequutioni mandetur: ſicut enim ad iudicandum neceſſaria eſt ſcientia publica & iudicialis. l. adoptio. ff. de adoption. & cap. accepimus. & cap. contingit. de fide inſtrum. ita ſimiliter ad repellendum iudicium, ne exequutioni mãdetur, neceſſaria eſt eadem ſcientia. Vel ſecundò dico, quòd licet executor nõ poſſit cognoſcere de iuſtitia, vel iniuſtitia ſententiæ, poteſt tamen de nullitate, vt gloſ. ipſius. §. ait. poſt prin. quam communiter

niter esse receptam testatur Felin.in cap. de cætero.col.1.de re iudic. Vel dico tertiò,quòd ille.§.quia verò. loquitur de executore:iudex verò à quo petitur auxilium à iudice ecclesiastico,non est ipsius executor,sed par eius, secundùm Innocentium ab omnibus receptum in cap.1. de officio ordin. Est autẽ vulgata iuris regula, quòd par in parem non habet imperium.l.ille à quo.§.tempestiuum.ff.ad Trebell. l. nam & magistratus. ff. de arbitr.& cap. innotuit. de electione. Par (inquam) quo ad hoc,quamuis simpliciter ecclesiasticus sit maior, secundùm Imol.in d. c.1. de offic. ordinar.nu.16. & secundùm Gregorium Nazianzenũ in oratione ad suos ciues timore perculsos,& Imperatorẽ irascentẽ. *Num vocẽ* (inquit Imperatores alloquẽs) *suscipitis liberam? & quòd lex Christi vos meæ potestati,meoq́; subiecit tribunali? Imperamus enim & ipsi,addo,& imperio maiori, & perfectiori.Suscipe igitur vocẽ liberiorem,scito te ouem esse gregis mei.* Quamuis

verius videatur,neq; quo ad hoc esse omninò parem, sed quodammodo. Vel dico quartò,quòd loquitur prædictus.§.de mãdato facto cum causæ cognitione,& sententia præcedente,cum pœna in ea apposita,vt clarè colligitur ex illis verbis, Exequutio sententię ordinario demandetur: & ita intelligit glos.1.in versic. *Item nota.*

TERTIVS CASVS.

Quando reus, qui prætendens se exemptum, appellauit.

NON tenetur secularis iudex suum brachiũ impartire iudici ecclesiastico contra illũ,qui prętendens se exemptum, appellauit ab Episcopi visitatione ex causa probabili : ita tenent Ioan. Andr.Anton.Card. Panorm.& Imol.in illo cap.1. de offi. ordi.Tamen absolui nõ debet ad cautelam,nisi aliqualiter probata priùs exemptione, secundùm Innocentium ad cap.solet.de sentent. excõmunic. lib.

lib.6.quē ſequitur Rota deciſ. 234. *Si Rector.* & 308. *Si quis.* quę in nouè rubricatis eſt.6.de ſentent.excom.& Domin.quem ſequitur Peruſi.num.10.in d.c.ſolet.

QVARTVS CASVS.

Quando à ſententia interloquutoria eſt appellatum.

IVDEX ſecularis non tenetur ſuum auxilium impartire ad exequendā etiā ſentētiam interloquutoriam, à qua eſt appellatum in forma,& tempore debitis, niſi fortè per proceſſum, vel ſaltem aliunde oſtenderetur,appellādi cauſam eſſe falſam.Vbi obſeruare oportet,quòd appellatio ab interloquutoria, requirit pro forma,quòd cauſa appellationis expreſsè, & nominatim exprimatur. cap. 1.de appell. in 6. & non ſufficit quòd exprimatur per relationē ad acta: vt ſi dicatur: Allego omnes cauſas,de quibus in actis: ita tenēt Alexan.& alij ad l.1.ff.de liber.& poſthum.

ad l.vbi.§.illud. ff.de verbor.obligatio.& conſ.80.*Viſo*,col.4.lib.1.

QVINTVS CASVS.

Quando mandatum extraiudiciale Epiſcopi fuerit iniuſtum, & nullum.

SECVLARIS iudex non tenetur obedire iudici eccleſiaſtico, quando mandat ei extraiudicialiter aliquid, quod ipſe ſcit eſſe iniuſtum:ita Innocent. in illo c.1.de offic.ordin. receptus ab omnibus: præſertim à Cardinali, Panormit. & Imol.Et ſimiliter ei parere non debet, quando ſcit actum eſſe nullum: tùm quia actus nullus nullam parit actionem, neq; perpetuat iuriſdictionem, gloſſa ad cap. complures.de officio delegat. lib. 6.Tùm etiam,quia actus extraiudicialiter nullus, non dicitur actus.l.ſicut.ff.de oper.libertor.& l.non dubium.C.de legib.ſicut teſtamentum nullum,abuſiuè dicitur teſtamentum.l.2.§.1.ff. quemadmodum teſt. aper.

aper. Si ergo ecclesiasticus processit extraiudicialiter, & pro executione sententiæ implorauit auxilium magistratus ciuilis, tunc potest & debet secularis iudex videre acta coram iudice ecclesiastico facta: quòd si reperiat, iudicem ecclesiasticum perperã processisse, maximè grauando partem, non tenetur, imò non debet suum præstare auxilium, maximè si erat casus, vbi ordo iuris erat seruandus, & nõ fuit seruatus: hoc enim vitio maximè laborant Episcopi merè Theologi, & qui nulla callent iurisperitia: præsertim quando non iuxta allegata, & probata, sed ex arbitratu suo iura pronuntiant, contra id quod expressè habetur Cano. iudicet. 3. q. 7. in illis verbis: *Bonus iudex nihil ex arbitratu suo facit, sed iuxta leges, & iura pronuntiat.*

Tenẽtur igitur Episcopi assessores vel vicarios habere in iure peritos, Deũ Opt. Max. timentes, bonæ indolis, & timoratę conscientiæ, quorũ consilio causas discutiant,

tiant, lites dirimant, & sententias ferant: Sũt enim (proh dolor) quidam aduocati, & assessores, teste Alberic. de Rosat. in l. ab Anastasio. C. mandati. cauillosi, astuti, inuenientes argumenta contra legis intẽtionem, & dispositionem, mẽdaces, vaniloqui, seductores, ad malitiam proni, omnia mala inuenientes, vt in Authen. vt hi, qui obliga. se habe. peri. res minorum. vltra principium, & huiusmodi sunt qui videre faciunt malam causam, bonã, vt notat glos. in l. quod si nolit. §. mãcipium. ff. de ædil. edict. & qui nec Deum timẽt, nec pœnas verentur æternas. c. cùm æterni tribunal. de re iudic. libr. 6. sed interdum modico interueniente lucro, atq; , vt pro negotijs alienis videantur periti, perdunt animas in perpetuum. Debent igitur aduocati veraces esse in sermone, iusti in iudicio, & pleni in consilio, & qui tales inuẽti fuerint recti, & iusti, meliorem vitã ducunt, quàm fratres Prædicatores, vel religiosi secundùm Hostien. in summæ suæ

proœ-

procemio, in 4. col. & de istorum numero tenentur Episcopi eligere sibi aduocatos, quorum consilio atque prudentia rectè, iustè, & laudabiliter, sicut decet Episcopos, cuncta iudicent.

SEXTVS CASVS.

Quando à sententia Episcopi fuit iustè appellatum.

SECVLARIS iudex sciens fuisse appellatum à sententia iudicis ecclesiastici, & appellationem nõ esse per eum admissam, quæ debebat admitti, iuxta notata in cap. sæpè. de appellatio. non tenetur nec debet suum auxilium imparti re iudici ecclesiastico, neque requiritur quòd sententia sit iniusta secũdùm acta, ad hoc vt reus posit de ea appellare, sed sufficit quòd credatur esse iniusta, & per agenda de nouo, posit monstrari esse talem. cap. Regũ. 23. q. 5. fallit tamen, si sententia lata per iudicem Ecclesiasticum es-

ſet declaratoria excommunicationis ipſo iure: puta quia iniecit manus violentas in clericum: tunc enim iudex ſecularis deberet ſtare literis Epiſcopi, per notata in c. poſt ceſsionem. de probation. Quod intelligendum eſt quoad effectum, hoc eſt quòd non obſtante appellatione, poteſt Epiſcopus denuntiare ipſum excommunicatum, vt euitetur ab alijs.

DVBIVM.

HIC Poſſet aliquis dubitare, ſi inſtaret Epiſcopus aduerſus ciuilem magiſtratum, vt caperet perſonaliter excõmunicatum, quia iniecit manus violentas in clericum, tenebitur nè ſecularis obedire eccleſiaſtico? Reſpõdetur, quòd oportet vt priùs iudex eccleſiaſticus oſtẽdat acta iudici ſeculari, per quæ appareat de culpa, propter quã talis clerici percuſſor eſt excõmunicatus, & tunc iudex ſecularis nõn credet literis Epiſcopi de culpa, ſed oportet quòd producat denuò legitimam

mam probationem de culpa, vt in c. quoniam contra. de probationib. secundùm Andr. Ratio huius rei est, quia Episcopus processit extraordinariè, ꝑ cuius extraordinario processu non præsumitur, sicut præsumitur pro ordinario.

SEPTIMVS CASVS.

Quando sententia Episcopi continet intolerabilem errorem, quia fuit lata in non subditum.

SENTENTIA magistratus ciuilis lata in clericũ, est penitus nulla ex defectu iurisdictionis, etiã si clericus tacuit, neq; vsus est fori præscriptione, vt optimè dixerũt Socin. cons. 12. & Petr. Auendañ. in tractat. de exequen. mandat. c.22. nu.2. Similiter sententia Episcopi in laicum super crimine merè profano, siue tẽporali, super quo nullam habet iurisdictionẽ, vel quia illa vsus est extra suum territoriũ (quod absq; peccato fieri minimè potuit) teste D. Thoma. 2.2. q.60. artic.6.

vel quia fuit lata contra exemptum. Clement.ſæpè.de verbor.ſignific.eſt prorſus nulla ex defectu iuriſdictionis. Vnde exceptio declinatoria fori, quæ reddit iudicium ab initio nullum ex defectu iuriſdictionis, poteſt quandocumq; , etiam poſt ſententiam, opponi, & impedit executionem illius ſententiæ, & etiam executionem trium cõformium ſententiarum, vt poſt gloſ.ad Clement. 1.de re iudic. & ad Clemen.1.de ſequeſtra.poſſeſ. & fruct.bis aſſeuerat Couarru.practic.quæſt. cap.21. num.4. & cap.33.nu.3. Non igitur debet ſuum auxilium impartire magiſtratus ciuilis pro executione ſententiæ latæ in laicũ ſuper crimine merè profano, cùm ſit omnino nulla ex defectu iuriſdictionis, vt dictum eſt.

Hîc obiter adnotare libet, quòd licet Epiſcopus extra ſuum territorium nõ poſſit ſuam exercere iuriſdictionem: in propria tamẽ diœceſi nòn ſolùm in ſubditos, verumetiam in quoſcumq; alios ſuã exer-

cet

cet iurisdictionem, ob id quod Abbas ad dict. cap. fin. de for. compet. & alij omnes tradunt, nempe ratione delicti, quemq; sortiri forum. Quo casu alterum quoque Episcopum comprehēdi, nemo est qui dubitet, testimonio Abbatis ad cap. cùm inferior. de maior. & obedien. post quē tradit Felin. ad cap. prudentiam. nu. 5. de officio delegat. Episcopo alium Episcopum in sua diœcesi delinquentē puniri licere.

Hîc etiam posset dubitatiò oriri, an clerici conuicti alicuius criminis in foro seculari, ideò ab eorum Episcopis sint condemnandi. Respōdeo negatiuè, vt ex rescripto Alexandri III. ad Salernitanum Archiepiscopum satis constat: *Si clerici* (inquit) *coram seculari iudice conuicti fuerint, vel confeßi de crimine, non sunt propter hoc à suo Episcopo aliquatenus condemnandi: sicut enim sententia à non suo iudice lata non tenet, ita nec facta confeßio coram ipso.* Hactenus Alexand. & habetur cap. 4. de iudi. Quare de omni crimine clerici debent

bent coram ecclesiastico iudice conueniri, vt dicit Lutius III. cap. 8. de iudic. numquam autem corā seculari, vt Innoc. III. Vercellensi Episcopo rescripsit c. 17. eod.

DVBIVM.

An magistratus politicus compelli possit ecclesiasticis censuris, vt suum impartiatur auxilium ecclesiastico iudici petenti, absq; eo quòd sibi fiat fides de processu.

POLITICVM magistratum censuris cōpelli posse, vt suum impartiatur auxilium ecclesiastico iudici petēti, certum est, & de iure diffinitum cap. 2. de maledi. & tradit cōmunis Canonistarum schola, Abbas in cap. 2. nu. 2. de offic. ordinar. Ias. in l. à Diuo Pio. §. sententiam Romæ. num. 16. de re iudic. & alij, quibus addit Menochius de arbitrar. lib. 2. casu 452. nu. 4. posse magistratum politicum puniri arbitrio iudicis ecclesiastici, quotiescumque neglexerit suum áuxilium illi impartire. Sed hæc sententia vsu recepta

non

nõ eſt, vt tradit Aualos in dirеctor. iudic. eccleſ. 2. part. cap. 13. num. 32. Praxis enim ſolummodò vſu recepit, vt inobedientes, & contumaces mucrone Eccleſiæ (excõmunicatione ſcilicet) fortiter feriantur, donec mandatis eccleſiaſticis humiliter pareant.

Quare eccleſiaſtico iudici præcipienti ſub merito obedientiæ, vel ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ magiſtratui ciuili, vt exequatur ſentẽtiam, quã tulit contra hęreticum, vel ſymoniacum, aut alium cuiuſcumq; criminis merè eccleſiaſtici reum, tenebitur iudex ſecularis illam ſententiã exequutioni mãdare, ſub reatu peccati lethalis, & pœnarum eccleſiaſticarum. Ratio eſt, quia iuſto præcepto ſuperioris quilibet inferior obedire tenetur ſub reatu peccati mortalis. Cùm autem in exequutione dictæ ſententię eccleſiaſticus ſit iudex, & ſuperior, ſecularis verò inferior, & merus exequutor, obedire tenetur ſub culpa lethalis peccati,

QVONIAM Hæc Innocen. ſententia aduerſari videtur ijs, quæ modò diximus: ex ea enim ſequi videtur, nõ eſſe Regis, vel magiſtratus ciuilis cognoſcere, an ſententia iudicis eccleſiaſtici ſit iuſta, nec ne? placuit Innocentij verba exponere; atq; legitimo ſenſu interpretari. Et dico primò, intelligenda eſſe, quando exequutor ſcit ſciẽtia priuata, non autem publica, ſententiam iudicis eccleſiaſtici eſſe nullam. Scientia enim priuata nihil obeſt, quo minus ſentẽtia lata in iudicio exequutioni mandetur: ſicut enim ad iudicandum neceſſaria eſt ſcientia publica & iudicialis. l. adoptio. ff. de adoption. & cap. accepimus. & cap. contingit. de fide inſtrum. ita ſimiliter ad repellendum iudicium, ne exequutioni mãdetur, neceſſaria eſt eadem ſcientia. Vel ſecundò dico, quòd licet executor nõ poſſit cognoſcere de iuſtitia, vel iniuſtitia ſententiæ, poteſt tamen de nullitate, vt gloſ. ipſius. §. ait. poſt prin. quam communiter

niter esse receptam testatur Felin. in cap. de cætero. col. 1. de re iudic. Vel dico tertiò, quòd ille. §. quia verò. loquitur de executore: iudex verò à quo petitur auxilium à iudice ecclesiastico, non est ipsius executor, sed par eius, secundùm Innocentium ab omnibus receptum in cap. 1 de officio ordin. Est autẽ vulgata iuris regula, quòd par in parem non habet imperium. l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebell. l. nam & magistratus. ff. de arbitr. & cap. innotuit. de electione. Par (inquam) quo ad hoc, quamuis simpliciter ecclesiasticus sit maior, secundùm Imol. in d. c. 1. de offic. ordinar. nu. 16. & secundùm Gregorium Nazianzenũ in oratione ad suos ciues timore perculsos, & Imperatorẽ irascentẽ. *Num vocẽ* (inquit Imperatores alloquẽs) *suscipitis liberam? & quòd lex Christi vos meæ potestati, meoq́; subiecit tribunali? Imperamus enim & ipsi, addo, & imperio maiori, & perfectiori. Suscipe igitur vocẽ liberiorem, scito te ouem esse gregis mei.* Quamuis

verius videatur,neq; quo ad hoc esse omninò parem, sed quodammodo. Vel dico quartò,quòd loquitur prædictus.§.de mã dato facto cum causæ cognitione,& sententia præcedente,cum pœna in ea apposita,vt clarè colligitur ex illis verbis, Exequutio sententię ordinario demandetur: & ita intelligit glos.1.in versic. *Item nota*.

TERTIVS CASVS.

Quando reus, qui prætendens se exemptum, appellauit.

NON tenetur secularis iudex suum brachiũ impartire iudici ecclesiastico contra illũ,qui prętendens se exemptum, appellauit ab Episcopi visitatione ex causa probabili : ita tenent Ioan. Andr. Anton. Card. Panorm. & Imol. in illo cap.1. de offi. ordi. Tamen absolui nõ debet ad cautelam,nisi aliqualiter probata priùs exemptione, secundùm Innocentium ad cap.solet.de sentent. excõmunic.

lib.

lib.6.quē ſequitur Rota deciſ. 234. *Si Rector*.& 308. *Si quis*.quę in nouè rubricatis eſt.6.de ſentent.excom.& Domin.quem ſequitur Peruſi.num.10.in d.c.ſolet.

QVARTVS CASVS.

Quando à ſententia interloquutoria eſt appellatum.

IVDEX ſecularis non tenetur ſuum auxilium impartire ad exequendā etiā ſentētiam interloquutoriam, à qua eſt appellatum in forma,& tempore debitis, niſi fortè per proceſſum, vel ſaltem aliunde oſtenderetur,appellādi cauſam eſſe falſam.Vbi obſeruare oportet,quòd appellatio ab interloquutoria, requirit pro forma,quòd cauſa appellationis expreſsè, & nominatim exprimatur. cap. 1.de appell. in 6. & non ſufficit quòd exprimatur per relationē ad acta: vt ſi dicatur:Allego omnes cauſas,de quibus in actis: ita tenēt Alexan.& alij ad l.1.ff.de liber.& poſthum.

ad

ad l.vbi.§.illud. ff.de verbor.obligatio.& conſ.80.*Viſo*,col.4.lib.1.

QVINTVS CASVS.

Quando mandatum extraiudiciale Epiſcopi fuerit iniuſtum, & nullum.

SECVLARIS iudex non tenetur obedire iudici eccleſiaſtico, quando mandat ei extraiudicialiter aliquid, quod ipſe ſcit eſſe iniuſtum:ita Innocent. in illo c.1.de offic.ordin. receptus ab omnibus: præſertim à Cardinali, Panormit. & Imol.Et ſimiliter ei parere non debet, quando ſcit actum eſſe nullum: tùm quia actus nullus nullam parit actionem, neq; perpetuat iuriſdictionem, gloſſa ad cap. complures.de officio delegat. lib. 6.Tùm etiam,quia actus extraiudicialiter nullus, non dicitur actus.l.ſicut.ff.de oper.libertor.& l.non dubium.C.de legib.ſicut teſtamentum nullum,abuſiuè dicitur teſtamentum.l.2.§.1.ff. quemadmodum teſt. aper.

aper. Si ergo ecclesiasticus processit extraiudicialiter, & pro executione sententiæ implorauit auxilium magistratus ciuilis, tunc potest & debet secularis iudex videre acta coram iudice ecclesiastico facta: quòd si reperiat, iudicem ecclesiasticum perperã processisse, maximè grauando partem, non tenetur, imò non debet suum præstare auxilium, maximè si erat casus, vbi ordo iuris erat seruandus, & nõ fuit seruatus: hoc enim vitio maximè laborant Episcopi merè Theologi, & qui nulla callent iurisperitia: præsertim quando non iuxta allegata, & probata, sed ex arbitratu suo iura pronuntiant, contra id quod expresse habetur Cano. iudicet. 3. q. 7. in illis verbis: *Bonus iudex nihil ex arbitratu suo facit, sed iuxta leges, & iura pronuntiat.*

Tenẽtur igitur Episcopi assessores vel vicarios habere in iure peritos, Deũ Opt. Max. timentes, bonæ indolis, & timoratę conscientiæ, quorũ consilio causas discutiant,

tiant, lites dirimant, & ſententias ferant. Sũt enim (proh dolor) quidam aduocati, & aſſeſſores, teſte Alberic. de Roſat. in l. ab Anaſtaſio. C. mandati. cauilloſi, aſtuti, inuenientes argumenta contra legis intẽtionem, & diſpoſitionem, mẽdaces, vaniloqui, ſeductores, ad malitiam proni, omnia mala inuenientes, vt in Authen. vt hi, qui obliga. ſe habe. peri. res minorum. vltra principium, & huiuſmodi ſunt qui videre faciunt malam cauſam, bonã, vt notat gloſ. in l. quod ſi nolit. §. mãcipium. ff. de ædil. edict. & qui nec Deum timẽt, nec pœnas verentur æternas. c. cùm æterni tribunal. de re iudic. libr. 6. ſed interdum modico interueniente lucro, atq; , vt pro negotijs alienis videantur periti, perdunt animas in perpetuum. Debent igitur aduocati veraces eſſe in ſermone, iuſti in iudicio, & pleni in conſilio, & qui tales inuẽti fuerint recti, & iuſti, meliorem vitã ducunt, quàm fratres Prædicatores, vel religioſi ſecundùm Hoſtien. in ſummæ ſuæ

proœ-

procemio, in 4. col. & de istorum numero tenentur Episcopi eligere sibi aduocatos, quorum consilio atque prudentia rectè, iustè, & laudabiliter, sicut decet Episcopos, cuncta iudicent.

SEXTVS CASVS.

Quando à sententia Episcopi fuit iustè appellatum.

SECVLARIS iudex sciens fuisse appellatum à sententia iudicis ecclesiastici, & appellationem nõ esse per eum admissam, quæ debebat admitti, iuxta notata in cap. sæpè. de appellatio. non tenetur nec debet suum auxilium imparti re iudici ecclesiastico, neque requiritur quòd sententia sit iniusta secũdùm acta, ad hoc vt reus posſit de ea appellare, sed sufficit quòd credatur esse iniusta, & per agenda de nouo, posſit monstrari esse talem. cap. Regũ. 23. q. 5. fallit tamen, si sententia lata per iudicem Ecclesiasticum es-

ſet declaratoria excommunicationis ipſo iure: puta quia iniecit manus violentas in clericum: tunc enim iudex ſecularis deberet ſtare literis Epiſcopi, per notata in c. poſt ceſsionem. de probation. Quod intelligendum eſt quoad effectum, hoc eſt quòd non obſtante appellatione, poteſt Epiſcopus denuntiare ipſum excommunicatum, vt euitetur ab alijs.

DVBIVM.

HIC Poſſet aliquis dubitare, ſi inſtaret Epiſcopus aduerſus ciuilem magiſtratum, vt caperet perſonaliter excõmunicatum, quia iniecit manus violentas in clericum, tenebitur nè ſecularis obedire eccleſiaſtico? Reſpõdetur, quòd oportet vt priùs iudex eccleſiaſticus oſtẽdat acta iudici ſeculari, per quæ appareat de culpa, propter quã talis clerici percuſſor eſt excõmunicatus, & tunc iudex ſecularis non credet literis Epiſcopi de culpa, ſed oportet quòd producat denuò legitimam

mam probationem de culpa, vt in c. quoniam contra. de probationib. ſecundùm Andr. Ratio huius rei eſt, quia Epiſcopus proceſsit extraordinariè, ꝑ cuius extraordinario proceſſu non præſumitur, ſicut præſumitur pro ordinario.

SEPTIMVS CASVS.

Quando ſententia Epiſcopi continet intolerabilem errorem, quia fuit læta in non ſubditum.

SENTENTIA magiſtratus ciuilis lata in clericũ, eſt penitus nulla ex defectu iuriſdictionis, etiãſi clericus tacuit, neq; vſus eſt fori præſcriptione, vt optimè dixerũt Socin. conſ. 12. & Petr. Auendañ. in tractat. de exequen. mandat. c. 22. nu. 2. Similiter ſententia Epiſcopi in laicum ſuper crimine merè profano, ſiue tẽporali, ſuper quo nullam habet iuriſdictionẽ, vel quia illa vſus eſt extra ſuum territoriũ (quod abſq; peccato fieri minimè potuit) teſte D. Thoma. 2. 2. q. 60. artic. 6.

vel quia fuit lata contra exemptum. Clement. ſæpè. de verbor. ſignific. eſt prorſus nulla ex defectu iuriſdictionis. Vnde exceptio declinatoria fori, quæ reddit iudicium ab initio nullum ex defectu iuriſdictionis, poteſt quandocumq;, etiam poſt ſententiam, opponi, & impedit executionem illius ſententiæ, & etiam executionem trium cõformium ſententiarum, vt poſt gloſ. ad Clement. 1. de re iudic. & ad Clemen. 1. de ſequeſtra. poſſeſ. & fruct. bis aſſeuerat Couarru. practic. quæſt. cap. 21. num. 4. & cap. 33. nu. 3. Non igitur debet ſuum auxilium impartire magiſtratus ciuilis pro executione ſententiæ latæ in laicũ ſuper crimine merè profano, cùm ſit omnino nulla ex defectu iuriſdictionis, vt dictum eſt.

Hîc obiter adnotare libet, quòd licet Epiſcopus extra ſuum territorium nõ poſſit ſuam exercere iuriſdictionem: in propria tamẽ diœceſi non ſolùm in ſubditos, verumetiam in quoſcumq; alios ſuã exer-

cet

cet iurisdictionem, ob id quod Abbas ad dict. cap. fin. de for. compet. & alij omnes tradunt, nempe ratione delicti, quemq; sortiri forum. Quo casu alterum quoque Episcopum comprehēdi, nemo est qui dubitet, testimonio Abbatis ad cap. cùm inferior. de maior. & obedien. post quē tradit Felin. ad cap. prudentiam. nu. 5. de officio delegat. Episcopo alium Episcopum in sua diœcesi delinquentē puniri licere.

Hîc etiam posset dubitatió oriri, an clerici conuicti alicuius criminis in foro seculari, ideò ab eorum Episcopis sint condemnandi. Respōdeo negatiuè, vt ex rescripto Alexandri III. ad Salernitanum Archiepiscopum satis constat: *Si clerici* (inquit) *coram seculari iudice conuicti fuerint, vel confeßi de crimine, non sunt propter hoc à suo Episcopo aliquatenus condemnandi: sicut enim sententia à non suo iudice lata non tenet, ita nec facta confeßio coram ipso.* Hactenus Alexand. & habetur cap. 4. de iudi. Quare de omni crimine clerici debent

bent coram ecclesiastico iudice conueniri, vt dicit Lutius III. cap. 8. de iudic. numquam autem corã seculari, vt Innoc. III. Vercellensi Episcopo rescripsit c. 17. eod.

DVBIVM.

An magistratus politicus compelli possit ecclesiasticis censuris, vt suum impartiatur auxilium ecclesiastico iudici petenti, absq; eo quòd sibi fiat fides de processu.

POLITICVM magistratum censuris cõpelli posse, vt suum impartiatur auxilium ecclesiastico iudici petẽti, certum est, & de iure diffinitum cap. 2. de maledi. & tradit cõmunis Canonistarum schola, Abbas in cap. 2. nu. 2. de offic. ordinar. Ias. in l. à Diuo Pio. §. sententiam Romæ. num. 16. de re iudic. & alij, quibus addit Menochius de arbitrar. lib. 2. casu 452. nu. 4. posse magistratum politicum puniri arbitrio iudicis ecclesiastici, quotiescumque neglexerit suum auxilium illi impartire. Sed hæc sententia vsu recepta

non

nõ eſt, vt tradit Aualos in director. iudic. eccleſ. 2. part. cap. 13. num. 32. Praxis enim ſolummodò vſu recepit, vt inobedientes, & contumaces mucrone Eccleſiæ (excõmunicatione ſcilicet) fortiter feriantur, donec mandatis eccleſiaſticis humiliter pareant.

Quare eccleſiaſtico iudici præcipienti ſub merito obedientiæ, vel ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ magiſtratui ciuili, vt exequatur ſentẽtiam, quã tulit contra hęreticum, vel ſymoniacum, aut alium cuiuſcunq; criminis merè eccleſiaſtici reum, tenebitur iudex ſecularis illam ſententiã exequutioni mãdare, ſub reatu peccati lethalis, & pœnarum eccleſiaſticarum. Ratio eſt, quia iuſto præcepto ſuperioris quilibet inferior obedire tenetur ſub reatu peccati mortalis. Cùm autem in exequutione dictæ ſententię eccleſiaſticus ſit iudex, & ſuperior, ſecularis verò inferior, & merus exequutor, obedire tenetur ſub culpa lethalis peccati,

& pœna

& pœna excommunicationis. Hoc idem dicendum eſt in exequutione ſententiæ pro crimine mixti fori, cuius cognitionẽ præuenit eccleſiaſticus. Quare ſi in exequendis huiuſmodi mandatis Eccleſiam contempſerit, minimèq; parêre noluerit, cenſuram excommunicationis incurret, habendusq́; erit, tanquam ethnicus, & publicanus, Matth.18.

Hîc obſerua, ſolennitatem trinæ canonicæ monitionis non eſſe ſimpliciter, & abſolutè neceſſariam, vt quis ligetur cẽſura excõmunicationis, vt tradit Nauarrus in Manuali, cap.27.num.10. Couarru. in cap. alma mater. §.9.nu.1. Quare ſi in caſu neceſsitatis omittatur illa trina canonica monitio, non annullatur ſententia excommunicationis: quãuis extra caſum neceſsitatis iudex teneatur ſub mortali premittere canonicam monitionẽ, ſecundùm iuris ordinem, & iura ſub præcepto iubent. Cano. de illicita. 24.q.3. Can. omnes decimæ. 16.q.7. Can. de presbyterorum.

rum.17.q.4.& cap.constitutionē. de sen-
tent.excommunic.in 6.

Si verò excommunicationis cēsura feratur ab Episcopo, vel eius vicario ꝓ exequenda sententia quam tulit contra clericum pro crimine merè profano, veluti homicidio, proditione; vel pro crimine mixti fori, veluti sacrilegio, concubinatu, &c. tunc distinguēdum est: aut enim clericus traditur degradatus, iuxta text.in cap.degradatio.de pœnis.in 6.(differitq; Panormitan. in cap. nouimus. extra de verbor. significat.) vt efficiatur de foro magistratus ciuilis: & tunc non tenetur exequi sententiam Episcopi, nisi sibi priùs fiat fides de processu: quia clericus ille, vt modò dixi, de iudicis secularis foro efficitur, eūq; non vt merus exequutor, sed tanquam iudex, & vt sibi subditum iudicare debet, vt in eo.§.si verò crimen.in Authen.de sanctissim.Episcop.collat.9.Est opinio communis Legistarū, vt tradūt Butr.& Abb. in c.1.de obligat.ad ratiocin. Neq; in hoc

casu (nisi mea me fallit opinio) sententia excommunicationis ligabit iudicem secularem, saltem in foro interiori, nisi priùs sibi fiat fides de processu, cùm constet ex parte causæ esse iniustam, tradunt Gerson Alphabet.15.lit.L.M.considera.5. & 7.Medina lib.1.instruct.cap.11. §.2. Corduba libr.1.quæst.43. casu.3. punct.3. Panormitan.Cardin.& Felin.apud Couarru.in cap.alma mater.§.7.num.7.Si verò clericus traditur magistratui ciuili cōdemnatus, non tamen vt efficiatur de eius foro, sed solùm vt iudex secularis exequatur sententiam ecclesiastici, tunc absque eo quòd ei fiat fides de processu, tenetur illam exequutioni mādare, si non vult excommunicationis pœnam incurrere.

Sed percontabitur aliquis, an iudex secularis, qui noluit exequutioni mandare sententiam, quam tulit Episcopus contra degradatum, qui erat de foro iudicis secularis, eo quòd renuit Episcopus facere fidem de processu, incurrat in foro exteriori

riori excõmunicati pœnas. Arbitror incurrere: putà, vt quamdiu habetur denuntiatus, priuetur vsu iurisdictionis, & ne in publico intersit officijs, Caietanus. 2. 2. quęst. 70. art. 4. ad 2. & expressè Nauarr. in addi. Latin. cap. 27. num. 38. in fine. Couarru. §. 7. nu. 7. conclusio. 4. cum Panormitan. & Rauen. Soto distinct. 22. quæst. 1. artic. 4. lib. 4. sententiar. Angel. verbo, excommu. 1. §. 18. cum Innocent. Hostien. & glos. Ratio huius sentētiæ hęc est, quia aliàs ex excommunicationis contemptu in publico, amplius ligatur. cap. per tuas. de sentent. excommun. Syluester excom. 2. not. 1. cas. 8. 11. & 22. excommu. 10. §. 1. & verbo, *Correctio.* §. 9. Armill. verb. excom. §. 10.

Denique si sententia Episcopi fuit aduersus laicum qui remissus fuit condemnatus ab ipso pro crimine mixti fori, subiacebit nè secularis ecclesiasticis censuris, si non exequatur sententiam ecclesiastici, qui noluit facere fidem de processu?

Res mihi anceps, & dubia est, & in dubijs præsumendum est pro sententia iudicis: quia id tutius & probabilius est, & docet Nauarru. cap. 27. num. 193. & Dueñas regul. 271. quare si in huiusmodi euentu secularis iudex fuerit denuntiatus ab ecclesiastico propter inobedientiam, & cõtumaciam, tenebitur non solùm propter vitandum scandalum, sed etiam ex speciali virtute obedientiæ (vt optimè Soto in 4. distin. 1. artic. 3. ad fin. & multo ante Alexan. 4. par. q. 82. memb. 2. Richar. dist. 18. artic. 3. quæst. 5.) obedire in publico iudici ecclesiastico circa res sibi licitas, quæ nullum afferunt præiudicium: circa alias verò quę sibi iniustum inferunt pręiudiciũ, licebit se defendere, sed per remedia iuris. Si tandem reus remittitur condemnãdus, idem erit iudiciũ, quod tradimus supra de clerico degradato, qui remittebatur condemnandus.

Reliqua quæ circa propositam huius quæstionis materiam desiderari possunt,

ex fundamentis, tùm etiam ex conclusionibus facilè haberi poterunt: præsertim conciliatio illarum omnium distinctionũ, quibus Doctores in explicanda hac quæstione passim vtuntur, quæ sunt numero decem. 1. Aut reus remittitur condemnatus, aut condemnandus. 2. Aut crimen est merè ecclesiasticum, aut mixtum, aut merè profanum. 3. Aut inuocatur brachium seculare iudicialiter, aut extraiudicialiter. 4. Aut ecclesiasticus petit iustè, vel iniustè. 5. Aut reus est persona ecclesiastica, aut secularis, aut exempta. 6. Aut iudex, cui facta est remissio, est ordinarius, siue mixtus, aut merus exequutor. 7. Vel iudex ecclesiasticus processit iudicialiter, & non seruato iuris ordine, vel extraiudicialiter, & non seruato ordine iuris. 8. Vel iudex remittens est superior ad illum, cui fit remissio, vel par. 9. Vel reus remittitur, vt efficiatur de foro iudicis secularis, vel non remittitur, vt efficiatur de eius foro, sed solùm vt exequatur

tur contra ipsum sententiam, quam tulit ecclesiasticus. 10. Aut pœna est inflicta, aut infligẽda. Sed hæc vltima eadem est cum prima, & multæ ex prædictis in idem fermè coincidunt. Atque hæc de tota hac nostra quæstione ad laudem, & gloriam Seruatoris nostri Iesu, & immaculatæ semper Virginis Mariæ, & Seraphici Patris nostri Francisci.

¶ Hanc quæstionis explicationem, ac mea omnia, & me ipsum sponte subijcio censuræ sacrosanctæ matris Ecclesiæ Romanæ.

INDEX

INDEX FVNDAMENTORVM ET CONclusionum huius tractatus.

I. FVNDAMENTVM.

Episcopos iure diuino institutos, Apostolorumq; successores in ordinaria, nō autem in delegata potestate ostenditur, Pag. 10.

II. FVNDAMENTVM.

Non posse vllo modo Ecclesiam esse sine Episcopis. 13.

III. FVNDAMENTVM.

De varijs Episcoporū nominib⁹ & officijs. 16.

IIII. FVNDAMENTVM.

De duplici Episcoporum potestate, ordinis videlicet, & iurisdictionis. 19.

V. FVNDAMENTVM.

Quæ sint de lege iurisdictionis Episcoporū. 21.

VI. FVNDAMENTVM.

Episcopus habet suum tribunal extra forū conscientiæ, more aliorū iudicū seculi. 25.

VII. FVNDAMENTVM.

De loco & sede tribunalis Episcopi. 29.

VIII.

VIII. FVNDAMENTVM.
De duplici gladio, materiali scilicet & spirituali, & an Ecclesia & Sacerdotes nostri ius gladij habent. 31.
IX. FVNDAMENTVM.
De Episcoporum autoritate & iurisdictione in laicos. 37.
X. FVNDAMENTVM.
Quam iurisdictionem habeant Episcopi super criminibus merè profanis, siue temporalibus. 40.
XI. FVNDAMENTVM.
Iudex ecclesiasticus in causis mixti fori potest laicum capere & in carcerem mittere. 43,
XII. FVNDAMENTVM.
Iudex ecclesiasticus quandoq; priuatur, ne personam laici capere poßit. 47.
XIII. FVNDAMENTVM.
Episcopus qua poßit vel non poßit circa pœnas. 48.
XIIII. FVNDAMENTVM.
Episcopus contra laicum nō solum pœnis spirituali-

ritualibus, sed etiam pecuniarijs, si magis timendos putet, agere poterit. 50.

XV. FVNDAMENTVM.

De causis ciuilibus Episcopis solummodò reseruatis. 52.

XVI. FVNDAMENTVM.

Imperatores Constātinus & Iustinianus quātum Episcoporum sentētijs detulerint. 54.

XVII. FVNDAMENTVM.

De mixtis quibusdā criminibus, circa quorum cognitionem est maxima controuersia inter Doctores, an possit se intromittere magistratus ciuilis. 56.

De crimine vsurarum. 56.

De crimine sacrilegij. 61.

De crimine adulterij. 64.

De crimine concubinatus. 65.

De abominabili & exoso flagitio, quod cōtra naturam rectè appellatur. 66.

De crimine sortilegij. Ibid.

De blasphemia, adulterio, falsitate literarū Apostolicarum, periurio, & incestu. 68.

De alijs criminibus laicorum, circa quorum

cognitione & coercione potest se intromittere iudex ecclesiasticus.69.

De violatione monialis. 72.

XVIII. FVNDAMENTVM.

Pro quolibet peccato lethali non est conueniẽdus laicus coram iudice ecclesiastico. 73.

XIX. FVNDAMENTVM.

Non repugnat, Episcopum simul esse principem spititualem & temporalem, & habere vtramque iurisdictionem. 77.

XX. FVNDAMENTVM.

Magistratum ecclesiasticum politico sublimiorem esse ostenditur varijs testimonijs sanctorum Patrum. 80.

XXI. FVNDAMENTVM.

De genuina atque germana interpretatione §. si verò crimen. in Authent. de sanctiss. Episcop. collat. 9.

XXII. FVNDAMENTVM.

Politicam potestatẽ à Deo institutã esse. 94.

XXIII. FVNDAMENTVM.

De fine propter quem institutus est magistratus ciuilis. 94.

XXIIII. FVNDAMENTVM.

De antiquitate magistratus ciuilis. 98.

XXV. FVNDAMENTVM.

Iudicatum in auditorio ecclesiastico posse iterum examinari & puniri in foro temporali. 100.

XXVI. FVNDAMENTVM.

Regum seculariumve magistratuũ non esse, officia Sacerdotum inuadere, neq; de eorum personis vel causis principaliter, nec incidenter iudicare. 102.

XXVII. FVNDAMENTVM.

Piorum Regum munus & officium erga Ecclesiam, erga oppressos violenter, & cum iniuria, quale. 109.

PRIMA CONCLVSIO.

Delegatus Papæ potest implorare auxilium brachij secularis. 120.

II. CONCLVSIO.

Licet magistratui ecclesiastico auxiliũ brachij secularis inuocare. 121.

III. CONCLVSIO.

Iudex secularis requisitus vt suum impar-

tiatur auxilium, pro exequutione senten tiæ magistratus ecclesiastici in crimine hæresis, vel symoniæ, tenetur & debet illud impartiri, absque eo quòd sibi fiat fides de processu, seu de iustitia & viribus sententiæ. 125.

IIII. CONCLVSIO.

Quotiescumque reus remittitur condemnatus iustè pœna sufficienti pro crimine mixti fori, veluti sacrilegij, adulterij, concubinatus, & cæteris huiusmodi, neque ecclesiasticus tenetur facere fidem de processu, neque secularis petere vt sibi fiat: sed tenetur exequi sententiam iudicis ecclesiastici absque causæ cognitione. 133.

V. CONCLVSIO.

In criminibus mixti fori, quotiescumq; reus non remittitur condemnatus, sed cōdemnandus, potest, imò tenetur secularis iudex petere, vt sibi fiat fides de processu: quam si ecclesiasticus facere noluerit, suū auxilium non tenetur nec debet impartire. 140.

VI. CON-

VI. CONCLVSIO.

Si ecclesiasticus implorauerit auxilium secularis pro exequutione sintētiæ latæ in causa ciuili, debet magistratus ciuilis illud impartire, absque eo quòd ei fiat fides de processu. 143.

VII. CONCLVSIO.

Si iudex secularis implorauit auxilium ecclesiastici cōtra rebelles, tenetur ecclesiasticus iudex suum auxiliū impartire, & & iuuare secularem mucrone Ecclesiæ, & alijs ecclesiasticis censuris, si opus fuerit. Pag. 145.

VIII. CONCLVSIO.

Enumerantur casus, in quibus nō tenetur iudex secularis suum auxilium impartiri, iudici ecclesiastico petenti: quorū primus est, quando sententia est iure nulla. 148.

PRIMVS CASVS. *Ibid.*

SECVNDVS CASVS.

Si petatur auxilium pro exequutione sentētiæ iniustæ. 151.

De

De expositione quorũdam verborum Innocentij III. in cap. Pastoralis. §. quia verò. de offic. deleg. exequutorẽ scilicet teneri exequi sententiã quã scit esse iniustã. 153.

TERTIVS CASVS.

Quando reus qui prætendens se exẽptũ, appellauit. 156.

QVARTVS CASVS.

Quãdo à sentẽtia interlocutoria est appellatũ. 157. QVINTVS CASVS.

Quando mandatum extraiudiciale Episcopi fuerit iniustum, vel nullum. 158.

SEXTVS CASVS.

Quãdo à sententia Episcopi fuit iustè appellatum. 161. DVBIVM. 162.

SEPTIMVS CASVS.

Quando sentẽtia Episcopi continet intolerabilẽ errorẽ, quia fuit lata in non subditũ. 163. DVBIVM:

An magistratus politicus possit ecclesiasticis censuris cõpelli, vt suũ impartiatur auxilium ecclesiastico iudici petenti, absq; eo quod sibi fiat fides de processu. 166.

INDEX

INDEX LOCORVM SACRÆ SCIPTVRÆ,

quę in hoc tractatu iuxta literalem sensum ex antiquorũ Patrum scriptis breuiter aliquando, & aliquando satis copiosè explicantur.

Ex Veteri Testamento.

GEnes.9. *Qui effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* 96.

Gen.49. *Ruben primogenitus meus.* 78.

Ex.18. *Sedit Moyses vt iudicaret populũ.* 78

Deuter.16. *Iudices & magistros cõstitues in omnibus portis tuis, vt iudicent populum iusto iudicio.* 95.

Deuter.17. *Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.* 25.

Iudic. vlt. *In diebus illis non erat Rex in Israel, sed vnusquisque quod rectũ sibi videbatur, hoc faciebat.* 93.

3. Reg.

3.Reg.2.*Ut impleretur sermo Domini*.107

2.Paralip. 19. *Amarias autem Sacerdos & & Pontifex vester in his quæ ad Deũ pertinẽt præsidebit: porrò Zabadias filius Ismael, qui est dux in domo Iuda super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent*. 103.

2.Paralip.26. *Non est tui officij, Ozias, vt vt adoleas incensum Domino*. 103.

2.Paralip.23. *Educite illam extra septa templi, & interficiatur foris gladio*. 33. Idem habetur 4.Reg.cap.11.

Psal.44. *Pro patribus tui nati sunt tibi filij* Pag. 11.

Psal.2. *Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum*.123.

Prouerb.8. *Per me Reges regnant, & legũ conditores iusta decernunt*. 92.& 99.

Prouerb.11. *Ubi non est gubernator, populus corruet*. 93.

Prou.20. *Rex qui sedet in solio iudicis, dissipat omne malum intuitu suo*. 95.

Ezech.33. *Speculatorẽ dedi te domui Israel*. 16.

Da-

Danielis.2. *Deus cœli, Regnum, & Imperiũ dedit tibi.* 92.

Ex Nouo Testamento.

Matth.26. *Recõde gladiũ tuũ in vaginã.* 34

Luc.10. *Qui vos audit me audit.* 16.

Luc.22. *Ecce gladij duo hîc.* 36.

Actuum.20. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopes regere Ecclesiã Dei.* 10. & 27.

Actuum.25. *Ad tribunal Cæsaris sto. Cæsarem appello.* 116.

Roma.13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* 26. & 92.

Roman.13. *Si malè egeris, time, non enim sine causa gladium portat, minister enim Dei est.* 95.

Roman. 13. *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* 94.

1.Cor.4. *Quid vultis? in virga veniam ad vos.* 26.

1.Cor.5. *Quid mihi de ijs qui foris sunt iudicare?* 117.

Galat.5.*Vtinam abſcindantur qui vos conturbant*. 97.

Ephe.4.*Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, alios Prophetas, alios Paſtores, & Doctores*.10. & 13.

1 Timot.5.*Aduerſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*.27.

Titum.1.*Increpa illos durè, vt ſani ſint in fide*. 97.

Titum.3.*Admone illos Principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe*. 92.

Hebr.7.*Hic enim Melchiſedech Rex Salem, Sacerdos Dei ſummi* 98.

Hebr.13.*Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, ipſi enim peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri*. Pag.81.

1.Petr.2. *Deum timete, Regem honorificate*. 92.

CAPI-

CAPITA QVAEDAM IVRIS CANONICI, & leges iuris Cæsarei, quæ in hoc tractatu breuiter explicantur.

Ex Decreto Gratiani.

Cap. quæcumque contentiones. 11. q. 1. quatenus iubet, vt quæcumque contentiones inter Christianos oriuntur, ad Ecclesiam deferantur, & ab ecclesiasticis viris terminentur. 75.

Cap. cognouimus. 12. q. 2. quatenus habet, incongruum esse, vnam eandemq́ue rem diuerso iure censeri. 76.

Cap quicumque litem. 11. q. 1. quatenus habet, licere Christianis deferre omnes lites, tam spirituales, quàm temporales, ad iudicium Episcoporum. 42. & sequentibus.

Cap. principes seculi. 23. q. 5. quatenus habet, vt quos Sacerdotalis sermo non corrigit, coerceat secularis potestas. 144.

Ex libro Decretalium.

Cap. cùm sit generale. de for. comp. quatenus habet, actorem forũ rei sequi debere. 75.

Cap. de his. de accusation. quatenus iubet ne de his criminibus, de quibus quis est absolutus, poßit iterum accusari. 101.

Glossa in dict. cap. de his. de accusat. quatenus asserit punitum in foro pœnitentiali, posse iterum accusari & puniri in foro iudiciali. 139.

Innocẽtij opinio in cap. 2. de maiorit. & obed. quæ asserit in cognitione causarũ spiritualium iudices seculares esse incapaces iure humano tantùm. 106.

Innocentij iterum sententia in cap. Pastoralis. §. quia verò. de offic. delega. asserentis exequutorem teneri exequi sententiam quam scit esse iniustam. 153.

E Sexto libro Decretalium.

§. Prohibemus. ex cap. vt Inquisitionis. de hæret. lib. 6. quatenus prohibet iudicibus secularibus quoquo modo cognoscere de crimine hæresis. 126.

Glossa

Glossa ad cap. possessor. de regul. iuris. in 6. quatenus disponit, quòd quādo de eadem re contrariæ inueniuntur leges contraria disponentes, si materia legis est res animarum periculum concernēs, abrogatur lex Imperatoria per Pontificiam. 6c. & seq.

Ex Codice.

L. finalis. C. vbi in rē actio exerceri debeat. quatenus habet, neminem extrahendum esse extra suum forum. 75.

Ex Authenticis.

§. Si verò crimen. in Authen. de sanctiss. Episcop. collat. 9. quatenus iubet iudici seculari, vt clericum degradatum comprehēdat, & secundùm leges litem examinans, causæ finem imponat. 83.

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM OMNIUM quæ in hoc tractatu continentur.

A

BBATIS Panormitani iudiciũ circa propositam quæstionem de exhibendis auxilijs. Pag. 8.

Abbates exempti non subiacent imperio Episcopi. 23.

Abbates ad synodũ ire tenentur. 21.

Absolutus in foro Ecclesiastico, potest iterum cõueniri in foro seculari. 139.

Absolutio facta ab Ecclesia, non intelligitur in præiudicium fori secularis. 139.

Abrahã, Isaac & Iacob prefuerũt suis spiritualiter & tẽporaliter. 78.

Actus nullus, non dicitur actus. 158.

Accusatio quãdo replicari potest. 101.

Adulterium crimen est mixti fori. 64. & 68.

Ambrosius Theodosio Imperatori ingressum Ecclesię prohibuit. 118

Animarum cura ars artium. 16.

Appellatio Pauli ad Cæsarem licitè interposita. 116. & sequent.

Appellatione pendente nihil innouãdũ. 122.

Apostoli quare seculare brachium non inuocauerunt. 123.

Assessores Episcoporũ quales esse debeãt. 159.

Autoritas delegata Apostolo-

ſtolorum perſonalis fuit.12.
Autores de Auxilijs diſputantes.1. &c.2.
Auxilium brachij ſecularis quando Eccleſia cœpit inuocare. 122. & 124.
Auxilium ſeculare implorare poteſt Delegatus Papæ.120.
Auxilium brachij ſecularis inuocare poteſt iudex Eccleſiaſticus. 122.& ſequent.
Auxilium Epiſcopo nō exhibendū, quando eius ſententia continet intolerabilē errorem.163.
Auxilium non debet ſecularis iudex exhibere,quādo mandatum extraiudiciale Epiſcopi fuerit in iuſtū. 158.
Auxilium pro executione ſententiæ in cauſa ciuili quando exhibere tenetur iudex ſecularis.143.
Auxilium ſuum pręſtare tenetur iudex ſecularis pro executione ſentētiæ criminis merè Eccleſiaſtici,abſq; eo quòd ſibi fiat fides de pceſſu. 125. & ſeq.
Auxilium contra excōmunicatum quomodo exhibendum.162.
Auxilium ſuum non tenetur pręſtare Eccleſiaſticus ſeculari, niſi prius ſibi fiat fides de proceſſu. 143.
Auxilium non eſt exhibendum,quādo a ſententia Epiſcopi fuit iuſte appellatum.161.
Auxilium non tenetur ſecularis pręſtare cōtra eum qui prętēdēs ſe exemptum appellauit.156.

Au-

Auxilium non est exhibēdum, quando à sententia interloquutoria est appellatū. 157.

B

Bartoli opinio in dirimenda hac cōtrouersia. 3. & sequent.

Basilius Imperator publicè testatus est non licere sibi sacerdotalia negotia tractare. 103.

Basilius Imperator de alijs iudicibus laicis idem testatus est. 129 & sequent.

Beatius nihil apud Deū officio Episcopi, si benè agatur. 19.

Blasphemia, crimen est mixti fori. 68.

C

Cardinali sine iuramento creditur, etiam in grauioribus negotijs. 157.

Casus qui iurisdictionis Episcoporum esse dicantur. 24.

Causæ popillorū & viduarum, Episcoporū sunt. 39.

Causæ ciuiles ad Episcopum solùm spectātes quæ. 52.

Causę temporales quādo ad iudicium pertinent Episcoporū. 42. & 43.

Causæ piæ quę dicātur. 52. & 53.

Causarum merè ecclesiasticarum cognitio, Imperatoribus, Regibus & alijs ciuilibus magistratibus semper interdicta fuit. 128. & sequent.

Causas clericorū, olim Imperatores ethnicos & hæreticos per violentiam & tyrannidem iudicasse. 108.

Cen-

Censuræ & interdicta ab Episcopis prolata in Ecclesijs regulariũ publicanda. 23.
Censuris nõ est abutendum. 45.
Chrisma ab Episcopo conficitur. 15.
Character cuilibet in sacra ordinatione imprimitur. 88.
Christus vt Rex habet virgam. 27.
Christus hanc virgam communicat cũ Episcopis. ibid.
Christianus quatenus Christianus, est fori ecclesiastici. 75.
Clericum in carcerem trudere potest Episcopus. 30. & 46.
Clerici in criminalibus & ciuilibus à iudicio seculari exempti. 85.
Clericus in foro seculari conuictus nõ propterea condemnandus in foro ecclesiastico. 165.
Clericus renuntiare nõ potest iuri in fauorẽ totius ordinis introducto. 86.
Clericum degradatum percutiens incidit in Canonem, si quis suadente. 90.
Clericus in fraudem fori sacris initiatus, est exemptus iudicio seculari. 88.
Clerici, causam ecclesię ad iudicem secularẽ deferẽtes, grauiter puniendi. 104.
Clericus ante degradationem non potest à iudice seculari puniri. 85. & 88.
Clausulæ interdum exprimuntur quæ suaptè naturæ insunt. 121.

INDEX.

Concubinatus crimen est ecclesiasticum. 65
Cõsecratio Ecclesiarũ, Altarium, & virginum Episcopale munus. 15.
Constantinus Imperator publicè testatus est de Episcopis se iudicare nõ posse. 103.
Cõsuetudinem inueteratam in quibusdam Hispaniarũ dioecesib⁹ Philippus II. Rex Catholicus nec tollere, nec abrogare voluit. 44.
Crimen cõtra naturam est mixti fori. 66.
Crimina quædã de quibus cognoscit iudex ecclesiasticus, etiam inter laicos. 96.
Criminis merè ecclesiastici cognitio laicis magistratibus interdicta. 126. & seq.

D

Decretũ iudicis, vbi interuenit, de iure præsumitur interuenisse ea quę de iure requiruntur.
Definita in Concilijs, nemo reuoluat. 97.
Degradatio est pœna ecclesiastica. 84.
Degradatus priuatur omnino executione ordinis, administratione beneficij, & omni priuilegio clericali absque spe restitutionis. 84. & 85.
Degradatum tanquam sibi subditum iudicat iudex secularis. 169.
Delegatus Papę auxiliũ brachij secularis inuocare potest. 120.
Delictũ vnius sępè quęri non debet. 139.
Delinquens in alieno terri-

territorio ibi puniri potest.165.
Dignitas personarū ex ordine sacrificiorum legis veteris dignoscitur.80.
Discrimen maximū inter iudicem ecclesiasticum & secularem in exhibendis auxilijs. 146.
Diuites quando cogere potest Episcopus vt pauperes sustentent. 72.
Dolum & fraudem plurimum odit Ecclesia. 74.
Dotis causa quando adiri potest iudex ecclesiasticus.71.

E

Ecclesia non potest esse sine Episcopis. 13. & 14.
Ecclesia omnes leuare desiderat. 74.
Episcoporum varia nomina & officia.17.
Episcopo creditur sine iuramento.137.
Episcopi in ꝓpria causa ius dicunt. 82.
Episcopos homines sacrosanctos vocat Imperator Constātinus. 135.
Episcopi iure diuino instituti.10.
Episcopi prohibere possunt superfluos ornatus virorum, vel mulierum.70.
Episcopi quas pœnas exerceāt inter laicos. 38.
Episcopi Apostolorum successores.10.
Episcopi ordinarij ministri Sacramēti Cōfirmationis.15.
Episcopi cognoscunt de controuersia iurisdictionis orta inter

duos iudices laicos. 37.
Episcopi Apostolis succedunt in potestate ordinaria.11.& seq.
Episcopi ratione potestatis iurisdictionis multa possũt, & quæ sint illa.20. 21.& seq.
Episcopi Apostolis non succeduntin potestate delegata.12.& 13.
Episcopi dicuntur speculatores.16.
Magistri.ibid.
Duces.ibid.
Oculi Dei.ibid.
Pastores. 17.
Doctores.ibid.
Præcones. ibid.
Œconomi. ibid.
Sponsi Ecclesiarũ suarum.ibid.
Medici. ibid.
Correctores. 18.
Aduocati. ibid.
Agricolæ. ibid.
Custodes ciuitatis.ibid.
Columnæ Ecclesiæ. ibi.
Legati Christi. ibid.
Lapides sanctuarij. ibi.
Angeli. ibid.
Episcopi habent suum tribunal extra forum consciẽtię, more alio rum iudicum seculi. 25.& sequent.
Episcopus merũ habet imperium.39.
Episcopi sẽtẽtias quas ferunt, exequutioni mãdare possunt.28
Episcopi thronum vel solium habent in Ecclesia. 28.
Episcopi super criminibus generalẽ habent iurisdictionem.35.
Episcopi super criminibus merè ꝓfanis non habent iurisdictionẽ directè.40.
Exceptio nullitatis impedit sententiæ exequutio-

quutionem. 148.
Exceptio declinatoria fori, etiam post senté tiam latã opponi potest. 164.
Excommunicari potest iudex laicus inobediens, & contumax, in exequenda senté- tia quam tulit Episcopus. 166.
Excommunicantur iudices statuentes aliquid contra immunitatem Ecclesiæ. 109.
Excommunicatio à pia matre Ecclesia decẽter & vtiliter semper infligitur. 46.
Excommunicatio dicitur gladius ecclesiasticus: appellatur etiã ferrum, ius ferri, potestas gladij, & mucro Episcopalis. 32.
Executionẽ gladij materialis nõ habent Sacerdotes. 34.
Executor nudus & merus non habet causæ cognitionem. 150
Executor cognoscere potest de nullitate. 149.
Executor cognoscere potest de nullitate sẽtentiæ latæ prætextu falsi instrumenti. 150 & 154.
Exempti ad publicas processiones per Episcopum ire cogũtur. 23.
Explicãtur verba Christi Matth. 26. *Conuerte gladium tuum in vaginam.* 34.

F

Facere per se, vel per alium, iure paria sunt. 34. & sequent.
Falsum commissum in literis apostolicis, crimẽ est mixti fori. 68.
Fœminæ delinquentes cum

cũ perſonis eccleſiaſticis, ab vtroq; iudice puniri poſſũt. 72.

Finis quis, propter quẽ magiſtratus ciuilis inſtitutus eſt. 94. & ſequent.

Fiſcũ habet Epiſcopus, cui mulctas applicare poteſt. 31.

Forũ ratione delicti ſortitur quis. 165.

G

Generaliter de lege iuriſdictionis Epiſcoporum quæ dicantur. 23.

Gladius duplex eſt, materialis ſcilicet & ſpiritualis. 31.

Gladi⁹ materialis eſt in auxiliũ gladij ſpiritualis, & è cõuerſo. 145.

Gladiũ materialẽ exercuit D. Petrus. 33. & ſequent.

Gladij materialis ius & poteſtas, eiuſdẽque executio lõgè diuerſa. 34.

Gladij materials executionem non habent Epiſcopi. 34.

Gladij materialis poteſtatem & ius Epiſcopi habent. 34.

H

Heli ſummus Põtifex, & iudex politicus fuit. 79.

Hæreticę prauitatis Inquiſitores de proceſſu hæretici nõ faciũt fidem iudici ſeculari. 132.

I

Imperatores Conſtantinus & Iuſtinianus, quantum Epiſcoporum ſententijs detulerint. 54.

Imperator intra, nõ ſupra Eccleſiam. 81.

Imperatores olim de rebus

bus Ecclesiæ, de facto, non de iure iudicarunt. 107. & sequentib.

Imperatores si Ecclesiã defendere neglexerint, excommunicari possunt. 110.

Iudex ecclesiasticus pro quolibet peccato lethali adiri potest. 74.

Iudex secularis nec principaliter, nec incidẽter, de clericorũ causis iudicare potest. 102. 104. & 131.

Iudex secularis cẽsuris innodatus, quamdiu fuerit denũtiatus, priuatur vsu iurisdictionis. 170.

Iudex secularis aliquando tenetur exequi sẽtẽtiam iudicis ecclesiastici, absq; eo quòd sibi fiat fides de processu. 133.

Iudex secularis ad exhibendum auxiliũ censuris cõpelli potest. 166.

Iudex secundùm allegata & ꝓbata iudicare tenet. 141. & seq.

Iudex ecclesiasticus maior seculari. 155.

Iudex ecclesiasticus cõpellere potest secularem ad exhibendum sibi auxilium. 148.

Iudex secularis quando non tenetur suum auxilium impartiri iudici Ecclesiastico, nisi sibi prius fecerit fidem de processu, seu de iustitia, & viribus sententię. 140.

Iudex secularis in executione sententię iudicis ecclesiastici inferior videtur. 13[illegible]

Iudicem incompetentem, competentẽ facere

cere in poteſtate priuatorum eſt.86.

Iudices ſeculares nó ſolùm incompetentes, ſed etiam incapaces in cauſis eccleſiaſticis ſiue ſpiritualibus iure diuino dicũtur. 104.& ſequent.

Iudicium principis vix caret ſuſpicione,inuidia & querelis.99.

Iudicatus in auditorio eccleſiaſtico, poteſt iterum examinari & puniri in foro temporali. 100.

Iuriſdictio Epiſcoporũ de iure diuino eſt.20.

Iuriſdictio cui conceditur, conceduntur ea ſine quibus ipſa ſe explicare nõ poteſt.45.

Iuriſdictio eccleſiaſtica à laicali omninò ſeiũcta & ſeparata eſt.101 & 138.

Iuriſdictio illius iudicis attẽditur in criminib⁹ mixti fori,qui pręoccupauit cauſæ cognitionem.135. & ſeq.

Iuriſdictionem exercẽt Epiſcopi in temporalibus indirectè.41.& 42.

Iuriſdictionem ordinariam præter Epiſcopũ in diœceſi nemo habet.30.

de Iure prẹſumitur pro ſententia iudicis,quę tranſiuit in rem iudicatam. 134.

Iudiciũ alia de cauſa dicitur nullum à Theologis,alia verò à iuris prudentibus.153.

Ius naturę eſt ius diuinum.94.

Ius viſitandi de lege iuriſdictionis Epiſcoporũ dignoſcitur eſſe. 22.

Ius

Ius ſine iuriſdictione nemo dicere poteſt.104

L

Laicos Epiſcopus quādo in carcerē trudere poterit.43.& ſeq.

Laicus vice Epiſcopi nō fungitur. 88.

Laicus pro quolibet peccato mortali non eſt conueniēdus corā iudice eccleſiaſtico.73.

Laicum corporaliter punitum non poteſt Epiſcopus excommunicare.52.

Laicos in carcerem quā do Epiſcopus mittere non poteſt.47.

Lectionē ſacræ Scripturæ monaſteria habere coguntur.24.

Leges animarum ſaluti obnoxias abrogare poteſt ſummus Pontifex.60.

Leges Cæſareas Eccleſiæ immunitati cōtrarias quando abrogare cœpit Eccleſia. 109.

Leges Eccleſiæ libertati contrarias ipſo iure nullas, certū eſt. 111.

Legibus Reſpublica gubernanda.99.

De lege iuriſdictionis Epiſcoporū quę ſint. 21.

Lex Imperatoria de præſcriptionibus triginta vel quadraginta annorum, etiam cū mala fide, per Pontificiā eſt abrogata.61.

Legis iudicium muneribus corrumpi nō poteſt.99.

Lex iniuſta non eſt lex, neque obligat in cōſcientia.152.

Lex Imperatoria quando per Pontificiā abrogatur.60.& ſeq.

Libertas credendi iure prohibita. 69. & seq.
Lites & cōtentiones tēporales quomodò ad iudiciū pertinēt Episcoporum. 42. & seq.

M

Magistratus ciuilis cœpit tempore legis naturæ. 98.
Magistratū ecclesiasticū politico sublimiorē esse ostēditur. 80.
Magistratus Romanorū olim non iudicauisse. 95.
Mādato iniusto iudicis ecclesiastici nō est parendum. 151.
Martini Cōfessoris gloriosi graue respōsum Imperatori Maximo datum. 105.
Melchisedech Rex & Pontifex fuit. 98.
Moyses Sacerdos & princeps politicus fuit. 78.
Monasteria sine licētia Episcopi fundari nō possunt. 22.
Monasteria sine facultate Epi aliò transferri non possunt. 23.
Monasteria sine facultate Episcopi restaurari possunt. 23.
Monasteria commēdata Episcopus visitare valet. 24.
Monialē carnaliter cognoscēs, tria grauissima delicta eodem tēpore committit. 73.
Monitio, excōmunicationis censurā præcedere debet. 169.
Mundus regitur autoritate sacra Pōtificum, & Regia potestate Regum. 146.

N

Negotium semel ab Episcopo terminatū, irretractabile. 55.

Nemo

Nemo extra suum forũ trahendus est. 75.
Noe, Abrahã, & cæteri Patriarchæ pręfuerũt suis spiritualiter, & temporaliter. 99.
Nulli in propria causa licet dicere testimonium. 82.
Nouum esse & inauditũ nefas (Imperatori Maxi. quõdam dixit B. Martinus) vt causam Ecclesiæ iudex seculi iudicaret. 105.

O

Obedire quando tenetur iudex secularis ecclesiastico. 171.
Obediendum nõ est iudici ecclesiastico cõtra iura. 151.
Officio Episcopi nihil laboriosius, aut periculosius. 19.
Officio Epi nihil beati⁹, si benè agatur. ibid.
Officio Episcopi incũbit discordantes concordare. 18.
Oleum cathecumenorum & infirmorũ ab Epo conficitur. 15.
Opinio Bartoli de exhibendis auxilijs. 3. & sequent.
Opinio Innocentij de eadem re. 8.
Opinio etiam Panormitani. ibid.

P

Par in parem non habet imperium. 155.
Paria sunt non habere, vel habere inutile. 35.
Paria sunt non esse, vel esse nulliter. 152.
Paria sunt aliquid facere, vel per se, vel per alium. 36.
Paulus Apostolus Cæsarem appellauit. 116. & seq.

Paulus Apostolus fideles omnes Episcopis subiecit. 81.
Pecuniarias pœnas sibi non applicet Episcopus, nisi egeat. 51.
Pœnas quando mollire poterit Episcopus. 48
Pœnas corporales, vel spirituales, in pecuniarias quando mutare poterit Eps. 49.
Pœnitētiam à Papa impositam quando Eps mutare poterit. 50.
Pœnis pecuniarijs aduersus laicos agere potest Episcopus. 50.
Periuriū crimē est mixti fori. 69.
Pōtifex sūmus ex Christi institutione duos habet gladios. 36.
Pōtifex summus nō est iudex, nisi fideliū. 117.
Potestas politica à Deo instituta. 91.
Potestas politica est de iure naturæ. 93.
Potestas Episcoporū duplex, ordinis videlicet & iurisdictionis. 19.
Potestas iurisdictionis iterū duplex, interior & exterior. 19.
Potestas iudiciaria puniendi peccatores in foro exteriori, apud Episcopos est. 26.
Potestas siue autoritas ad iudicandū necessariò requiritur. 115.
Potestas ecclesiastica etiā Episcopalis potest procedere cōtra quēlibet laicum. 119.
Potestas ecclesiastica & secularis se mutuo iuuare tenentur. 146.
Praxis seruanda in exhibendis auxilijs. 147.
Præcepto iusto superioris inferior obedire tenetur. 167.

Princeps fæcularis & ecclesiasticus sunt quasi duo Ecclesię brachia. 124.
Presbyteri ordinare nō possunt. 14. & seq.

Q

Quando summus Pontifex leges Cæsareas, Ecclesię immunitati repugnantes abrogauit. 109.
Quando Ecclesia tribunalia erexit, ecclesiasticisq; negotijs formā præscripsit. ibid.
Qui nō habet in bonis, luat in corpore. 51.

R

Raptus monialis, vel ei' attentatio, pœnā habet capitalem. 72.
Reconciliare Ecclesias pollutas & cæmeteria solus Episcopus potest. 15.
Regularem notoriè, & cū scādalo delinquētem quando Episcopus punire potest. 24
Res si nulla extat, neque extendi potest. 87.
Reseruans sibi iura iurisdictionis, etiam facultatem dispēsandi reseruasse videtur. 22.
Respublica ecclesiastica perfecta est, & sibi sufficiens in ordine ad suum finē. 77. & seq.
Respublica solo Principis arbitrio regi & gubernari potest, nō tamen expedit. 99.
in Rescripto quandoq; adijcitur clausula, Inuocato ad hoc auxilio brachij secularis, ad superabūdantem cautelam. 121.
Reus quando exceptioni vti poterit. 74.
Reus punitus, quando pœnis iterum affici pote-

poterit. 101.

Reus vt posſit appellare, ſufficit vt credat ſententiam cõtra ſe latam, eſſe iniuſtam, quamuis reuera non ſit. 161.

Rex manui Sacerdotis caput ſubmittit. 81.

Rex aliter ſeruit Deo, quia homo eſt, aliter quia Rex eſt. 97. & 110.

Regi nõ licet officia Sacerdotum inuadere. 102.

Rex nullam habet iuriſdictionem in Epiſcopos, & alios Eccleſię Prælatos. 104.

Regum munus & officium erga Eccleſiam quale. 109.

Regum munus & officium erga violenter oppreſſos quale. 111.

Regium prætoriũ non habet cognitionem cauſæ eccleſiaſticæ, ſed tantùm in violẽtia à prę̨lato illata. 114

Rex Franciæ incidentalem cauſæ eccleſiaſticę cognitionẽ ad Papam remiſit. 131.

S

Sacerdotes vindices ſũt malefactorum 35.

Sacerdotibus legis veteris ius gladij conceſſum fuit. 33.

Sacerdotibus nouæ lehis idem ius conceſſum. ibid.

Sacrilegiũ an ſit crimen eccleſiaſticũ, an mixti fori. 61. & 62.

Salomon nõ vt Rex, ſed vt executor diuinæ iuſtitiæ depoſuit Abiathar. 107.

Sanguinis ſentẽtias ferre Epiſcopis non licet. 32.

Secu-

INDEX.

Seculares iudices in causis temporalibus, siue profanis clericorum, incapaces dicūtur iure humano. 105.
Secularis iudex in criminibus merè ecclesiasticis non petit vt sibi fiat fides de processu. 133.
Sententiam à se latam, quādo Episcop⁹ mutare poterit. 49.
Sententiæ Episcoporū inuiolabiter obseruādæ. 55.
Sententia nulla non est sententia. 146.
Sicut sententia à nō suo iudice lata, nō est sententia, ita nec facta confessio coram ipso. 165.
Sodomia crimē est mixti fori. 66.
Solennitas trinæ canonicę monitionis non est simpliciter necessaria ad excommunicandum. 168.
Sortilegium an sit mixti fori. 66. & sequentib.

T

Territorium habet Episcopus. 31.
Theodosi⁹ Iunior quid de iudicibus ecclesiasticarū causarum senserit. 129.
Testamenta vsurarij potest Episcopus inhibere, ne executioni mandentur. 38. & sequent.
Tribunal Episcopi distinctum & separatum à ciuili tribunali. 29.
Tribunalia quando Ecclesia erexit. 109.
Tribunal Episcopi idē cum tribunali sui vicarij. 29.

Tri-

INDEX.

Tribunal figere poteſt Epiſcopus in quolibet loco ſuæ diœceſis. 29. & 38. exceptis domibus laicorum, & monaſterijs. 29. & 30.

V

Vicarius conſtituitur in mandato generali Epiſcopi. 53. & ſeq.

Vidua miſerabilis eſt habitu. 71.

Vim inferenti per iniuriã reſiſtere licet. 115.

Violenter & cum iniuria, oppreſsi à iudicibus eccleſiaſticis an poſsint adire regem aut ſummum eius auditorium. 112. & ſeq.

Violatio monialis crimẽ eſt mixti fori. 72. & de pœna huius criminis. 73.

Vnum quomodo diuerſo iure cẽſeri poteſt. 76.

Vſurarum crimen eccleſiaſticum eſt. 56.

Vſurarum cognitio cuius ſit magiſtratus. 57 & 58.

Vſurarum crimen quare dicitur eccleſiaſticum. 59. & ſeq.

Vſurpatrix alieni Eccleſia non eſt. 74.

FINIS.

